

PALASIA NAISEUDESTA

Sarja koruteoksia –
Tribuutti modernille naiselle

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Taideteollisuuden suuntautumisvaihtoehto
Korumuotoilu
Opinnäytetyö AMK
Kevät 2016
Anni Ingrid Bildo
Ohjaaja: Mika Heinonen
Opponentti: Ljuba Goman

Lahden Ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Korumuotoilu
Kevät 2016

Anni Bildo
Palasia naiseudesta
Sarja koruteoksia – Tribuutti modernille naiselle
41 sivua, 20 liitesivua

Tiivistelmä

Opinnäytetyö käsittelee naiseutta teemallisesti kokemusten ja yhteiskunnallisten näkemysten kautta. Aihetta on avattu haastattelujen, kirjallisten kyselyiden sekä henkilökohtaisen pohdinnan keinoin neljästä eri näkökulmasta. Muotoilutehtävä keskittyy näkökulmien käsitteellistämiseen ja visualisointiin taideteollisessa prosessissa. Jokaisesta aihepiiristä on valmistettu vahvasti tutkimukselliseen dialogiin pohjautuva koruteos.

Asiasanat:
naiseus, ruumis, sukupuoli, koru, visualisointi

Lahti University of Applied Sciences
Institute of Design and Fine Arts
Bachelor's Degree Program in Design
Jewellery Design
Spring 2016

Anni Bildo
Pieces of Womanhood
A Series of contemporary jewellery –
Tribute to the modern woman
41 pages, 20 appendix pages

Abstract

This thesis addresses the concept of womanhood through experiences and societal norms. The theme has been processed applying interviews, written enquires and personal thoughts from four different perspectives. The design work focuses on composing concepts and visualising them through the creative process. Each perspective is made into a piece of contemporary jewellery, based on the dialog collected in the research.

Keywords:
womanhood, body, gender, jewellery, visualisation

1 Johdanto	5
2 Naiseus, koru, minä	6
3 Aiheeksi valitut naiseuden palaset ja niiden pohdinta	8
3.1 Ruumiillisuus ja keho	9
3.2 Ikääntyvä ja muuttuva	10
3.3 Katseen kohteena	11
3.4 Monimuotoinen sukupuoli	13
4 Oma tutkimus	15
4.1 Kirurgi ymmärtää kehon riskit ja vahvuudet	16
4.2 Vanhustenhoitaja näkee vaietun vanhuuden	17
4.3 Kulttuuriantropologi pohtii elämäntapaamme	18
4.4 Sukupuoli-identiteetin vaikeat kysymykset	19
5 Työskentelyprosessi ja koruteokset	21
5.1 "Murtumaton"	23
5.2 "Vuosirengas -rengas"	27
5.3 "Hyvä, paha, kauneus"	31
5.4 "Kerää ittes"	35
6 Itsearviointi	39
7 Lähteet	41
8 Liitteet	42

1 JOHDANTO

Pohtiessani sopivaa aihetta opinnäytetyöhöni esitin itselleni hyvin perustavanlaatuisia kysymyksiä sekä korumuotoilusta että omista vahvuuksistani tekijänä. Tällaisia kysymyksiä olivat esimerkiksi: mikä korujen erityisessä luonteessa minua on viehättänyt ja viehättää edelleen, sekä mistä aihepiiristä saisin niitä asioita tukevan rakenteen opinnäytteen prosessille? Vastaukset ja yhtymäkohdat löytyivät yllättävän selkeänä omasta menneisyydestäni ja suhteistani itse omistamiini koruihin.

Olen lähtenyt tekemään muotoilutyötä korostaen korun ilmaisuvoimaa ja taideteosmaista kykyä 'puhua' ja viestiä hyvinkin suurista teemoista ja merkityksistä. Aiheeni, moderni naiseus, on äärettömän laaja ja monille hyvin henkilökohtainen. Olen rajannut näkökulmat omasta mielestäni tuoreiksi, ajankohtaisiksi ja kiinnostaviksi. Aiheina minulla on ruumiillisuus, naisten ikääntyminen, ulkonäköihanteet ja sukupuolen moninaisuus. Koru kulkee mukana teemoissa osana sukupuoli-identiteetin ja ihmisen sisäisen olemuksen itseilmaisua. Miksi korut nähdään luonteeltaan feminiinisinä esineinä ja mikä on naisen ja korun suhde 2010-luvulla?

Tavoitteeni on vahvistaa muotoilullista- ja taiteellista prosessiani. Koen vahvuuteni olevan teoreettisten, jopa abstraktien teemojen ja aiheiden käsitteellistämisen ja visualisoinnissa. Haluan haastaa itseni. Oma kiinnostukseni sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja niiden käsittely omien taitojeni kautta on prosessin alkupiste. Haluan olla muotoilijana osa dialogia ja teosten kautta herättää ihmisten omia ajatuksia valitsemistani aiheista. Tällainen

omalähtöinen aihepiiri auttaa myös sopivien työskentelymetodien löytämistä ja hyödyntämistä sekä taustatutkimuksen että luonnosteluvaiheen aikana.

Käsittelen sukupuolta, sukupuolirooleja ja niiden merkitystä yhteiskunnassamme. Taustatutkimusosassa kerään muiden naisten kokemuksia ja näkemyksiä valitsemistani näkökulmista. Minulle on hyvin tärkeää etsiä ajanmukaista, tuoretta näkemystä ja tietoa. Taustatutkimuksena toteutan jokaista aihetta koskevan laajemman haastattelun, sekä useamman henkilökohtaisempaan kokemukseen pohjaavan kyselyn. Haastatteluihin olen etsinyt ihmisiä, jotka jokapäiväisessä työssään ja elämässään ovat tekemisissä niiden naiseuden eri puolten kanssa, joita haluan koruissa ilmaista. Nämä haastattelut toteutan kasvotusten ja kyselyt omaa lähipiiriäni hyödyntäen kirjallisesti.

Taustatutkimuksissa kerätty materiaali ruokkii muotoiluprosessia, jonka suurin haaste on teemojen käsitteellistäminen ja visualisointi. Minulle on tärkeää, että teoksissa näkyy tehty taustatyö, ja että ne sopivat osaksi jatkuvaa yhteiskunnallista dialogia siitä, mitä moderni naiseus tarkoittaa.

Opinnäytetyötä lukiessa täytyy kuitenkin muistaa, että tämä on pohjimmiltaan vain yhden ihmisen, minun, kuvaus naiseudesta ja siitä, mitä se tarkoittaa. Omat kokemukseni, mielipiteeni ja ajatukseni heijastuvat sekä kirjallisessa työssä että tuotteissa, enkä ikinä väittäisi voivani esittää kokonaiskuvaa naiseuden käsitteistä, tai sen kulttuurisista aspekteista.

2 NAISEUS, KORU, MINÄ

Jo pienestä lapsesta asti olen ollut luonteeltani 'temperamenttinen', josta minua jaksettiin muistuttaa aina tarhasta peruskoulun loppuun saakka. Pienenä tyttönä en ajatellut asiaa sen pidemmälle. Tein asioita, joita näin muiden ikäisteni tekevän, kokeilin rajoja kuten muutkin ja sopeuduin hyvin ikätovereideni mukaan. Periksiantamattomuus ja anteeksipyytelemättömyys sopi tähän lasten suoraviivaiseen maailmaan.

Muutos itseni hyväksymisestä ja arvostamisesta tapahtui, kuten monet muutkin muutokset, murrosiän myötä. Riippumatta siitä, minkälainen lapsi olen siihenastisen elämäni ollut, murrosikäisen harteille kasataan muutamassa pienessä vuodessa suuri lasti erilaisia odotuksia ja vaatimuksia. Osa näistä on tietysti positiivisia, itsenäisyyteen ja aikuistumiseen valmistelevia asioita, mutta myös konventioita, joiden seuraamiseen paine kasvaa iän myötä. Yksi tällainen kulttuurissamme voimakkaasti vaikuttava konventio on sukupuoliroolit.

Katsoin vierestä, kuinka ystäväni syleilivät ajatusta itsestään nuorena naisena. Teineille tyypillisesti ehkä kömpelösti ja jopa koomisesti, mutta kuitenkin tyytyväisinä. Naiseus tarkoitti kauniita vaatteita, kosmetiikkaa, parisuhteita, suuria tunteita, suoruutta ja persoonallisuutta, joka kaikki oli yhtäkkiä elämän keskiössä. Se, mitä sanoin ja tein ei enää riittänyt määrittelemään minua ja tunnetta siitä, että pärjään ja onnistun. Piti myös näyttää siltä, että pystyn käsittelemään minulle heitetyn läjän kauneusihanteita ja sosiaalisia vaatimuksia.

Kun tuntee olonsa niin kiusalliseksi ja vastahakoiseksi kuin minä tunsin silloin, kun tajusin että koska olen tyttö, se miltä näytän vaikuttaa koko ajan enemmän muiden ihmisten kuvaan minusta, voi tehdä esimerkiksi samalla tavoin kuin minä; kieltäytyä kokonaan kaikesta sovinnaisesti tyttömaisestä ja ajatella olevansa vain "aivo purkissa". Sillä, miltä ulkoisesti näytän ei ole mitään väliä, sillä oma identiteettini on täysin psyykkinen, verbaalinen, ajatteleva, luova. Naisille tarkoitettujen vaatteiden käyttäminen, ihonhoito meikkeineen, jopa kampaamossa käynti soti vastaan tätä ideaalista päätöstä kieltäytyä kokonaan siitä naisellisuuden maailmasta, joka omassa mielessäni oli puhtaasti pinnallista, ja siten arvoa vievä muilta yksilöllisyyden piirteiltä, turhaa kuorrutusta. Se oli alentavaa, vakuutin itselleni, jopa vastenmielistä.

Absoluuttisissa ajatusmalleissa on tietysti se vika, että kun on tehnyt päätöksen noudattaa niitä, on äärimmäisen vaikeaa myöntää olevansa väärässä ja muuttaa suuntaa. Kun on useamman vuoden kulkenut koulussa pelkissä isoveljen vanhoissa urheiluvaatteissa, kynnys laittaa päälle edes naisten farkkuja oli pelottava ja suuri. En kuitenkaan enää ollut onnellinen pelkkänä aivona purkissa, vaan halusin tuntea olevani siellä jossain itselleni vieraaksi tulleen kehon sisällä. Mutta kuinka tehdä valloitus sellaiselle alueelle, joka tuntuu liian suurelta ja vieraalta käsitellä, sen lisäksi että prosessi on auttamatta julkinen; olihan kyse on teinitytön ulkonäöstä. Yläasteikäiset ovat tarkkaavainen yleisö sellaisissa asioissa.

Tässä identiteettikriisissä korut ja niiden käyttö olivat teini-ikäiselle minulle suuri apu ja helpottava askel omaan ulkoiseen olemukseen tutustumisessa ja sen muuttamisessa itselleni turvallisemmaksi ja positiivisemmaksi. Korut ovat auttamattomasti sidoksissa naiseuteen ja sen ulkoiseen ilmentämiseen. Ne ovat esineitä, joiden suhde ruumiiseen on hienovarainen ja ainutlaatuinen. Ne ovat esteettisiä, visuaalisiin havaintoihin perustuvia, jopa pinnallisia asioita, jotka eivät kuitenkaan vaadi huomiota samalla tavalla kuin vaatteet. Kukaan ei tehnyt numeroa siitä, että minulla oli hopeinen riipus kaulassa. Korujen käyttö on helppoa, tuntuu turvalliselta ja hyvin paljon henkilökohtaisemmalta päätökseltä kuin vaikkapa paidan päälle pukeminen.

Tämän vuoksi minulle korujen käyttö on aina ollut vahvasti uudenaista, syvälle vaikuttavaa identiteetin ilmaisua, jonka terapeutin vaikutus on korostunut omien kokemusteni kautta. Valinta kantaa mukanaan jotain pinnallista, joka on esillä, mutta sinun valitsemasi ja omaksi tekemäsi muistuttaa jatkuvasti siitä, että ihminen on muutakin kuin ruumiinosiensa summa. Ajatuksella muotoillut, valmistetut ja henkilökohtaisesti kantajalleen valitut korut tekevät kehosta kodin. Se, että tuntee olevansa kotona omassa kehossaan on elämänlaadun ja ihmisen terveyden kannalta tietenkin tärkeää. Erityisesti meille naisille, joiden ruumis on yhteiskunnan ilmapiirissä joskus julkista omaisuutta, jatkuvasti raadollisen arvioinnin ja standardisoinnin kohteena, muistutus sen todellisesta omistajuudesta on nyt ja tulevaisuudessakin arvokas asia.

3 AIHEEKSI VALITUT NAISEUDEN PALASET JA NIIDEN POHDINTA

Lopulliset näkökulmat naiseuteen, ja sitä kautta ihmisyyteen valikoituivat oman kiinnostukseni kautta. Mietin, miten haluaisin käsitellä aihetta välttämättä kliseitä tai korunkäytön historiallista taakkaa. Keskityin naiseen yksilönä ja kokijana ja peilasin tätä pohdintaa siihen taideteolliseen maailmaan, jossa olen toiminut.

3.1 RUUMIILLISUUS JA KEHO

Naisten kehonkuva, eli tieto- ja tunnepohjainen mielikuva omasta ruumiistaan, johon vaikuttavat tunteet omasta sisäisestä olost, ulkoapäin tulevat havainnot, muistot ja kokemukset, on enemmän kuin peilikuva. Ruumiillisuus, johon sidotaan biologia, kehonkuva ja fyysiset tarpeet, on sanana syvempi kuin esteettisempi 'keho' tai 'vartalo'. Ruumis tarkoittaa sekä elävää että kuollutta ihmistä. Se on edellytys psyykkiselle olemassaololle aivan, kuten kuolema on edellytys osana elämää. (Simonen 1995, 36.) Naisille keho tarkoittaa monia ristiriitaisia asioita; omaa vartaloa täytyy hoitaa, kaunistaa ja rakastaa, mutta samalla jokainen "epätäydellisyys" yritetään peittää, pienentää tai hävittää. Usein esteettisesti kauniiksi koettava laiteaan fyysisesti miellyttävän tai mahdollisimman terveen kehon edelle.

Estetiikka-sana tulee kreikan sanasta *aisthesis*, aistisuus, jolla viitataan ihmisen konkreettiseen keholliseen suhteeseen maailmansa kanssa. Jos ajattelemme estetiikkaa, ja kauneutta suhteessa siihen puhtaana aistillisena kokemuksena, se on ihmisen psyykkeen ja fyysisen maailman yhtymiskohta. Me olemme olemassa, ja siksi koemme ympäröivän maailman. Aistisuus ei myöskään kysy lupaa. Hajut, maut, kosketus, kuvat ja äänet tulevat meihin ennen kuin osaamme torjua niitä. (Varto 2001, 13.)

Biologisesti naisilla on yksinoikeus kokea kuukautiset, raskaus ja synnytys. Näitä ihmisen biologian määrittämiä kulmakiviä voidaan pitää myös naiseuden kokemuksen kulmakivinä. Monet kokevat nämä naiseksi määrittävät asiat myös taakkana. Naisten seksuaalisuutta manipuloidaan ja rajoitetaan biologisin perusteluin, äitiyden

tai hoivaajan rooli seuraa tahtomatta monia, ja naisellinen identiteetti on tiukasti kiinni ahtaassa kuvassa biologisesti "täydellisestä" naisesta. Monille naisille heidän oma kehonsa jää tavalla tai toisella vajaaksi ihanteellisesta naiseuden fyysisestä kokemuksesta. Ihanteellinen tarkoittaa useimmille nuorekasta, hedelmällistä ja terveä ruumista, joka heijastaa psyykkistä minäkuvaa vaivattomasti.

Ruumis on kuitenkin osa maailmaa, joka on luonteeltaan epätäydellinen. Oma sukupuoli-identiteetti saattaa olla vaikeasti epätasapainossa ulkoisen olemuksen kanssa, omaan ruumiiseen saattaa joutua pettymään kerta toisen jälkeen ja fyysinen maailma on aina altis arvaamattomille muutoksille, jotka voivat kääntää kaiken ylösalaisin hetkessä. Usein naiseksi kasvaminen tarkoittaa omaan kehoon tutustumista ja sen kanssa elämisen oppimista kaikkine hyvine ja huonoine puolineen. Naiset oppivat kuuntelemaan, tunustelemaan ja aistimaan kehoaan. Hyvät tuntemukset, hemmotte-lut ja aistien herkiminen miellyttävillä asioilla tulevat osaksi ruumiin kokemusta. Samalla kipu, kehon muutokset ja muiden oireiden huomaaminen ja pohtiminen tulee osaksi elämää.

Ruumis on hauras lahja, jonka aistien kautta voimme kokea elämää.

Korujen luonne esineenä on ainutlaatuinen jo senkin takia, että niistä tulee kokonaisia vasta, kun ne ovat suorassa suhteessa ihmiskehoon. Korujen esteettisyys on vahvasti aistillista, niitä kosketellaan ja katsotaan uudelleen ja uudelleen. Omat ajatukseni ruumiillisesta korusta liittyvät juuri aistikoruihin. Mitä enemmän aisteja stimuloiva koru on, sitä enemmän se on lähellä ruumistamme, sillä koemme ruumiin juuri aistien kautta.

Kun pohdin haastateltavaa ja oleellisia kysymyksiä tähän naiseuden näkökulmaan, mieleeni nousi vahvasti erityisesti naisille suunnatut terveydenhuollon laitokset, kuten naistenklinikka, joissa naisten ruumiinhoidon työtä tekevät ammattilaiset ymmärtävät ja käsittävät ruumiillisuuden sekä omasta, että ulkopuolisen näkökulmasta. Toivoin, että näin saisin näkökulmaa nimenomaan siihen ruumiillisuuden todelliseen, jopa raadolliseen puoleen, enkä pelkästään aisteja hivelevään herkutteluun.

3.2 IKÄÄNTYVÄ JA MUUTTUVÄ

Ruumiillisuuteen on tietysti sidottava myös aika ja sen aiheuttamat muutokset. Kauneuden ihanne on monille nuoruuden ja rypyttömyyden kuva. Itse en halua ajatella, että nainen muuttuu sukupuoletomaksi henkilöksi tietyn iän saavutettuaan. Media ja siinä esitettävä ihmiskuva asettaa ikääntymisessäkin sukupuolet eriarvoiseen asemaan; nainen on parhaimmillaan nuorena, mutta saavuttaa jossain vaiheessa epämääräisen parasta ennen -päiväyksen ja ”rupsahtaa”. Miehistä harvoin puhutaan rupsahtaneina ja ”itsensä menemään päästäneinä”. Yleinen käsitys naisen arvosta on edelleen vahvasti kiinni kapeassa käsityksessä ulkonäön miellyttävyydestä.

Iän myötä karttuvat kokemukset ja muistot muokkaavat ajatuksiamme ja antavat uudenlaisia käsityksiä maailmasta, joka ympäröi meitä. Kokemus opettaa ulkoisen maailman lisäksi sisäisestä identiteetistämme. Nuoruuden kokeilullisuus; nopeasti muuttuvat arvot, ulkonäkö ja ystäväpiirit jäävät taakse ja jäljelle jää monista palasista koostuva mosaiikki. Tämän vuoksi korkeampaan ikään kuuluu myös kunnioitus ja arvokkuus, joka vaikuttaa tapaan, jolla muut ihmiset näkevät ikääntyneet.

Vanhukset saattavat myöhäisellä iällä menettää itsenäisyytensä jo pelkästään fyysisen kunnon huonontuessa. Muihin tukeutuminen saattaa olla kova kolaus henkilölle, joka on tottunut toimimaan täysin omilla ehdoillaan. Monien täytyy oppia myös täysin uusi rooli: olla huolenpitoa vastaanottavassa asemassa. Muista riippuvainen saattaa tuntea olonsa hallinnan menettäneeksi; ote omasta identiteetistä irtoaa. Ennen asiat, jotka olivat oleellinen osa minuutta muuttuvatkin merkityksettömämmiksi. Yksilöllisyyden vaaliminen tapahtuu muistelun kautta. Rikkaat elämäkokemukset eivät katoa ulkoisen minän muutosten myötä. Oma identiteetti rakentuu yhä enemmän siitä, mitä olet elämäsi aikana tehnyt, enemmän kuin siitä, mitä tällä hetkellä teet.

Jos vanhuutta ajattelee sukupuolten kannalta, naiselle vanheneminen tarkoittaa yleensä muutamia elämän selkeitä muutoksia. Lapset muuttavat pois kotoa, eläköityminen sekä omasta että puolison toimesta ja mahdollisesti jopa puolison kuolema ovat elämän käännekohtia vanhuusvuosina. Tämä tarkoittaa sitä, että perheorientoituneesta ja työorientoituneesta elämästä täytyy siirtyä eteenpäin. Vanhat naiset ovat tässä tilanteessa usein miehiä paremmassa asemassa. Naiset ovat sosiaalisesti aktiivisempia ja harrastavat ja liikkuvat miehiä enemmän. (Vakimo 2001, 46.)

Yksi melko yleisesti hyväksytty väittämä on se, että yhteiskunnassamme vaikuttaa vanhenemisen kaksoisstandardi, jonka mukaan naisen ulkoiset vanhenemisen merkit tulkitaan negatiivisesti, kun taas miehillä vastaavat muutokset eivät tätä statusta saavuta. Naisen täytyy suojata ja kieltää itseltään ikääntymisen merkit mahdollisimman tehokkaasti.

Naisten omat kokemukset ulkonäköpaineista ja niiden muuttumisesta iän myötä ovat hyvin erilaisia. Ulkonäkö merkitsee naisten kohdalla enemmän kuin miesten (ainakin toistaiseksi), mutta esimerkiksi ruotsissa tehty tutkimus naisten ja miesten kehonkuvasta osoittaa, että ruotsalaisten naisten tyytyväisyys omaan ruumiiseen vahvistui iän myötä, eikä huoli omasta ulkonäöstä kasvanut. (Öberg, Tornstam 1999). Tämä käy mielestäni hyvinkin järkeen, sillä monet naiset sanovat huolehtineensa ulkonäöstään nuorempana enemmän sen takia, että he näyttäisivät ikätovereidensa silmissä miellyttäviltä, omien tunteiden ja halujen sijaan. Kun tämä tasapaino muuttuu, ulkoiset paineetkin ulkonäön merkityksellisyydestä vähenevät.

Korut ovat mukana ihmisen elämänsäkaareissa ja muistuttavat meitä erityisesti elämäntilanteen muutoksista. Ne ovat osa siirtymäriittejä, joita suoritamme kulkiessamme elämänvaiheesta toiseen. Esimerkiksi syntymäpäivälahjat, rippiristi, vihkisormus, äidinlyyra ja monet muut selkeästi kasvun juhliin sidotut esineet ovat usein koruja. Vanhukselle näitä muistoja on kertynyt elämän varrella jopa varastoksi asti. Monet vanhat naiset sanovat muotien tulleen ja menneen, mutta ne korut, jotka ovat edelleen käytössä, ovat juuri näitä heidän omaan elämäänsä vahvasti sidottuja muistoja, usein juuri lahjoja.

Oma tutkimusnäkökulmani naisen vanhuuteen oli hankalaa päättää. Julkiset keskustelut naisten vanhuudesta jäivät usein myöhäiseen keski-ikään tai keskittyivät hyvin aktiivisten ja hyväkuntoisten vanhusten elämään. Väestön ikääntymisestä johtuen entistä vanhempia ihmisiä on vuosi vuodelta enemmän. Kovin ikääntynyt ihminen ole mukana tässä toiminnallisessa vanhuuskuvassa. Meillä

kaikilla on haaveita siitä, millainen oma vanhuutemme tulee olemaan, mutta todellisessa maailmassa olosuhteet voivat olla hyvinkin vaikeat. Sairas, raihnainen ja muiden huolenpidosta riippuvainen vanhuus jää näkymättömäksi, siitä ei puhuta. Minkälaista on hoitokodissa asuvan naisen elämä, pystyykö siellä tekemään naisellisia asioita ja nauttia minäkuvastaan?

3.3 KATSEEN KOHTEENA

Se, mitä naiseus on, ja minkälaisena yhteiskunnassamme nähdään tyypillinen naisellisuuden ihanne on ailahtellut ajanjaksojen mukana. Jokainen nainen on naisellinen, kaunis ja ihailtava, mutta ei aina samalla tavalla ylistetty ominaisuuksistaan. Historian tapahtumat, ihmisten ajatusmaailman muutokset ja miesten rooli yhteiskunnassa ovat aina vaikuttaneet naiseuden käsitteeseen. Yleisesti voidaan sanoa, että naisellisuutta ominaisuuksina on pidetty niitä, jotka poikkeavat selkeästi miesten piirteistä ja ovat siten tukenneet maskuliinisuutta korostamalla sukupuolten välisiä eroavaisuuksia. Naiseuteen on yhdistetty myös utopia, kauneuden ideaali, jonka tuntomerkit ovat kuvastaneet yhteiskunnan kulloistakin ihannetta.

Kaunis nainen on ollut hoikka, lihava, vaalea, tumma, heikko, vahva, ujo ja rohkea, mutta harvoin samanaikaisesti ja yleinen mielikuva kaikista kauneimmasta naisesta on vaihtunut ajan myötä. (Utrio 2001, 51, 56.)

Naiseuden arvo liitetään valitettavan suurelta määrin ulkonäön viehättävyyteen. Naiseksi kasvaessa tytöt oppivat, että heiltä odotetaan entistä suurempaa ajan käyttöä ulkonäkönsä muokkaamiseen. Täytyy opetella kosmetiikan maailma ihonhoidosta meikkiin, tyylikäs ja persoonallinen pukeutuminen, tasapainoilla sulokkaan ja mauttoman välillä. Ulkonäön virheellisyys ja kömpelyys on vapaasti pilkattavissa erityisesti ikätovereiden toimesta. Naisen sukupuolirooliin kuuluu kiinnos tus omaan ulkonäköön ja siitä huolehtiminen, toisinaan absurdeihin mittasuhteisiin asti.

Kauneuteen liittyy myös ristiriitoja ja kaksinaismoralismia. Toisaalta pinnallinen miellyttävyys, kauneus ja haluttavuus nähdään ihailtavana ja kaikkien naisten yleisenä tavoitteena. Toisaalta pinnallisuus on ominaisuutena kielteinen, johon liitetään esimerkiksi älyllistä typeryyttä, heikkoutta ja luonteettomuutta. Monet näkevätkin paljon vaivaa näyttääkseen vaivattomasti kauniilta (Tämäkin ajatus esillä Taina Kinnusen haastattelussa, liite 3).

Kun mietitään ihmisen ulkoista kauneutta, sen voisi karsia yksinkertaisesti tilanteeksi, jossa toinen ihminen tarkastelee toista ja kokee katsoessaan jotain, joka herättää hänessä reaktion; esimerkiksi surua tai iloa. Ihminen voi myös katsoa itseään, peilikuvaansa tai ruumistaan, ja kokea hyvin voimakkaitakin tunteita. Tällaisessa tilanteessa on havaitseva ja kokeva subjekti sekä esteettisesti vaikuttava objekti. Kauneus ei välttämättä ole objektin ulkoinen piirre, vaan subjektin kokema tunne. Kauneus syntyy siis kokemuksen kautta.

Feministinen ajattelu esittää kysymyksiä siitä kuka, mikä tai millainen on havaitseva subjekti ja mitä se tarkoittaa. Sen sijaan, että subjekti olisi universaali, yleisesti tasapainoinen tarkastelija, se nähdään

sukupuolittuneena käsitteenä. Taiteen historiassa runsaasti kuvatut naiset, jotka ovat herättäneet havaitsijassa esteettisen kokemuksen, ovat olleet objektin asemassa. Subjekti on tällöin saanut maskuliinisen, miehisen luonteen. Tämä on ohjaillut kauneuden käsitettä, sillä yleisesti positiivisia tunteita, kuten ihastusta, lempeyttä ja himoa herättävät esteettiset objektit ovat usein olleet naisia tai sisältäneet naismuodon läpi historian. Sen sijaan, kun tällainen sukupuolittunut subjekti tarkastelee miestä objektina, esteettinen kohde pyrkii lempeyttä ja haluttavuutta enemmän herättämään kunnioitusta, voimakkuutta ja ylevyyttä. (Hekanaho 2002).

Tällaiset sukupuolittuneet yhteiskuntarakenteet vaikuttavat meihin edelleen. Kun minä naisena olen toisen ihmisen tarkastelun kohteena, oli kyseessä sitten mies, nainen tai muunsukupuolinen katsoja, tuntuu usein tutulta palata tähän mies/subjekti, nainen/objekti -asetelmaan. Kuinka herätän subjektissa mahdollisimman positiivisen reaktion? Yksinkertainen vastaus minulle olisi tavoittelemalla naisen kauneuden ihannetta. Naisille lankeaa helposti tämä esteettisen elämyksen tarjoajan rooli. Nykynaisen elämässä hän on edelleen katseen kohteena. Miesten, naisten, ystävien, perheen ja ennen kaikkea itsensä havainnoitavana. Katsoja on alati muuttuva käsite, jonka reaktioihin ja mielipiteeseen ohjaamme aina ajatuksia ja toimiamme. Asetamme itsemme jatkuvasti objektin asemaan ja heijastamme omaa ulkonäköämme siihen, miten luulemme muiden reagoivan.

Miksi olemme niin kiinni muiden ihmisten mielipiteissä meistä itsestämme? Jokaisella pitäisi olla autonomia ja vapaus näyttää omissa silmissään kauniilta. Ja todellisesti, ilman yhteiskunnallisen kauneushanteen värittämää minäkuvaa, täysin itsekkäästi, omahyväisesti kaunis.

Tämän aihepiirin suhde koruihin muodostaa omassa mielessäni kuvan halvasta pukukorusta, jonka kertakäyttöisyys ja ylenpalttisen kapitalistinen luonne edustaa pinnallisuutta kaikessa negatiivisuudessaan. Koru on siinä asun viimeistelevä jälkiajatus, se on tarkoitettu tilkitsemään ihmisen valitsema esillepano, kokonaiskuvan eheyden säilyttäjä.

Jos mietin kuitenkin “pintaa syvemmälle”, niin ajattelen koruja, en niinkään katseen vetäjänä, vaan sen ohjaajana. Koruilla käyttäjä voi ohjailla osakseen saamiaan katseita, korostaa itseään omista lähtökohdistaan ja tuoda palan henkilökohtaisesti tärkeää materialistista maailmaa osaksi mitä tahansa asukokonaisuutta. Mitä enemmän vaikutamme ulkonäköömme omista lähtökohdistamme, sitä enemmän objektisoimme itsemme omilla ehdoillamme. Tämä on mielestäni pyrkimyksenä terve ja pysyvämpi lähestymistapa pinnallisuuteen.

Koska ajattelen pinnallisuuden käsitettä melko poliittisesti ja kriittisesti, oli vaikeaa keksiä sopivaa haastattelukohdetta tähän aiheeseen. Ihanteellisesti olisi hyvä tuoda mukaan feministinen ja syvempi mielipide siihen, kuinka pinnallisuus ja sen aiheuttamat paineet todella vaikuttavat naisten elämään.

3.4 MONIMUOTOINEN SUKUPUOLI

Sukupuolen monimuotoisuudesta tai moninaisuudesta puhuttaessa syntyy helposti mielikuva siitä, että tämä liittyy vain sukupuolivähemmistöihin, kuten transihmisiin, ja keskusteluun joka keskittyy heihin. Tämä on osittain totta, sillä ihmiset, jotka eivät sovi yhteiskunnassamme vallitsevaan sukupuolinormiin ovat valveutuneempia haastamaan stereotyyppisen mies/nais -käsityksen sukupuolesta ja sukupuolen ilmaisusta. Tässä keskustelussa on tärkeää tuoda esille sukupuolen henkilökohtaisen kokemuksen monimuotoisuus, sekä se että vaikka suurin osa ihmisistä kokee olevansa sukupuoleltaan miehiä tai naisia, on suuri joukko, jotka ovat molempia, hiukan molempia tai eivät kumpaakaan. Sukupuoli on ihmisessä hyvin henkilökohtainen ominaisuus ja sen määrittely ja ilmaisu tulisi olla vain yksilöllisesti hänestä itsestään kiinni.

Vallitseva sukupuolinormi määrittelee oletuksellisesti ihmiset kahteen ryhmään: miehiin ja naisiin. Kummallakin ryhmällä on konventionaaliset tavat ilmaista kuuluvuuttaan jompaan kumpaan ryhmään. Useimmilla tämä ryhmä määräytyy heti syntymässä määritellyn biologisen sukupuolen kautta. Yhteiskunnassamme kohdellaan eri ryhmään kuuluvia ihmisiä tietoisesti tai tiedostamatta hieman eri tavoin. On olemassa ihanteelliset kuvat miehisestä miehestä ja naisellisesta naisesta, joita kaikkien odotetaan tavoittelevan. Sukupuolinormiin kuuluu myös, että esimerkiksi naisen kuuluu olla hoivaava ja miehen kilpaileva; mies ei saa olla herkkä ja nainen ei saa olla kunnianhimoinen. (Sukupuolen moninaisuus -opas, Setan transtukipiste, 2014.)

Sukupuolinormien rikkominen hyödyttää kaikkia ihmisiä, ja vapauttaa meitä toimimaan omana itsenämme sukupuolirooleista välittämättä. Toisinaan fyysinen sukupuoli ei vastaa psyykkistä sukupuoli-identiteettiä, tai ne kehittyvät ja vaihtuvat.

Ihmiset eivät rakenna omaa identiteettiään tyhjiössä, vaan peilaavat jatkuvasti itseään suhteessa muihin. Omaan sukupuoli-identiteettiin siis vaikuttaa, kuinka muut kokevat ja kohtelevat meitä. Tämän vuoksi on tärkeää, että pystymme ilmaisemaan omaa sukupuoltamme tai sukupuolettomuuttamme itsellemme sopivalla tavalla myös ulospäin.

Naiselle sukupuolen moninaisuus voi esimerkiksi tarkoittaa sitä, että voi kokea itsensä täysin naiseksi, vaikka käyttäytyy tai pukeutuu tavoilla, jotka on perinteisesti nähty miehekkäinä.

Transsukupuoliselle naiselle taas voi olla tärkeää, että hänet kohdataan juuri siinä sukupuoleessa, jota hän kokee olevansa. Tämän vuoksi ulkoisesti hyvin naiselliset piirteet voivat nousta merkittävään rooliin.

Kuinka korujen käyttö sitten liittyy sukupuoli-identiteettiimme ja sen ilmaisuun? Korujen historialliset käyttötarkoitukset valuuttana ja yhteiskunnallisen korkean aseman näyttäjänä ovat määritelleet niiden puettavuutta ja rahallista arvoa hyvin pitkälle. Ne ovat lähes aina olleet merkinä siitä, kuinka merkittävä ja kuinka lähellä yleistä ihmishannetta niiden kantaja on. Tämä on tietysti yleistäen ja raa'asti ilmaistu, mutta se vaikuttaa edelleen taustalla nykyaikaiseen korunkäyttöön. Muodin tai tyylin muutoksista riippumatta runsas korujen käyttö on varallisuuden lisäksi kertonut omanarvontunnosta ja tyyli-justa. Tyyli-justalla tarkoitan kulttuuritetoista näkemystä estetiikan vi-vahteisiin.

Sanotaan, että kookkaiden ja näyttävien korujen käyttö vaatii rohkeutta. Voimakkaiden korujen käyttäjä uskaltaa kohdata ihmisten katseet ja joissain tapauksissa myös arvostelun. Jo tämä kertoo niiden kantajasta jotain; hän ottaa vastaan maailman, ansaitsee häneen kohdistuvan huomion ja omistamansa korut. Yleisen näkem- myksen mukaan vahvat korut kertovat vahvasta luonteesta.

Pienten, käytännöllisten korujen käyttäjä ei vedä suurta huomiota osakseen niiden kautta. Niiden ympärille jää ilmaa. Sivuosaa esit- tävät korut ovat kuin silmänisku; jos huomaat sen, saatat miettiä sen taustoja, henkilökohtaisuutta ja merkitystä. Ele on pieni, mutta se korostaa sen ympärillä tapahtuvaa asiaa.

Nykyajanakin, kun individualismi ja henkilökohtaisuus on kult- tuurimme keskeisiä teemoja, koruilla viestitään sitä, mitä me olemme yksilöinä, tai mitä haluaisimme olla. (Tämä näkökulma tulee hyvin esille Taina Kinnusen haastattelussa, liite 3) Kun kuljemme maail- massa aistit avoinna, meille syntyy käsitys oman aikamme hengestä, ja ryhdymme yhdistämään tiettyjä symboleja ja visuaalisia koko- naisuuksia tiettyihin ajatuksiin, arvoihin ja kulttuuriseen ilmapiiriin. Meille syntyy kysymyksiä siitä, miten itse sijoitumme osaksi sitä, ja kuinka pystymme todentamaan tämän paikan. Me luomme it- sellemme identiteetin. Monille tämä identiteetti muuttuu todellisem- maksi ja turvallisemmaksi, kun pystymme ilmaisemaan sitä muille ihmisille. Muut ihmiset pystyvät pelkästään visuaalisia viestejä luke- malla piirtämään mielessään meidän identiteettiimme ääri- viivat. Tämä on meille monille tärkeää.

Tämän aiheen taustatutkimuksen tekeminen tuntui helpoimmalta, onhan Suomessakin transihmisille ja sukupuolinormien ulkopuolella oleville henkilöille tukiryhmiä ja yhdistyksiä. En kuitenkaan ollut var- ma, kannattaisiko projektiin tuoda tutkimuksellisesti vai henkilöko- htaisempi näkemys sukupuolen moninaisuuteen. Tärkeää oli tuoda mukaan sukupuolen monet ilmenemismuodot.

4 OMA TUTKIMUS

Tässä osassa käyn lyhyesti läpi ne haastattelut, jotka olen toteuttanut opinnäytteen taustatyötä varten. Nämä keskustelut naiseudesta ja sen eri näkökulmista ovat inspiroineet vahvasti ajatuksiani, joita olen voinut hyödyntää myöhemmin muotoilutyössä. Poimin käymistäni keskusteluista itselleni mielenkiintoisimpia näkemyksiä ja ajatuksia, joita työstän muotoilutehtävän kautta pidemmälle.

Näiden laajempien haastattelujen lisäksi lähetin oman lähipiirini kautta aiheisiin liittyviä kysymyksiä sellaisille naisille, joiden vastaukset voisivat myös mahdollisesti auttaa minua oikeaan suuntaan aiheiden käsittelyssä. Suullisen haastattelun sijaan nämä kyselyt toteutettiin sähköisinä, vapaamuotoisina ja hyvin henkilökohtaisinkin kirjallisina tarinoina. Näistä vastauksista sain itselleni jopa yllättävän määrän materiaalia erityisesti ulkonäköön ja yksilölliseen sukupuoli-identiteettiin liittyen, joita päätinkin hyödyntää suunnittelutyössä enemmän.

4.1 KIRURGI YMMÄRTÄÄ KEHON RISKIT JA VAHVUUDET

Ruumiillisuuteen, erityisesti naisten kehoon liittyvien ajatusten käsittelyä varten haastattelin Helsingin Kirurgisessa sairaalassa työskentelevää Päivi Vaaraa. Tämä sopi teemaani hyvin, sillä terveydenhoidon ammattilaisella on lähtökohtaisesti syvempi ymmärrys ruumiin toiminnasta ja hän joutuu potilaidenkin kanssa miettimään ja keskustelemaan asioista, jotka liittyvät vahvasti ihmisruumiin elämään. Päivi on erikoistunut rintasyöpäleikkauksiin ja rintarekonstruktioihin, jotka ovat suuremmalta osaltaan naisia koskevia toimenpiteitä.

Sairaalassa käydyssä keskustelussa yleinen tunnelma oli maltillinen, hyvin realistinen ja käytännöllinen. Luulen, että ympäristön ilmapiiri vaikuttaa tähän lähestymistapaan. Itse kuitenkin tunnen, että niinkin läheisestä asiasta kuin omasta ruumiista keskusteleminen suoraan termein, osin jopa steriilisti, tekee aiheesta jollain tavalla helpomman. Tämä realistinen ote, todellisuuden hyväksyntä ja uskallus kohdata ruumis myös huonoina aikoina nousi hyvin esiin haastattelun edetessä.

Ruumiinkuvan muuttuminen ja sairauksien kohtaaminen suhteessa naisen identiteettiin jakautuu tietenkin aina henkilökohtaisesti, mutta nykyisen tietoisuuden lisääntyessä ja vastaavasti kehon tabumaisuuden vähentyessä naiset ymmärtävät itseään myös paremmin. Kun puheeksi tuli naisille erityiset kehon vahvuudet, muuttuvuus ja niihin yhteydessä oleva itsetutkiskelu ja hyväksyntä ovat positiivisimpia elementtejä. Myös naisten elämään liitettäviä asioita, kuten suuret tunteet, kipu ja sen sieto sekä voimakkaat hormonaaliset

vaihtelut ovat suorassa yhteydessä ruumiiseen. Ruumis vaikuttaa suoraan siihen, minkälaisia tunteita ja kokemuksia meillä on.

Tämä muutosten myllytys, joka opettaa meitä olemaan tietoisia omasta kehostamme tarkoittaa sitä, että meidän on opittava myös elämään sen tuomien tosiasioiden kanssa. Kun kysyin, vaikuttavatko nämä asiat siihen, kuinka hyvin naiset osaavat kuunnella kehoaan ja myös kohdata sairautta, tuli esiin termit 'inhorealinen' ja 'pakko'. Tämä saattaa kuulostaa hyvin raadolliselta ja vaikealta, mutta ymmärrän hyvin, mitä niillä voidaan tarkoittaa. Biologisesti naisena eläminen on kuukautisista lähtien asioiden järjestämistä ja hoitamista siksi, kun on 'pakko'. Usein nämä asiat eivät ole hauskoja ja kauniita. Inhorealinen kuva ruumiista ja kaikesta siihen liittyvästä voi olla monille naisille hyvinkin totta.

Huomiot siitä, että naiseuden identiteetti liitetään ja naiset itse myös liittävät sen vahvasti ruumiiseen ja ulkonäköön on myös tämän haastattelun aikana nyökkäyksiä ja myötäilevin lausein todettu lähes itsestäänselvyys. En tiedä, onko tässä suoraan syynä vanha yhteiskunnan käsitys naisista objekteina ja fyysisen ihailun kohteina, vai onko taustalla paljon muutakin. Koska on todettava, että näin kuitenkin on, naisten omakuva voi perustuksista asti järkkäyä ruumiiseen tapahtuvien muutosten seurauksena. Tällaiset fyysiset muutokset ja traumat voivat tapahtua yllättäen, emmekä aina pysty vaikuttamaan niihin lainkaan. Siksi on tärkeää, että naisena omakuvamme ei ole täysin ruumiin määrittelemä. Muistutus tästä on mielestäni tärkeää.

Ruumiissa tapahtuvat muutokset ja vastoinikäymiset sekä niiden identiteettiä muokkaavat seuraukset on pakko kohdata. Kuten tässä

haastattelussa myös todettiin, jossain tapauksissa ei voi valita. Itseleni jäi näistä absoluuttisista totuuksista huolimatta hyvä tunne omastakin kehostani ja sen pätevyydestä, sillä Päivin loppulauselman sanoma oli hieno; ruumiille voi tapahtua paljonkin, mutta se ei musera minuutta. Haavat, arvet ja jäljet eivät vähennä kauneutta, joka piilee jokaisessa kehossa. Epätäydellinen, jopa toisinaan rikkinäinen ruumis kaikkien sen tuomien huolten kanssa on aina perustana hyvä ja vahva.

(Päivi Vaaran haastattelu, liite 1)

4.2 VANHUSTENHOITAJA NÄKEE VAIETUN VANHUUDEN

Naisten ikääntymisestä haastattelin Vantaalla työskentelevää vanhustenhoitajaa, Asta Salmista. Ympäristönä hoitokoti, jossa asukkaiden keski-ikä lähestyy yhdeksääkymmentä on kaukana siitä aktiivisesta ja terveestä vanhuskuvasta, jota yleisesti kaikille toivoisi. Kun eliniän odotus kasvaa ja venyy juuri siitä päästä, jossa aikaisemmin elämässä merkitykselliset asiat katoavat pikkuhiljaa omaan terveyteen ja itsenäisyyteen liittyvistä syistä, on mielestäni hyvä miettiä minkälainen myöhäinen vanhuus meitä kaikkia voi odottaa.

Haastattelussa kyselin hoitajan näkökulmaa asukkaiden omaan identiteettiin ja sen itseilmaisuuksiin. Vastaukset olivat melko raskasta kuultavaa, mutta toisaalta en ollut yllättynyt. Julkisen hoidon piiriin kuuluvassa hoitokodissa pyritään kustannustehokkuuteen. Tällä tavalla voidaan selittää sitä, miksi monet vanhukset joutuvat luopumaan hyvin paljosta ja elämäänsä niiden raamien mukaan, jotka on tarjolla.

Astan puhuessa aiheesta huomaa, että tämä on hänelle kuitenkin tärkeä asia tuoda ilmi; hoitotyössä pitäisi enemmän tukea vanhusten omaa minäkuvaa ja paneutua siihen, kuinka sitä voi arjen pienillä teoilla pitää yllä. Erityisesti hänen sanoessaan, että asukkaiden kanssa voisi nauttia naisellisuudesta yhdessä, ilman tuhahtelua ja halveksuntaa. Kun kysyin hieman esimerkkejä siihen, kuinka tämä käytännössä tapahtuisi, oli vastaus yksinkertainen; annetaan asukkaille valintoja päättää esimerkiksi vaatteista, hajuvesistä, koruista ja sen sellaisesta. Asioita, jotka modernissa maailmassa ovat itsestäänselvyys meille naisille. Nämä ovat hoitotyössä kuitenkin helposti turhana ja häiritsevänä esiintyviä asioita. Koen tämän ajatuksen vaikeana. Vaikka vanhuudessa kaipaisikin apua useimmissa asioissa, kyseessä on silti itsenäisen persoonan elämä, ei pelkkä hoitojakso.

Keskustelu kääntyi vahvasti siihen, kuinka paljon iloa erityisesti esteettiset elämykset voivat myös hoitokotielämässä tarjota. Kun aktiivisuus on hankalaa, elämyksellisyys nousee entistä tärkeämmäksi. Elämysten hetkellisyys, yksinkertaisuus ja jopa lapsellinen hassuttelu on monille muistisairauksistakin kärsivien vanhuksille elämänlaatuun helposti vaikuttava tekijä. Vaikka aistit vanhuudessa tylpistyvätkin, ne toimivat silti. Tämä on muotoilijalle mielikuvitusta runsaasti ruokkiva ajatus. Arkielämän elämyksellisyys ja estetiikka on korumuotoilijalle yksi suurimpia tavoitteita.

Ikäihmiset ja erityisesti naiset kohderyhmänä antaa myös konkreettisia, käsiin tuntuja palasia muotoilutyöhön. Vaikka koruteokseni ei lähtökohdiltaan tarvitse olla käyttöön suunnattu, oli mielestäni tärkeää ottaa nämä asiat ylös. Vanhustenhoitajalla on niin paljon ensisijaista kokemusta siitä, mikä on heidän elämänsä

helposti sopivaa. Tällaisia asioita olivat yksinkertaiset ja helpot mekanismit, suuret muodot ja koot, selkeys, miellyttävä koskea, turvallinen ja rauhoittava. Yhdeksi tärkeimmistä kriteereistä nousi helppo puettavuus, jotta korun pystyy huonollakin koordinaatiokyvyllä huolehtimaan itsenäisesti päälle.

Haastattelussa puhuttiin myös siitä, kuinka usein elämykset johtavat vanhuksilla muistoihin palaamiseen ja aikaisempiin elämänvaiheisiin. Mielestäni tämä on täysin ymmärrettävää. Kuinka monesti positiiviset ajatukset johtavat lapsuuteen, perheeseen ja sukulaisiin. Myös tämän takia olisi hyvä, että asukkaiden kanssa voisi jatkaa tuttuja rutiineja ja arjen iloja. Ne toimivat ankkurina oman elämän kiinnekohtiin.

(Asta Salmisen haastattelu, liite 2)

4.3 KULTTUURIANTROPOLOGI POHTII ELÄMÄNTAPAAMME

Näkökulma ulkonäköön ja pinnalliseen naiseuteen kiteytyi tutkimuksen raameissa vasta, kun tavoitin sopivan henkilön haastattelua varten. Kävin Joensuussa puhumassa kulttuuriantropologi Taina Kinnusen kanssa, joka on tutkinut erityisesti ruumiinkulttuuria ja ulkonäköä.

Keskustelu ulkonäöstä on hyvä siirtää laajemmalle kentälle, kuten haastattelussa tulikin ilmi. Aihe on yleensä aina poliittisesti latautunut, ja jokaisella on omia kokemuksia ulkonäköpaineista ja ihanteista. Takertumatta liiallisiin yksityiskohtiin on helpompaa ymmärtää aihetta tarkastelemalla sitä suurempana ilmiönä.

Kuten myös aikasemmin toteutetuissa haastatteluissa, myös tässä todettiin heti alkuun, että elämme sellaisessa kulttuurissa, jossa naisen identiteetti on hyvin vahvasti ulkonäkökeskeinen. Kulttuurisessa mittakaavassa ajattelempa, että sisäinen identiteetin kokemus heijastuu ulospäin symbolien ja henkilökohtaisten valintojen kautta. Taina toteaa, että on vaikeaa erottaa toisistaan jotain puhdasta, sisäistä identiteettiä ja sitä, mikä ympäristö tarjoaa ulkoapäin.

Kun pyysin Tainalta kuvausta siitä, minkälainen on tämän hetken määrittelevin tekijä ulkonäköihanteissa, sain paljon mielenkiintoisia vastauksia. Mikään ei oikeastaan ollut yllättävää, sillä ilmapiiri on tuttu: meidän oma kulttuurimme. Asiat, joista on tietoinen, mutta ei osaa välttämättä esittää kysymystä siitä, miksi se on niin. Nyt pinnalla on hyväkuntoisuus, energisyys, vahvuus. "Vahva on uusi laiha", on iskulause, johon olen itse törmännyt nuorten naisten kuntosalikuvien yhteydessä. Ulkonäöstä täytyy säteillä riippumattomuus ja suorituskky. Tämä fyysisen voiman ja vahvuuden korostaminen kertoo yksilön itsenäisyydestä ja autonomiasta. Se on individualismia ja minä -lähtöistä; täytyy näyttää voittajalta.

Ulkonäköihanteiden syntymisestä ja niiden sisäistämisestä keskustelimme myös. Vaikka olisimme itse hyvinkin tietoisia median kauneuskuvien haitallisuudesta ja valheellisuudesta, jatkuvalla syötöllä tapahtuvat visuaaliset ärsykkeet jäävät aivoihimme kuviksi, joita rupeamme tahtomattamme käyttämään jonkinlaisena standardina. Tämä näkyy vahvasti naisten henkilökohtaisissa kokemuksissa omasta ulkonäöstään. Tietoisuus ei välttämättä vapauta meitä tästä itsekriittisyydestä.

Kun haastattelu keskittyi enemmän tähän ulkonäön henkilökohtaiseen puoleen, totesimme molemmat, että kaunistautuminen ja arkipäivän tyylyttely, estetiikasta nauttiminen ei ole lähtökohtaisesti negatiivinen asia. Mutta kysymykseksi, johon on hyvin vaikea suoraan esittää vastausta, jää se, missä vaiheessa tämä kauneuden tavoittelu kääntyy itseään vastaan. Miksi ulkonäkö aiheuttaa pahaa oloa ja ahdistusta?

Ulkonäköihanteiden syntymiseen vaikuttaa myös se, mikä milloinkin kertoo korkeasta statuksesta. Tässä voi havaita luokkaerojen välistä kopiointia ja sen aaltomaisuutta. Kun jokin asia saavuttaa laajan yleisön, se menettää statusarvoaan.

Jälkiteollisessa yhteiskunnassamme ulkonäöllä ja ruumiilla on myös markkina-arvo. Karisma, hyvä ulkonäkö ja sosiaaliset taidot ovat ruumiillista pääomaa, johon kapitalistisesti sijoitetaan kuten mihin tahansa rahallisesti tuottavaan asiaan. Jo pelkästään tämä korostaa ulkonäön merkitystä raa'alla tavalla jokapäiväisessä elämässämme.

Minulle jäi tästä pitkästä ja mielenkiintoisesta keskustelusta paljon pohdittavaa. Ulkonäön kulttuuriset merkitykset ja taas vastaavasti henkilökohtaiset kokemukset tuovat vahvasti kaksinaisen, aina tasapainottelevan ajatuksen kauneudesta ja sen ihanteista. Toisaalta estetiikka ja naiseus on vapautta, toisaalta hallitsevaa standardien tavoittelua. Tämä tulee hyvin vahvasti esille haastattelun lisäksi kyselyssä, jossa pyysin lähipiirini naisia kertomaan omin sanoin suhteestaan omaan ulkonäköönsä.

(Taina Kinnusen haastattelu liite 3)

4.4 SUKUPUOLI-IDENTITEETIN VAIKEAT KYSYMYKSET

Tämän taustatutkimuksen toteuttaminen oli kaikista valitsemistani näkökulmista vaikein – mikä tuli täytenä yllätyksenä sekä itselleni että kaikille niille, joille olen asiasta projektin aikana tuskailnut. Olin haastattelusta yhteydessä sekä Setan että Transtukupisteen työntekijöihin, jotka molemmissa järjestöissä totesivat, että on hyvä, kun haluan nostaa esille sukupuolen moninaisuuden naisaiheen sisällä, ja toimittivat pyyntöä eteenpäin sopiville henkilöille, sekä esimerkiksi transvestiittiyhdistys DreamWearClub ry:lle. Vastauksia ei kuitenkaan tullut. Esitin asiani myös Naisasialiitto Unionille ja sukupuolentutkimuksen ainejärjestölle, joista molemmissa luvattiin levittää viestiä. Huonoin tuloksin.

Luulen, että koska aihe on ollut esillä mediassa myös niiden kuukausien aikana, joina olen yrittänyt järjestää haastattelua, olen jäänyt hieman vyöryn alle. Toisaalta aihe kaipaa selkeästi edelleen käsittelyä, ja on siksi tärkeää huomioida. Sen vuoksi en vaikeuksien takia halunnut jättää aihetta pois. Se on minulle tärkeä. Yhdistysten ja järjestöjen jälkeen kysyin omaa lähipiiriäni hyödyntäen useilta yksityishenkilöiltä, olisiko heillä kiinnostusta osallistua haastatteluun. Koska aihe on luonteeltaan henkilökohtainen, yritin löytää omassa elämässään sukupuolen ja naiseuden moninaisuutta kokeneita ihmisiä. Vastaukset näihin tiedusteluihin olivat erilaisia; osittain epäileviä siitä, olisiko heillä aiheesta mitään hyödyllistä kerrottavaa, osin jopa hieman loukkaantuneita, sillä miksi heidän naiseutensa on niin erikoista? Tämä oli yksi asia, johon olisinkin halunnut tuoda ulkopuolista näkökulmaa omani rinnalle. Lähtökohtana on kuitenkin tehdä tribuuttia kaikesta siitä, mitä naiseus pitää sisällään. Sain silti sähköpostinvaihdon kautta kuulla kokemuksia myös

siitä, kun ei samaistu synnynnäiseen sukupuoleensa. Enempää en voi tämän tutkimuksen puitteissa pyytää. (Liite 4, vastaaja 6.)

Sukupuolikeskustelu on hapuilevaa. Sen säännöt ovat monimutkaiset ja epäselvät. Kuka on ulkopuolinen, mitä kysymyksiä saa esittää ja kenelle? Sukupuolen sisäinen kokemus on aina niin henkilökohtainen, että sen esille tuominen on joissain tilanteissa suoranaisten tabu. Yleispätevää tietoa on hyvin vaikeaa löytää tai esittää. Itsekin tunnen käveleväni lasinsiruilla aiheen kanssa; toisaalta haluan tuoda mukaan universaalia näkemystä sukupuoleen, toisaalta idea universaalista sukupuolisuudesta on vanhentunut. Ehkä koruteoksen täytyy syntyä juuri tästä lähtökohdasta. Sukupuolen määrittely yksinkertaisin termein on mahdotonta.

An abstract watercolor illustration of a human figure in black ink, standing against a background of light purple watercolor washes and splatters. The figure is composed of simple, expressive lines, with some areas filled in with dark ink. The overall style is artistic and minimalist.

5 TYÖSKENTELYPROSESSI JA KORUTEOKSET

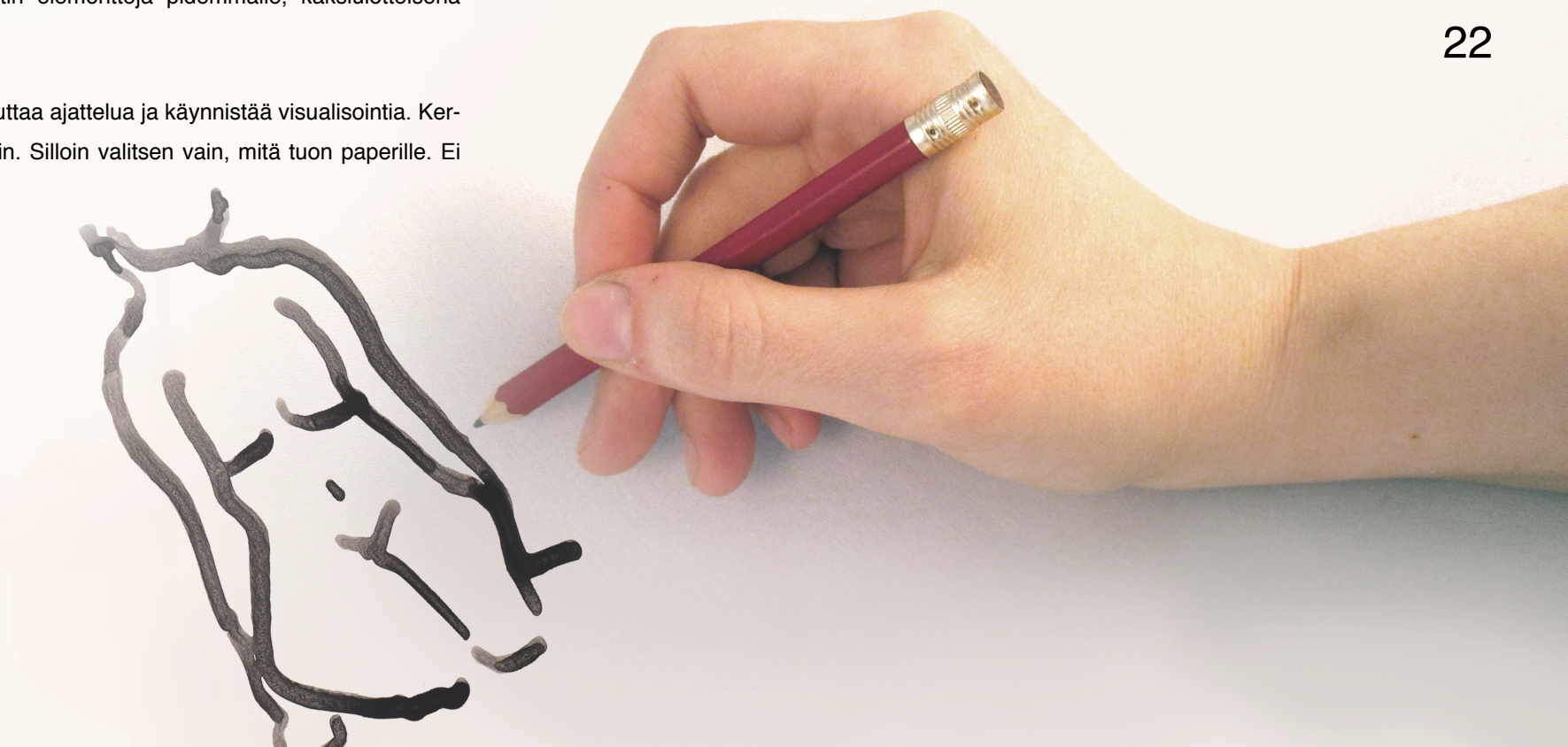
Koen olevani työskentelyssäni ekstrovertti; tahdon keskustella ja heijastaa ajatuksia muiden ihmisten kanssa läpi koko prosessin. Tämä helpottaa työn teemojen käsitteellistämistä itselleni ja tuo mukaan myös universaallimman kuvan aiheisiin. Usein säväyttävimmät ajatukset tulevat yllättävistä lähteistä, tilanteista ja keskusteluista. Haastattelujen järjestäminen ja purkaminen oli hyvin pitkälle juuri sen pohtimista, kuinka voin löytää aiheista sellaisia ajatuksia, joiden visualisointi esittäisi naiseutta niillä tavoilla joista olen nähnyt taustatyön aikana häivähdyksiä. Haastattelujen purkaminen ydinsanoihin oli tästä ensimmäinen vaihe.

Kun tiesin suunnilleen, mitä haluan kertoa sanallisesti, ryhdyin pohtimaan visuaalisuutta. Tämä on pitkälle mielikuvilla leikittelyä. Mietin sellaisia asioita, elementtejä ja symboleja, jotka yhdistyvät aiheisiin. Näistä kappaleista koostuu tunnekollaasi, jonka kasasin ylös ensin suurpiirteisesti luonnos-
telemalla. Sen jälkeen työstin elementtejä pidemmälle, kaksiulotteisena piirroksena.

Huolellinen piirtäminen vapauttaa ajattelua ja käynnistää visualisointia. Ker-
ron tarinaa kuvituksen keinoin. Silloin valitsen vain, mitä tuon paperille. Ei

tarvitse ajatella vielä korua, lopullista produktia. Mietin vain aihetta ja minkälaisia kuvia voin liittää siihen. Pidän esittävästä ja klassisesta visuaalisuudesta, mutta yhdistelen mielelläni niitä monipuolisesti ja uusilla tavoilla. Mielikuvat ja tunnetilat, jotka liittyvät piirroksiin on tärkeitä, niillä pitää olla teemallinen yhteys aiheen kanssa.

Mekaaninen rauhoittuminen piirroksen ääreen on tärkeää, kuvan hitaasti valmistuessa mielessä pyörii jo ajatuksia seuraavasta vaiheesta; kuinka se siirretään kolmiulotteiseksi. Tässä vaiheessa voi karsia, selventää ja muuttaa visuaalisuutta, koska siihen tulee mukaan paino, materiaalit, värit, mitasuhteet ja työskentelytekniikat. Jos visuaalisen tunnelman kanssa on oikeilla jäljillä, se on vain valintojen tekoa, muttei syö piirtämisessä tehtyä ajatustyötä. Voisin verrata tätä kirjan muuttamista elokuvan käsikirjoitukseksi.

MUOKKAA IDENTITEETTÄ

HYVÄKSYNTÄ

AINA MERKITYKSELLINEN

MUUTTUVA

Muutoksia voi tapahtua paljonkin, mutta ne eivät muovaa minuutta

MUKAUTUVA

SOPEUTUVA

ISOT TUNTEET

TASAPAINO

KIERTO

YLILYÖNNIT

KRIITTISYYS UNOHTUU

PERUSTA

ÄITIYS

AUKTORITEETTI ITSEEN

TIETOISUUS

PAKKO OPPIA KEHO

KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN

INHOREALISTINEN

RISKIT

UHKA, PELKO

SOLUTASOLLA VIERAS

USKALLUS KOHDATA

ABSOLUUTTINEN

Kannat mukana elämän jälkiä

HAAVAT

ARVET

JÄLJET

Kertyneet kokemukset vaikuttaa ja muuttaa minäkuvaa

5.1 "MURTUMATON"

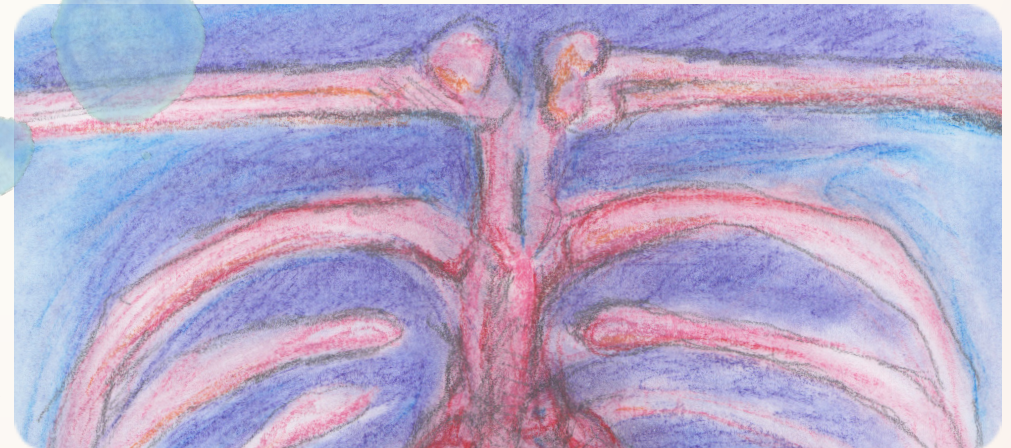
Ihminen voi joutua tutustumaan omaan sisäiseen ruumiiseensa täysin vierain silmin. Siitä tulee lähes inhorealistenten, uhkaava osa meidän fyysistä olemassaoloamme.

Keho on kuin koneisto, jonka kaikki osat toimivat yhdessä tasapainossa. Kaikkien koneistojen tapaan, on todella mahdollista, että joku osa hajoaa. Vaikka ruumiin toiminta on jatkuvasti erilaisen uhkien ja vaarojen kohteena, meidän on silti luotettava siihen. Luotamme, että se jaksaa, pärjää ja selviytyy kaikista tilanteista, joita elämässä tulemme kokemaan.

Naisen keho on mukautuva, suurten muutosten väline. Kaikki tämä näkyy ruumiissamme ja vaikuttaa sen ulkonäköön, sekä myös kokemukseen siitä, miten näemme itsemme.

Ruumiin ei tarvitse hallita sitä, mitä olemme ihmisinä. Jotkut kutsuvat tätä olemusta sieluksi, toiset psyykkeeksi. Psyke tuo hengen ja rikkomattoman 'minuuden'. Se on hajoamaton ja murtumaton.

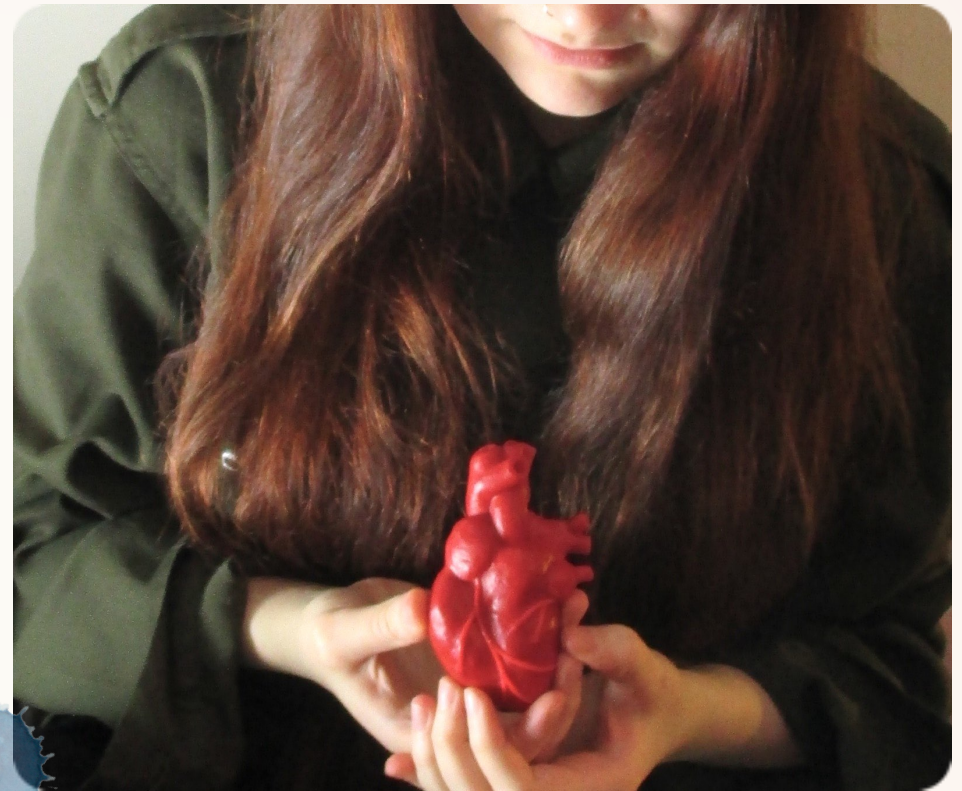
23

Ruumis, sisäelimet ja niiden toiminta on samaan aikaan tuttu ja vieras. Kehoon täytyy luottaa, mutta se on epätäydellisyydessään päättymätön työmaa. Vaikka ruumiille voi tapahtua myös paljon pahaa, sen ei kuitenkaan tarvitse murtaa sitä, mitä ihminen sisimmässään on. Epätäydellinen, arpeutunut, rujo; silti kaunis ja hyvä juuri sellaisenaan.

Sydämeistä valmistin ensin vahamallin. Pehmeä vaha muotoutui todella hyvin sisäelimen malliin, mutta vastaavasti siitä ei pysty tekemään ohutta ja kevyttä. Luulen, että raskas paino sopii työn teemaan. Suuren kokonsa takia varsinainen pronssivalu oli haasteellinen. Lopullinen koru valmistuikin kahdesta osasta, jotka yhdistin hopeisilla 'niiteillä'. Valmistuksen arvaamattomuus toi teokseen uuden, ironisella tavalla loistavan elementin. Hopeinen, takomalla tehty kurjenmiekan kukinto tuo mukaan hengellisen, keveyttävän osan. Lopulliset materiaalit ovat pronssi, hopea ja nahka.

5.2 "VUOSIRENGAS -RENGAS"

Itsenäisyys, vapaus valita ja pitää itsestään, sekä omasta ulkoisesta olemuksestaan huolta on vaikeaa heikentyneen toimintakyvyn takia. Sen tärkeys korostuu.

Arkipäivän elämyksellisyys ja aistillisuus on myös tärkeä elementti. Turvalliset, tutut ja miellyttävät asiat olisivat läsnä joka päivä. Tähän liittyy hetkellisyys ja nauttiminen.

Etenevät päivät täyttyvät elämäнкаareen, muistoihin ja kokemuksiin liittyvillä asioilla.

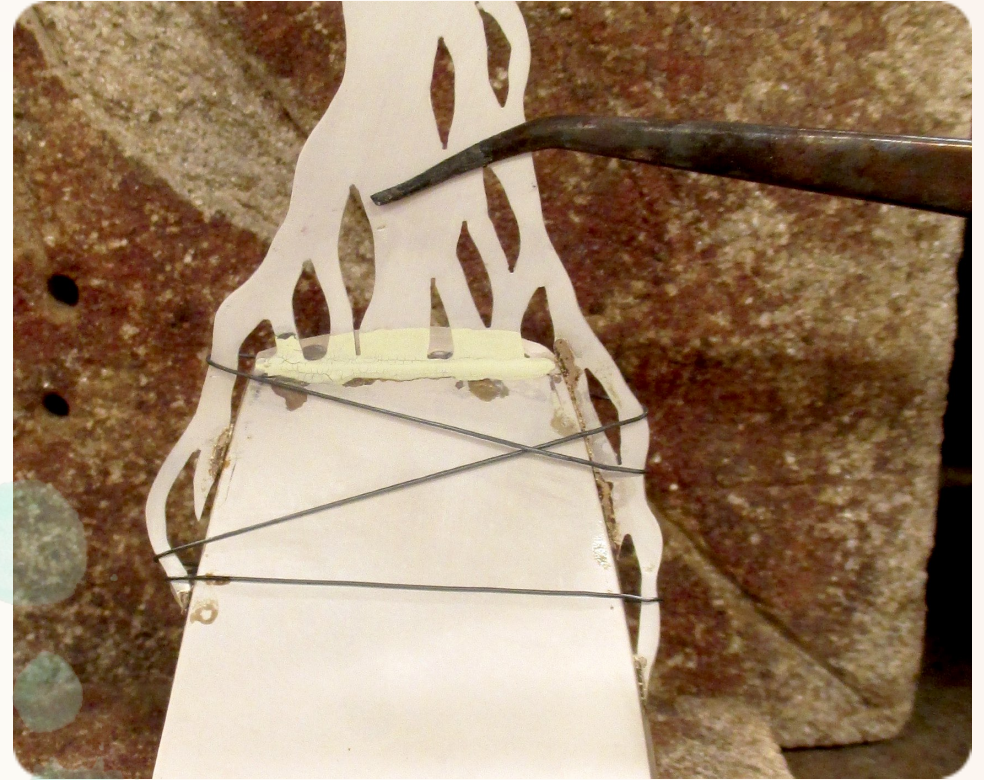

Viinilasi edustaa kypsää, hetkellistä nautinnollisuutta. Elämän kulku täyttää lasia pikkuhiljaa, illalla on aika nauttia.

Itsenäisyys on vanhoille ihmisille tärkeää. Vuosien mukana kertyy kokemuksia, tunteita ja muistoja. Ihmiselämää voisi verrata kasvavaan puuhun, joka rakentaa jotain suurta hyvin vähästä.

Puun lailla vahvuus, pitkäikäinen voima ja elämän jatkuvuus näkyy – tai ainakin pitäisi näkyä – myös vanhusten elämässä.

Tästä korusta tuli rannekoru sen tausta-ajatuksen kautta, että on tärkeää voida pukea itsenäisesti koru päälle. Toiminnallisuuden vuoksi valmistuksessa tuli ottaa huomioon mekanismi, joka olisi helppokäyttöinen. Työ oli teknisesti vaativampi ja koostui monista vaiheista. Puinen, lämmin materiaali, sekä herkeemmät hopeiset vuosirenkaat ovat korun aistillisempi, rauhoittava osa. Lopulliset materiaalit ovat visakoivu, pähkinäpuu, hopea, sekä mekanismeissa käytetyt magneetit.

Laajempi
kuva:

KULTTUURI
SÄÄTELEE

SYMBOLEITA

SISÄINEN KOKEMUS-
ULKOJA TARJOTTU

Meidän kulttuurimme korostaa sisäistä,
individualistista identiteettiä.

Tämän hetken
ulkonäköihämme

"VAHVA ON UUSI LAIHA"
Bodaus ja kuntoilu

Näkyvä vahvasti
erityisesti naisten omista
kokemuksista
ulkonäköstään.
Jotkut tuntevat iloa,
jotkut ahdistusta.

HYVÄ PÄIVÄ
HUONOJA PÄIVÄ

"HABITUS"
LUOKKAEROT
STATUS

"habitus" vahvistetaan
niin, että sillä erotetaan
positiivisesti alemmasta
luokasta →
jatkuvasti muuttuva
G ~

ITSENÄINEN
VAHVA
SUORITUSKYKY

HEIKKOUTTA EI SAA NÄYTTÄÄ
Suojelletko itseäsi joltain?

TASAPAINO
KÄÄNTYMINEN
KAKSINAISUUS

ULKONÄKÖIHANTEET
SYNTYY HUOMAAMATTA

Media ja kulttuurinen ilmapiiri vaikuttaa

AIVOIHIN KERTYY
KUVASTOA

Vaikeaa alennua tietäisiä, aivot tekevät
stereotyyppejä

→ TÄMÄ JÄÄ ASETUKSEKSI,
KUN KATSOMME ITSEÄMME
PEILISTÄ

STANDARDI, IHANNE

Itsemme vertaaminen tähän aiheuttaa
monille vaikeuksia, se tulee henkilökohtaiseksi

Itse luen voimaa
koskemattomuutena,
autonomiana

Kamistautuminen, esteettikka ja
tyylytteleily on hyvä asia

Missä menee raja siihen, että siitä
katoaa ilo ja mielihyvä

TOISESSA PÄÄSSÄ
HYVÄ
TOISESSA PÄÄSSÄ
PAHA

Missä menee
raja?

RUUMIILLINEN
PÄÄOMA

Jälkiteollinen, kapitalistinen yhteiskunta
heijastuu myös ulkonäköihanteisiin

5.3 "HYVÄ, PAHA, KAUNEUS"

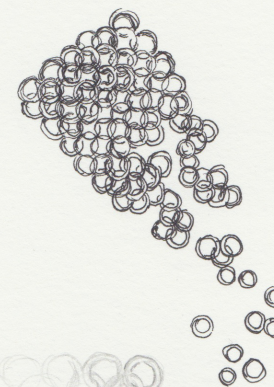
Se, kuinka ilmaisemme omaa sisäistä persoonaamme on kulttuurin ulkoa tarjoama. Emme voi vaikuttaa tähän tietoisestikkaan, sillä aivomme toimivat niin, että yhteinen kuvaston ja ulkonäön kieli opitaan ajan myötä tiedostamatta. Syntyy myös vahingollisia standareja ja ihanteita.

Ulkonäön ja kauneuden kaksinaisuus, hyvän ja pahan välillä tasapainottelu oman ulkonäkökuvan kanssa on monien naisten jokapäiväisissä ajatuksissa.

Kukaan ei sano, että kauneudella ei ole arvoa tai sen omistaminen tietynlaisena pääomana olisi huono asia. Sen vuoksi sen tiedostamisesta ja tavoittelusta on todella vaikeaa päästää irti.

31

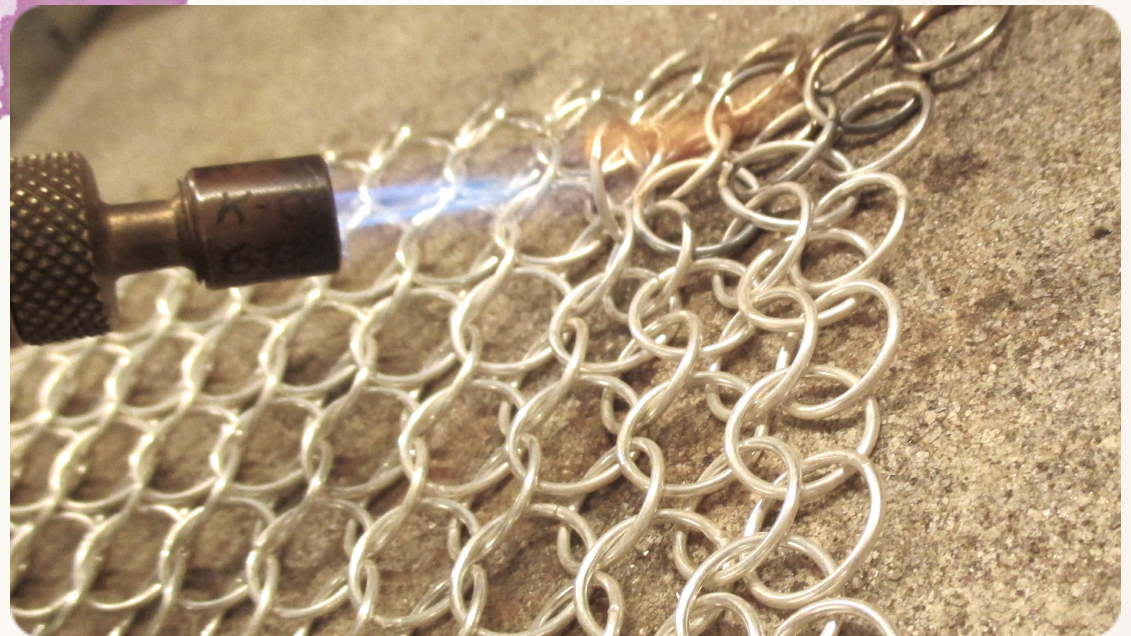
Panssari huivi

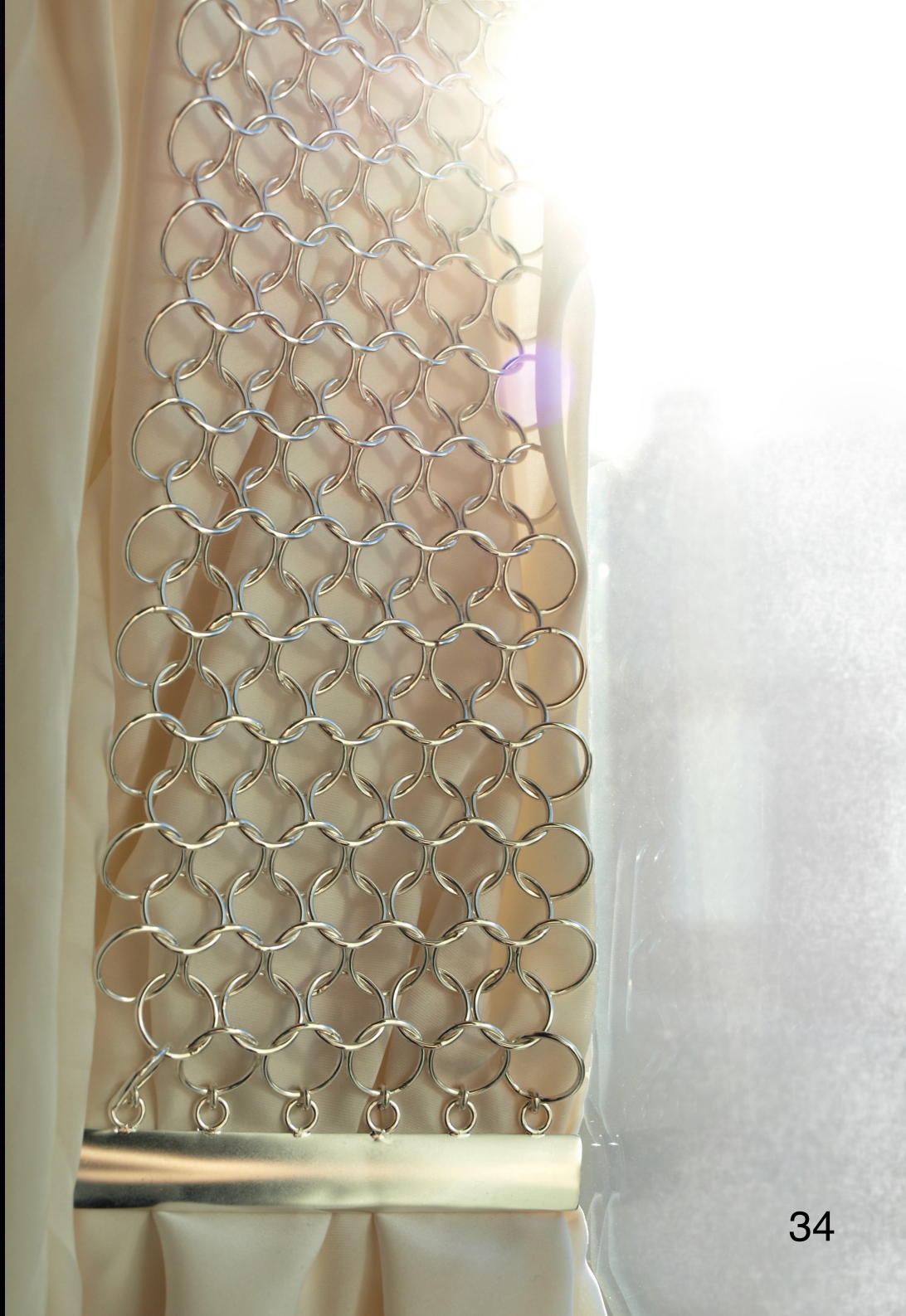

Kauneuden tavoittelu, tyylittely ja ihastelu on nautinnollista esteetiikkaa. Hyvin usein tämä kauneuden ihanne kääntyy meitä vastaan, aiheuttaa ahdistusta ja riittämättömyyden tunteita. Pinnallisuuden kuori on rajoittava, mutta petollisen hurmaava. Kauneus on pääomaa. Sen tavoittelu ikuinen työpäivä. Tasapainoilu kahteuttavan kauneusihanteen välillä on kuin kilpi ja samalla miekka jolta yritämme suojautua.

Valmistus oli opinnäytteen teoksista yksiselitteisin. Huivin ompelu kevyestä, vaaleasta kankaasta, sekä panssarin punonta hopeasta olivat molemmat suoraviivaisia prosesseja. Suurin ongelma oli, miten toisin esiin kaksinaisuuden, kauneuden hyvät ja huonot puolet. Revityt huivin päät, sekä suoraan kerätyistä kyselyn vastauksista lainatut naisten omat kokemukset ulkonäöstään niihin kirjoitettuna toimivat vastakkainasetteluna, joiden välillä panssari suojaa käyttäjänsä. Lopulliset materiaalit ovat hopea ja satiini.

5.4 "KERÄÄ ITTES"

"Minua oli seksuaalisuuden
takia lapsesta asti alistettu
ja yritetty laittaa lokeroon,
ja luokitella."

On tärkeää olla oma itsensä.
Ei kukaan tietenkään valitse
tällaista erilaista polkua kuljettavakseen.
Sen verran se on vaikeaa, mutta
toivon että sen arvoista.
Pelko omasta olemuksesta pitäisi
saa kietkettynä pois ja oppia
arvostamaan itseään."

Oma lähtökohtani tähän viimeiseen, ja hankalimpaan aiheeseen oli se, että sukupuoli ei ole yksiselitteinen, helposti kuvattavissa oleva asia. Kuten kyselyn vastauksista tulee myös ilmi, lokerointi ja luokittelu on hyvin haitallista ja pahimmillaan vahingoittavaa.

Päätinkin käsitellä aihetta mosaiikkimaisen palasista keräämisen kautta. Jokaisella on yksinoikeus kasata oma identiteettinsä, ja tässä kasaaminen tapahtuisi hyvin kirjaimellisesti.

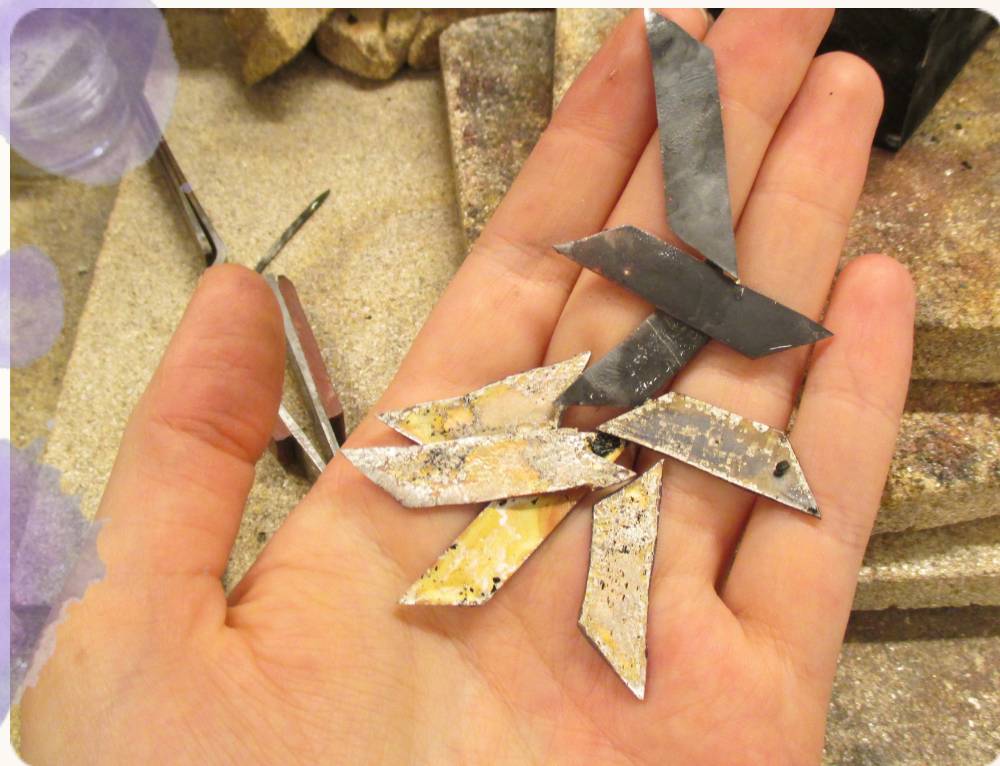
Meillä kaikilla on vapaus valita ja kokea mitä on. Tähän ajatukseen en halua kajota.

Sukupuoli koostuu palasista. Meidän ei tarvitse hyväksyä maailman standardeja sellaisinaan, vaan voimme kasata oman identiteettimme juuri niistä palasista kuin haluamme. Tähän voi liittyä pelkoa rikkonaisuudesta, siitä, miten muut ihmiset meidät näkevät. Lopputulos on silti sen arvoinen. Sukupuoli, seksuaalisuus tai ihmisen oma persoona ei mahdu niihin laatikoihin, joita meille tarjotaan. Ne pitää rikkoa.

Korun valmistus oli pienten palojen tekemistä ja lopulta niiden kasaaminen kokonaisuudeksi. Värikkäät lasinsirut on kerätty astioista, jotka rikoin vasaralla. Sirpaleet on tylpistetty ystävällisemmiksi timanttiviilalla. Hopeinen kehikko on kahdeksasta palasesta koostuva neliö. Hopean pinta on hajotettu skrympaamalla ja oksidoimalla tummaksi. Osat on yhdistetty lävistyskoruilla. Lopulliset materiaalit ovat lasi, hopea ja teräs.

6 ITSEARVIOINTI

Kun asettelin valmiit työt ensimmäisen kerran vierekkäin pöydälle, tunsin onnistumista ja onnellisuutta. Tämä ei tosiaankaan ollut itsensänselvä lopputulos, sillä prosessin aikana vastaan tuli monia huolenaiheita. Alusta asti aiheen laajuus ja hankaluus, sekä pohdinnat siitä, kuinka rajaan sen sopivan kokoiseksi tekemättä kuitenkaan liian suppeaa työtä aiheuttivat epävarmuutta. En myöskään halunnut käsitellä naiseutta paasaavasti tai kliinisesti, mikä tapahtuu yllättävän helposti feministisissä aihepiireissä. Rohkeutta sain intohimosta käsitellä aihetta omista lähtökohdistani. Keskustelen todella mielelläni sukupuolesta ja sen merkityksestä, ja nyt sain tuoda vielä mukaan esteettisen, taiteellisen näkökulman – ja korut, jotka ovat minulle niin tärkeitä. Keskustelun ja dialogin elementti oli oleellinen, ja toimi mielestäni hyvin naiseuden näkökulmien purkamisessa.

Lähdin tekemään taustatyötä lähes tyhjin käsin. Onneksi sain paljon tukea ja ehdotuksia siitä, kenet voisin osallistaa haastatteluihin kuhunkin aiheeseen liittyen. Kirjoitin kymmeniä sähköposteja joissa yritin selittää, mitä olen tekemässä, ja miksi haastattelu olisi tärkeää prosessin kannalta. Taideteollisen kentän ulkopuolelle siirryttäessä luovan prosessin selittäminen on yllättävän hankalaa, varsinkin, kun lopputuloksesta ja haastattelun lopullisesta merkittävydestä on itsekin epävarma. Myönnän, että varsinkin alussa tämä ahdisti minua suuresti. Ajattelin, että työni on hölmö, eikä kukaan oman aineosastoni ulkopuolella ymmärrä lainkaan, mitä olen tekemässä.

Naisaihetta käsitellessä tulee onnekseni vastaan solidaarisuutta, joka on mielestäni upea asia. Epävarmuudesta huolimatta ensimmäisten haastattelujen järjestyessä sain vahvan nosteen itsetunnolleni. Nautin todella paljon niiden tekemisestä ja käsittelystä. Olin vasta taustatyövaiheessa ja haastattelujen litteroinnin jälkeen pääni pursusi ideoita. On tosiaankin selvää, että teoksia ei olisi syntynyt ilman tätä rikasta näkökulmaa, jonka henkilöhaastattelujen – ja myöhemmin myöskin kirjallisten kyselyiden – kautta sain. Sukupuolen moninaisuuteen liittyvä henkilöhaastattelu jäi haaveeksi. Olin tästä pitkään itselleni vihainen ja epätoivoinen. Lopulta ymmärsin, että en voi pakottaa aiheen käsittelyä siihen ennakkoajatukseen, joka minulla oli. Se on osa tutkimusprosessia. Keskityin käsitteellistämään aihetta tämän tutkimuksellisen hankaluuden, omien kokemusteni ja sähköpostinvaihdossa saamien vastausten kautta. Aihepiirin huomioonottaen on täysin ymmärrettävää, että koin vastoinkäymisiä.

Antaessani itselleni luvan ryhtyä tekemään varsinaista muotoilutyötä piirtämisen osuus visualisointiprosessissa kasvoi todella tärkeäksi. Ajattelin, että kuvitan aiheet piirroksiksi. Suurin osa ajatustyöstä, käsitteellistämisestä ja visualisoinnista tapahtui juurikin tämän piirtämisen aikana. En osannut aloittaessani aavistaa, kuinka merkityksellisiä ja hienoja oivalluksia niistä lopulta tulisi. Aion ehdottomasti käyttää tätä metodologiaa myös jatkossa. Se sopii todella hyvin visuaaliseen kieleeni, sillä esittävä, symbolinen ja runsas kuvamaailma on toisinaan vaikeaa hyödyntää juuri oikein.

Runsas muotokieli aiheutti myös päänsäryä. Kyseenalaistin välillä sitä, onko erityisesti koruteoksissa liikaa elementtejä. Pelkäsin, että tuon koruihin turhaa – täytyy muistaa myös rajata ja pelkistää. Toivottavasti onnistuin tässä.

Varsinainen korujen valmistus olisi kaivannut jonkinlaista karsimista. Koska en suunnitella asettanut rajoja materiaaleille tai tekniikoille, oli tietysti vapaus tehdä jokainen työ erilaisilla, sopivilla materiaaleilla, mutta naivistisesti ja innokkaasti suunnitella unohtuu, kuinka monimutkaista ja hidasta esimerkiksi puun ja mekanismien työstäminen on. Olisin hyvinkin voinut ottaa jonkin suunnan myös materiaalien käytössä, tai pitää paremmin mielessä työstön vaativuus ja ajan hallinta.

Sattumalla ja vastoin käymisillä on myös ollut osuutensa korujen lopullisessa muodossa. Lasinsirpaleet syntyvät hallitsemattomasti ja valut eivät aina välttämättä onnistu. Syleilin kuitenkin niitä osana työskentelyä, enkä ollut turhan huolissani visioni toteutumisesta. Kaikki sujui lopulta hyvin. Uskalsin kerrankin luottaa tähän ajatukseen.

Opinnäytetyötä aloittaessani loppuproduktien painopiste ei ollut niinkään korutaiteen puolella, kuin mihin se lopulta päättyi. Aiheen laajuus ja universaalisuus ohjasivat minua tähän suuntaan, joten tein niinkuin koin sopivimmaksi. Kaupallisia koruja työt eivät ole, ja uniikkikorujen sijaan niiden viestiminen on lähempänä taidetta. Sain tosiaankin haastettua itseni abstraktien teemojen visualisoinnissa ja käsittelyssä. Taidepohjainen työskentely sopi tähän erinomaisesti. Annoin aiheen ohjata, ja minusta tuntuu, että se kannatti.

Yritin koko työskentelyn ajan keskittyä siihen, että taustatyöstä ja haastatteluista näkyisi looginen kulku visualisointiin ja lopulta koruun. Tämä oli minulle hyvin tärkeää, sillä nautin aiheen pohtimisesta ja kirjoittamisesta yhtä paljon, kuin töiden varsinaisesta valmistamisesta. Luulen, että visualisointivaiheessa syntyneet piirrokset

helpottavat korujen tuomista oikeaan kontekstiin.

Päätin ottaa teoksista itse käyttö- ja detaljikuvat. Pyysin omaa äitiäni ja hänen äitiään, mummoani, malliksi muutamaan työhön. Tuntui luonnolliselta olla itse myös yhdessä kuvista. Viimeisen mallin sain kämppäkaveristani. Teemallisesti näin toteutetut kuvat sopivat mielestäni hyvin myös aiheen maailmaan. Naiskuvaan vaikuttaa suuresti juuri ne naiset, jotka ovat läsnä omassa elämässä.

Kokonaisuutena opinnäytetyön parissa työskentely oli hieno kokemus. Taustatyön aikana tapaamani ihmiset, kyselyihin vastauksia antaneet, sekä ne, joiden kanssa olen keskustellut aiheesta pitkien kuukausien aikana, ovat rohkaisullaan ja osallistumisellaan antaneet minulle varmuutta sekä muotoilijana että taiteilijana. Koru voi tosiaankin viestiä yhteiskunnastamme samalla tavalla, kuin vaikka pa maalaustaide, installaatiot tai performanssit. Aiheena naiseus oli minulle täydellinen. Omat, teinivuosilta asti juurensa juontavat pohdiskeluni saivat viimeinkin konkreettisen muodon. En koskaan epäillyt naiseuden runsautta ja vahvuutta teemana, enkä vieläkö usko olevani täysin sinut aiheen kanssa. Tuskin tulen koskaan olemaankaan.

7 LÄHTEET

Simonen, Leila (1995) Kiltin tytön kapina : muistot, ruumis, naiseus, Naistieto Ky

Utrio, Kaari & Savikko, Sari (2001) Bella Donna – Kaunis nainen kautta aikojen, Otava

Vakimo, Sinikka (2001) Paljon kokeva, vähän näkyvä – Tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja vanhan naisen elämäntäytännöistä, Hakapaino

Varto, Juha (2001) Kauneuden taito, Tampereen Yliopistopaino

Öberg, Peter & Tornstam, Lars (1999) Body images among men and women of different ages

Artikkelit

Hekanaho, Pia Livia, Ylevät miehet – Kauniit naiset: Sukupuolitettun kauniin ja ylevän jäljillä
von Bonsdorff, Pauline, Kahdentuva nainen – Estetiikka naisihmisen työnä

Teoksessa

Seppä, Anita (2002) Kauneuden sukupuoli - Näkökulmia feministiseen estetiikkaan, Gaudeamus

Nettilähteet

Huuska, Maarit (2014) Sukupuolen moninaisuus -opas [verkkodokumentti] Setan transtukipiste [viitattu 11.1.2016] saatavilla: https://www.dropbox.com/s/qawt6v60urh01os/sukupuolen_moninaisuus_2015_aukeamat.pdf?dl=0

8 LIITTEET

LIITE 1

Haastattelu 27.1.2016 Päivi Vaara, plastiikkakirurgi, lastenkirurgi, Lääketieteen Tohtori, HUS / Helsingin Kirurginen sairaala

LIITE 2

Haastattelu 23.1.2016 Asta Salminen, hoitaja, Vantaan vanhus- ja vammaispalvelut, palvelutalotoiminta

LIITE 3

Haastattelu 3.3.2016 Taina Kinnunen, kulttuuriantropologi, Filosofian Tohtori, Itä-Suomen Yliopisto

LIITE 4

Kirjallisen kyselyn vastaukset omaa lähipiiriä hyödyntäen. 6 vastaajaa.

Liite 1

Haastattelu 27.1.2016 Päivi Vaara, Plastiikkakirurgi, lastenkirurgi, Lääketieteen Tohtori, HUS / Helsingin Kirurginen sairaala

Kuinka iso osa se on identiteettiä, nimenomaan sukupuoli-identiteettiä, se ulkoinen puoli. Kuinka suuri se sun mielestä on?

On se iso. Siinä on selvä sukupolviero. Ehkä vois jakaa, tää kuulostaa tyhmältä, so-
dan käyneet ja sit ei sodassa olleet, sodasta tietämättömät. Aika tylsä, sinänsä
kauhee klisee. Vanhemmat naiset, aika usein vielä kuulee näin, että “ei sil oo mitään
väliä, vie kaikki”, eiks niin? Nyt puhutaan rintasyövästä. Ja niitä joutuu ikäänku muis-
tuttamaan että hei, tässä on kyseessä sairaus joka ei tapa välttämättä ollenkaa. Että
sitten vuoden kuluttua oot ehkä eri mieltä. Et ei ehkä kande, ja sitten ei oo välttämättä
mitään syytäkään. Niin niille joutuu sanomaan että oikeasti sua harmittaa sitten jos
näin tehdään, ja sitten se ei välttämättä paranna siitä taudista yhtään sen paremmin.
Mut sitten on nuorempi sukupolvi, jotka tietää aika paljon, ja tietää uusista metodeista
ja kokee myöskin niin, ja osa on pystynyt myöskin ajattelemaan etukäteen, tavallaan
vertailemaan eri vaihtoehtoja. Ja tota, aika moni nykyisin pyytää et voisko säästää, tai
oisko mahdollista korjata saman tien. Et se ulkonen muoto säilyis. Ja jopa seki tieto-
suus on mun mielest lisääntynyt, tai eihän sitä voi tietää ennen kun on läpikäynyt sen
leikkauksen, mutta semmonen pinnallinen tietämys ja taju siitä, et ulkosesti rinta voi
olla sama. Mut ei sitten tunnu samalta ehkä. Sekin on ehkä paremmin hyväksytty jo.
Siis nuorempien keskuudessa. Mut sitten on myös sellasii, virkeitä, hyväkuntosia 70+
naisia, jotka oikeesti kokee, et rintaan kajoaminen on tosi iso juttu. Ja tulee sanomaan
ihan suoraan et “pieneneekö se kauheesti ja tuleeko siitä eri näkönen kun siitä toises-
ta ja näkykö se” ja ne on heti valmiita keskustelemaan korjaavista toimenpiteistä
jotta se näkyis mahdollisimman vähän. Ja tulis vähän muutoksia. Musta se on merki-
tyksellinen, siis pitkä intro. Mut kyllä se vaikuttaa, vaikka tietysti rintasyöpää ajatellen
siel on takana tavallaan se tauti, mut sitten kun siitä päästään yli, et se on toi, ja si-
ihen hoito tietysti, joo, sitä ei kompromoida mitenkään. Et se voidaan jättää tohon ja sit
käsitellään tää muu, ni sit alkaa tulla et joo itseasiassa ois ihan kiva, jos on mahdol-
lista ja näin. Et sit se tulee, et se on tärkeä. On se tärkeä.

Onks se selkeesti kova paikka sitte, se ulkonäöllinen puoli?

Joillekin se on, joillekin se ei oikeasti ole. Ja sit se on tietysti hirveen paljon kiinni
semmosista asioista, ensinnäkin se et miten se tauti on todettu, jos on ite huomannu
jonkun kyhmy, ni tietyl taval sitä alkaa jo prosessoida, vaikka sitä ei myöntäis it-
telleen ensin, mutta jollain tasolla se alkaa se prosessi. Eli siihen liittyy ehdottomasti
se, varmaan nykyään vielä, että “mul on kyhmy, entäs jos rinta viedään” ja sit tulee

se että “vie kaikki” tai sitten se että “kuinka paljon lähtee ja apua”. Se on jännä, koska
se on niin tärkeä, mut sitten taas toisille sillä ei oo mitään merkitystä. Mut sitten on
semmonen iso porukka jolle sillä ei muka oo merkitystä mut sitte ku sitä vähän kerii,
niin kyllä on. Ja sit on tää porukka, jolle sillä on ehdottomasti merkitystä. Itseasias
vähän jopa niin, että viis syövästä kunhan muoto ei muutu. Että siinä on nää kolme
haaraa.

Sitä kyl ajattelee et kun on sairaus, niin se ulkonäkö jää ihan taka-alalle, mut siitä kuitenkin paljon puhutaan että pysyis mahdollisimman saman näkösenä kun aikasemmin. Mä mietin et onks missään muissa sairauksissa tavallaan samanlaista juttua?

Jos ajatellaan naista, niin ei varmaan oo. Koska kaiken muun sä pystyt oikeestaan
peittämään. Ja kyllähän rinnanki, et jos sult puuttuu rinta, niin sen sä pystyt peit-
tämään sillon kun sulla on vaatteet päällä. Mut sitten tulee nää tilanteet, kun ihmisten
kanssa juttelee, ja mä oon itseasiassa ruvennu tekemään sitä enemmän, koska mun
mielestä se on tärkeä, ruvennu keskustelemaan siitä aktiivisemmin. Että mietippä,
kun oletusarvo on se, että sä elät tästä 30 vuotta vielä, niin miten käy uimahallikäyn-
tien kanssa, miten käy rannalla, miten käy jo joudut olemaa vähäpukeisissa tai
avoimessa asussa, että mietitäänpä sekin. Se ei tunnu tärkeeltä, mutta se on sillon
heti, kun siitä on selvinnyt. Oli sitte pieni homma tai lääkahoito ja isompi prosessi,
siltikin sitten, semmonen et “okei, toi viedään ja tää jää” ja on tavallaan ite pakotettu
ajattelemaan se. Se on yks linja. Mut sitten jos se on todettu ikään kun vahingossa,
seulonnessa tai jossain rutiinitarkastuksessa, niin sillon se on tietysti tulee vähän
puun takaa, ja sillon ehkä siinä ekassa vaiheessa, tulee tää kahtiajako. Kun on se
pelästymisvaihe niin kun siitä on selvinnyt niin se tilanne on edessä. Ja sikäli mun
mielestä se pitäis aina käsitellä heti siinä ekassa vaiheessa. Ainakin jollain tasolla.
Koska se on merkittävä, ja mä väitän että se on merkittävä myös sellasilla, joille se ei
oo merkittävä. Se tulee eteen.

Mun mielest siihen sisältyy aina, vaikka sillä ei olis väliä, vaikka sä lähtisit siitä et ote-
taan molemmat rinnat pois ja mä en haluu mitää rekonstruktiota, niin siihen silti sisäl-
tyy niin iso prosessi, että sillä on aina väliä. Tietyllä tavalla sä joudut sen oman
ulkonäköks käsittelemään tavalla tai toisella uudestaan. Koska se joka tapauksessa
muuttuu. Jos sä hyväksyt sen, fine. Mutta sä luot kuitenkin uuden ulkonäkö -identi-
teetin ja mallin, mistä sä lähet hyväksymään.

Niijust. Tää mun seuraava kysymys, että mikä on naisen kehon suurin vahvuus, eli sun näkökulmasta on semmonen eniten naisilla näkyvä vahvuus. Verrattuna johonkin miesten sairauksiin esimerkiksi?

Mun mielestä se on, jos sä ajattelet, niin naisillahan keho muuttuu ihan valtavasti,
esim synnyttävillä naisilla, tai odottavilla naisilla. Tavallaan on, ne ääripäät missä se
kehon ulkomuoto voi liikkua, on olemassa ikäänkun. Ja aika monella se on ollu jo

totta. Ja sillon voi ollakkin juuri niin, et sen pystyy käsittelemään paremmin, että se kehonkuva muuttuu. Sillon se ei ehkä oo ihan niin kamalaa. Ehkä sillä tasolla, että se ei oo ihan niin kamalaa, etteikö sitä pystyis yhtään ajattelemaan. On toki ihmisiä jotka ei pysty, et ne kieltää. Mut se on siihen tautiin liittyvä ehkä enemmän. Se on ehkä isoin ero, että naisen keho on valmiiksi, ikäänkun mukautuvampi. Ja siihen täytyy olla jo valmis. Ja monet on jo käyny sen läpi. Et sitten se kohdistuu esimerkiksi vaan rintaan, et se on vaan eri osa. Mut se on silti sama. Itseasiassa jos ajattelee niin raskauden ja synnytyksen aikana rinnat kasvaa ja pienenee. Et siinähän sitä muutosta jo näkee. Et naiset on sopeutuvaisempia.

Ihan loogista tavallaan, et on jotenkin jo tottunu tollaseen sitten.

Naiset on tietyllä tavalla joutunu tottumaan siihen, että niiden kehoon kiinnitetään niin paljon huomiota, ja siihen myös kosketaan. Siis se ei oo mikään harvinaisuus että sä kävelet tuolla kadulla ja joku ventovieras tulee taputtaa sun vauvamahaa. Se on ihan outoo, mut näinhän se on. Se asetelma on valmiiks jo semmonen. Harva menee taputtelemaa kenenkään miehen kaljamahaa et kukas se täällä. Vaik se ois hellyyttävä ja pyöree.

Toihan on jotenkin itsestäänselvyys, et naisillahan on erikseen paljon kaikkea sellasta erikoista, et siihen on joutunu tottumaan, et mitä se naisen kropassa eläminen sitten on.

Ja naisillahan on kaikkea sellasta, niinkun isoja tunteita, niinkun kauheesti kipua, sen sietoa, hormonaalisen tasapainon vaihtelua, mielialan vaihtelua, hirveen voimakkaita hellyyden tunteita. Se leegio niitä tunteita, liittyen suoraan siihen kehoon on paljon isompi.

Sen minkä huomaa, koska siis miehetkin sairastuu rintasyöpään, niin jännästi, niit on paljon vähemmän, mutta kuitenkin parikymmentä vuodessa, niin niiltä en oo itseasiassa koskaan kuullu että kukaan edes ehdottais mitään rekonstruktiota. Vaikka miehellä oliskin iso rinta, semmonen vanhan miehen roikkurinta, niin ne lähtee aina sairaus edellä. Siitäkin jotenkin huomaa sen, että se kehonkuva on ihan eri. Että ei ne edes ajattele sitä. Ei se oo mikään issue, että onki siinä rinta tai nänni tai arpi.

Naisilla varmaan, kun on oppinu ajattelemaan ulkonäköä ihan pienestä asti, ni se peilautuu varmaan sitte sinnekkä. Ni sitten tää, kun mä mietin että hoitavatko naiset terveyttään tarpeeksi, että ku puhutaan paljon, ja on paljon tietoa, niin onko se tarpeeks hyvää tietoa ja onko se terveyden kannalta hyvää?

No, tietoa on liikenteessä paljon, ja varmasti hyvää tietoakin on ihan riittävästi, mut sehän on hirveen yksilöllistä että mikä riittää kenellekin. Mutta semmonen hyvänlainen kriittisyys on mun mielestä tarkeeta, ja sitä ei kyl oo tarpeeks. Ja se näkyy sit sellasina ylilyönteinä, et kaikennäkösi villityksiä tulee. Ja niin on aina ollu. Että siinä mielessä mä vastaisin tohon, että naiset luulee pitävänsä tosi hyvää huolta terveydestään, mut ei sitten välttämättä suhtaudu yleisesti tarpeeks kriittisesti

kaikkean informaatioon mitä tulee. Siihen pyrkii sitte valitettavasti valikoitumaan tietyllä tavalla sellasta vähän “höhhö”. Ja semmoseen saatetaan mennä riemurinnoin mukaan. Joskus, aika harvoin onneks, mutta joskus se jopa estää, nyt jos puhutaan sairauksista, sitä terveydenhoitoo tai sairaudenhoitoo, semmonen kritiikittömyys. Siihen on tietysti monta syytä ja se on ihan eri juttu. Mutta tää tiedon tulva on yks. Ja tietynlainen, ku on niin paljon infoo, ja sitä muka tutkitaan ja luetaan, ja semmonen henkinen laiskuus on olemassa, että ei viittitä tarkistaa. Että uskotaan tota, koska se kuulostaa kivalta. Mut taustoja ei jakseta tarkistaa, koska se on työlästä. Se on semmonen tylsä ristiriita. Se vaatis vähän duunia. On helpompaa ku joku tarjoilee ja pureksii sulle sen tiedon, ja sä voit päässä yhdistellä siitä semmosen, mikä on sulle kiva. Se ei välttämättä oo lähelläkään sitä totuutta. Sen huomaa, et on tahtoo pitää huolta ja hoitaa terveyttä, mut sitten tulee näitä ihmeellisiä ylilyöntejä, joista on vaikeeta saada ihmistä sellaseen ruotuun. Keskimäärin tietosuuus on kuitenkin lisäänty.

Ja sekin, että sitten jostain tulee se semmonen ihanne, että tää näyttää terveeltä. Mutta sitte jos mä katon sitä, ne lähinnä sairaan näkösiä. Et se, että mikä on terve ja mikä ei on kauheen subjektiivista, mutta jos siitä tulee yhteinen subjektiivinen kokemus. Siinä media on kamalan isossa roolissa. Ja sit mä en pidä siitä, ja nyt mä pääsen mun lempiaiheeseen, mä en pidä siitä kritiikittömästä lähteiden käytöstä olenkaan. Ja se just ajaa näihin ylilyönteihin. Varsinkin tämmösissä terveysjutuissa. Mikään äärimmäisyyksiin viety ei mun mielestä oo koskaan tervettä. Se on aina totta. Tääkin on hirvee ristiriita, voimakkaasti yksilökeskeistä nykyisin kaikki, mut sit kuitenkin harvalla on rahkeita pysyä yksilöllisyydessä. Silleen että “tää on mun terveys” et what the fuck. Et ei se kuulu muille, et kukaan ei tuu mulle kertomaan että oonko mä terve vai en. Et se on ihan ääliömäistä, että sä oot tavallaan minä, minä, minä, mutta silti sä annat noiden kaikkien kertoo et mitä sun pitäis olla. Siin on kyl kauhee ristiriita.

Toi on just se et tavallaan että pitää ite olla hyvä olla itensä kanssa, mut joku on aina kommentoimassa ja puuttumassa suhun.

Tai näyttämässä että tälleen tää pitää olla. Ja sitten se voi olla sellasta piilojuttua, että toisaalta sanotaan että “älkää välittäkö vaikka ois vähän ylipainoo” ja toisaalta kaikki media pursuu kuvia jotka ihannoit isotissisiä, hoikkia ja photoshopattuja tyyppejä.

Joo ja sä sanoitki jo tossa et naiset kohtaa ehkä miehist eri tavalla sairaudet sen takia et on tottunut siihen jotenkin...

Niin, kun se keho on koetuksella kuitenkin joka tapauksessa.

Niin, et kuunteleeko naiset jotenkin eri tavalla kehoo, ja kohtaako sitten sairaudetkin eri tavalla?

Joo, koska niiden on pakko. Sen huomaa myös vanhemmis naisissa, vaikka ne on eläny aikakautta, jossa naisen keho on tabu. Että suunnilleen, ne ei oo kotona edes riisutunu. Mutta sitten toissalta niidenkin on ollu pakko, koska niiden on ollu ehkä pakko työntää ne naiset ulos ja niin edelleen. Tietyl tavalla se on paljon realistisempi, jopa inhorealistinen se suhtautuminen kehoon, ehkä. Ei oo ollu vaihtoehtoja. Sit on aina poikkeuksia. Et on näitä jotka on tosi inhorealisti, ja sit on näitä jotka ei muka yhtään koskaan. Ne on niit poikkeuksia.

Nii ja sit tosta sairauden kohtaamisesta, että kun mäki oon niin nuori, niin en oikeesti kauheesti oo ajatellu sitä, mutta tiedän ihmisiä jotka puhuu silleen että "kaikilla meidän perheestä on ollu rintasyöpä" niin ne ajattelee sitä, ja samalla pelkää sitä. Niin mitä sä sanoisit sellaselle ihmiselle, jota se pelottaa? Niinku nää taudit ja sairaudet?

Mun mielestä se on hyvä asenne, et se tulee jos tulee. Kaikille se ei tuu. Jos pelottaa hirveesti, ni sitte voi tietyn välein käydä, ihan oman mielenrauhansa takia, esim jos-sain helpos tutkimuksessa, nuorempana ultraäänessä, mutta toisaalta jos pelottaa ihan hirveesti... Se riski siihen, että sä kuolet jäädessäs raitiovaunun alle, tai joudut auto-onnettomuuteen on moninkertainen siihen että sä a) saat sen sairauden ja b) kuolet siihen sairauteen. Eihän elämää voi sillain elää, että sä pelkäät. Koska ethän sä tiedä niistä kaikista muista mahdollisista sairauksista mitkä suhun voi tulla. Ja on-neks et tiedä. Joskus, kun juttelee semmosten ihmisten kanssa, jotka on tosi pelois-saan että mitä voi olla jossain, niin solutasolla sä et koskaan tiedä. Ja mä otan täl-läsen esimerkin, että vaikka sä eläisit tomografialaitteessa tai magneettilaitteessa kiinni, että se erottaa millin kokoset muutokset. Niin joka tapauksessa se laite ottaa kuvia tietyllä aikavälillä. Ja vaikka se olis vaan sekuntti se aikaväli, niin sä et ikinä tiedä mitä tapahtuu solutasolla niiden kahden kuvan välissä. Eli vaikka se kuva näyt-tää että kaikki on hyvin, niin siinä sekunnin päästä otettavassa kuvassa ei välttämättä oo. Eli sä et voi elää niin.

Toi on kyllä hankala juttu, koska nykyään tosi monta geenivirhettä voidaan todentaa, ja jos sä oot tosiaan semmonen, että äidillä, äidin siskolla, isän siskolla ja mummolla on, ja sitten sulta löydetään joku näistä tunnetuista geenivirheistä ja annetaan joku riskiarvio. Vaikka semmonen että sulla annetaan 50/50 että sä saat seuraavan viiden vuoden aikana syövä. Onks se kauheen kiva tieto? Mutta ainakin se antaa sen valin-nan pakon jopa. Että sä valitset sen että käytkö sä kontrollissa, ja jos sä käyt niin miten sitä seurataan. Ja jos se paine sitten käy liian kovaks, niin sekin vaihtoehto että otetaan edeltävästi, riskiä vähentävästi pois esimerkiksi rinnat tai munasarjat. Mut sit mä usein mietin sitä itte, ja kerronkin aika usein nykyisin, kun sikiön kehityksessä, kun lapsi alkaa kehittyä, on nää kolme solulinjaa, joista tulee eri elimet ja kehon osat. Niin rinta ja iho tulee samasta linjasta. Joka tarkoittaa, että sä et ikinä saa rintaa pois. Sä

et ikinä saa sitä riskiä nollaan, se ei koskaan oo myöskään sata. Eli jos sä teet täm-mösen niin sanotun riskiä vähentävän rinnanpoiston, niin missä sulla on ihoa, sulla voi olla rintarauhassolu. Siihen voi tulla syöpä. Eli sä et ikinä saa sitä riskiä veke. Eli sun on joka tapauksessa eletävä sen kanssa. Ja kuitenkin tässä tapauksessa sil on nimi, ja sil on tämmöne selkee käyttäytymissuunta, mutta sä et ikinä tiedä, mitä sulle tapahtuu, ja millon. Mun mielestä siis sitä ei voi ennakoida ja se on tosi hyvä. Koska sitte sitten se ois ihan ennustamista ja sä vaan miettisit että joo kahen vuoden kulut-tua tulee tää. Että se on silleen stressaava se tieto, nuorelle varsinkin, joka on vielä vähän sekasin eikä oo identiteetti muodostunut, niin se kyllä muokkaa sen identiteet-tiä varmasti. Ja siksi myöskin se stressaa, että sun on pakko tehdä isoja päätöksiä ilman mitään absoluuttista tietoo. Ja ilman sitä tajua ja ymmärrystä siitä, että ei oo olemassa mitään absoluuttista tietoo, eikä tuu koskaan olemaan. Se on iso juttu. Si-inä ei pysty muuta kun käymään läpi niitä uudestaan. Ja se päätös on kuitenkin ke-hoon kohdistuva, ja siihen kehonkuvaan. Nykysin onneks on tarjolla korvaavia ja kor-jaavia toimenpiteitä, että sen kehonkuvan ei tarvitse muuttua, sen ei tarvitse mu-tiloitua niin paljon, se muuttuu jonkun verran, mutta sen ei tarvitse muuttua niin to-taalisesti. Se on hyvä juttu. Asioita kannattaa aina kattoo molemmista suunnista. Vaikka ois kuinka paha niin aina on jotain hyvää, jos sen kääntää niin sen näkee. Mä yritän aina nähä sen hyvän kautta, että toisaalta sitten.

Toi on itseasiassa yks mistä mä oon jutellu, että on paljon ihmisiä jotka ei vält-tämättä mieti sitä omaa terveyttä ja elämää ennenku tulee vaikka joku sairaus ja ne joutuu miettimään sitä. Ja sitten muuttaa niitä asioita paremmaks. Löytääkö ihmiset sen positiivisen puolen?

Ei se ehkä ihan hirveen yleistä oo. Ihmiset on hirveen pragmaattisia nykyisin. Sitä infoo kun on niin kauheen paljon ja kaikki kerää sitä dataa itestään. Mut sellaset jotka on ehkä oikeesti ollut niin... no joo on toikin kyllä yks pointti. Se on kyllä hirveesti sen ihmisen persoonasta kiinni jos sen pystyy kääntää noin. Toihan on hirveen hyvä juttu. Mä voin kertoa yhden esimerkin ihan päinvastasesta. Mun hyvän ystävättären äiti, noin kuuskymppinen, on kaks vuotta muhittanu rinnassa kyhmyä. Lopulta tää mun ystävätär pakotti äitinsä hoitoon kun hänellä oli niin kovia selkäsärkyjä. Niin nyt hänel-lä todettiin toisen rinnan täyttävä syöpä, joka on tyypitetty hitaasti leviiväks ja hor-mooniherkäksi, täysin parannettavissa oleva tauti. Mutta kun hän on pitänyt sitä siellä, niin se on luustossa, maksassa, keuhkoissa ja myös aivoissa etäpesäkkeitä. Mutta tossakin tilanteessa, hän on käyny läpi selkärangan sädehoidon ja stytoastaatiohoitoja ja aivojen sädehoidonkin läpi. Ja hän on hengissä. Mutta tossakaan en vielä heittä-s pyyhettä kehään. Mä sanon että pakotat vaan sen sinne hoitoihin. Joskus etäpesäk-keet lähtee reagoimaan hyvin, ja jos ne lähtee pienenemään, niin ei oo mitään syytä miksei sille rinnalle vois tehdä jotain. Senhän joutuu nyt poistamaan sen rinnan. Joskus tommosen primäärikasvaimen poisto tekee sen että ne metastaasitkin hellittää. Eli mä en torpedois sitä. Helposti ajattelis, että toi on menetetty keissi. Joku voi leikkii ju-malaa ja sanoo että se kuukauden kuluttuu kuupahtaa. Mut sä et ikinä tiedä. Siinä

pitää olla oikeesti tosi varovainen, koska aina on toivoo, niin kauan kun pää pelaa jollain lailla niin aina on toivoo. Sää et ikinä tiedä sen yhden ihmisen kannalta käy. Ton ihmisen kannalta mä nään, että miksi se on sen tehnyt. Se ei oo siis halunnut hoitaa sitä, se on tehny ikäänkun sillon sen päätöksen. Mutta siinä sen just näkee, kuinka tyhmä tauti se on. Koska se ei niinkun tapa.

Pahimmillaan siitä voi tulla hygieninen ongelma, kun rintasyöpä joskus kasvaa iholta läpi, koska se on ihoa. Samaa solulinjaa. Ne on tosi hankalia ja hidaskasvusia, se voi olla semmonen hirveen iso kraateri joka on jotenkin saatava kiinni, tai sitten sulla on avohaava jossain. Sitä ei monet vanhemmat naiset tajua, kun he haluaa kieltää koko sairauden. Ne ei tuu ajatelleeks, että tästä voi tulla tämmönen kymmenen vuoden kestävä, ihan ryydyttävä asia. Se blokkaa paljon enemmän, kun se että sen ois hoitanu sillo joskus. Myöntäny sen. Mutta se on niille ehkä henkisesti, syystä tai toisesta niin kova juttu, että ne valitsee sen tien että ne antaa sen olla. Tietoo varmasti on, mutta monet ei uskalla tai halua hakea sitä. Tässä mun ystävättären äidin tapauksessa, kun tunnen sen niin ymmärrän että miksi se on sen tehnyt, mutta nyt oon kuullu vähän sellasta, että hän on alkanu katua. Mikä on vähän tylsää koska nyt on pikkasen myöhästä, mutta en mä silti heitä pyyhettä kehään. Mä oon jopa sanonu niin, että jos se saadaan aisoihin ja jos hän tulee leikkauskuntoon niin mä voisin ottaa sen rinnan pois ja sitten siinä voi tulla hyvä käänne. Että ei hän siitä taudista enää pääse. Mutta se ehkä kroonistuu ja sitten hän ei heti kuolekkaan siihen.

Joo, mä en enää ees muista mistä tää lähti pohdinta.

Niin siis siitä että voiko tossa olla mitään positiivista.

Siis jopa tommoses tilanteessa voi tiena olla jotain positiivista, että siinä joutuu järjestämään sen. Usein se positiivisuus tulee esiin siinä vaiheessa kun se totuus, niin kun sun on pakko myöntää se totuus. Joillakin menee siihen hirveen paljon enemmän aikaa, ne ei pysty, ja ihan fine, se on niiden tapa. Mutta sitten melkeen aina se tuo jotain positiivista. Koskaan ei oo niin, että se ois pelkkää negatiivista.

Mä en haluis uskoo, että se vois olla semmonen yks kamala asia joka pilaa tai muuttaa koko elämän.

Tavallaan jos aattelee, että tollasen asian kanssa eläminen, ja siihen suhtautuminen, ja itensä pakottaminen siihen suhtautumaan, on tietyllä tavalla aina positiivisempi kun semmonen, että tapahtuu joku äkillinen onnettomuus, jossa sä et pysty ikinä, etukäteen tai jälkikäteen selvittää sitä tilannetta. Se on niinku kerrasta poikki ja se siitä. Ja sitten sitä ihmistä ei enää oo, ja mitään ei oo enää tehtävissä. Tietyllä tavalla vaikka se on rankempi... ja nuorempana mä ajattelin, että kuoleminen jossain auto-onnettomuudessa tai äkillisesti ois helpompi, mut ei se kyl o. En ainakaa haluais et läheiset menehtyis sillä tavalla. Jotenki se et se on rankempaa, mut sillon sä voit kuitenkin saada siitä jotain positiivista irti. Että sen saattaa pystyy kääntää, kun on aikaa käänellä sitä. Onnettomuudessa sul ei oo aikaa tehdä yhtään mitään. Että se

oli siinä ja sitten se on ohi.

Et se on ehkä ajatuksena kauheeta kun sitä ei oo itellä tai läheisillä, mutta sitten jos se tulee niin se on niin väistämätöntä. Koska eihän kukaan kysy sulta et haluaisitsä et tulis tämmönen tilanne. Et sä voi valita. Että sitten kun se tilanne tulee niin siihen on pakko suhtautua jotenkin. Ja siinä mielessä, ja tässä tulee taas tää linkki että nainen / mies, niin mun mielestä naiset suhtautuu, tai kyllä miehetkin suhtautuu, tosi käytännönläheisesti. Mutta jotenkin, ehkä naiset vielä paremmin. Et ne on niinku "Jasso. Tää on nyt näin."

Mites sitten, kun on joku tämmönen tauti, niin minkälaista tukee semmonen potilas tarttis kaikkein eniten?

Tota niin, se on hirveen yksilöllistä, mutta... Mä usein teen silleen nykyisin, että mä sanon ääneen, ja vähän eri muodoissa, mutta se informaatio on se, että sä et kuole tähän. Joillekin mä sanon sen niin, että nyt peruutat arkun tilauksen, et kato virsiä, et määritä mitä sun hautajaisissa syödään. Et sori vaan, tähän ei kuole. Tai sitten mä saatan sanoo, että sä selviit tästä ja me nähään ens vuonna. Et se menee tosi nopeesti.

Aika monet tarvii sellasta "hei, ei tää ihan niin kauhee juttu oo..." Että tää on niinkun krooninen sairaus, ajattele että se on vähän niinkun diabetes, Se välillä lehahtaa ja sitten se saadaan tasapainoon, ja sit se lehahtaa uudestaan ja sä joudut vähäks aikaa johonki hoitoon, ja taas se saadaan kuntoon. Mä yritän tuoda sen, että 'syöpä' sanana ei oo enää niinku syöpä oli 50 vuotta sitten. Joskus sen huomaa sen sukupolvieron, semmoset 75+ naiset on ihan että nonii se on nyt sitten se syöpä ja hautajaisia aletaan järjestellä.

Sitä mä korostan, että se ei oo mikään kuolemantuomio, se voidaan hoitaa ja sen takii me ollaan täällä. Ja aktiivisesti sitä, että mitä seuraavaks tapahtuu, että mitä sitten tehään ens vuonna ja kun ne on sillee että "mitennii ens vuonna" niin joo joo. Mun tehtävä on näyttää, että mitä näiden kaikkien rumbien jälkeen. Et sitten todennäköisesti sä haluat tota ja tota ja sit tehään näin ja näin.

Jotkut tarvii enemmän psyykkistä tukea, ja nykyään sitä on tarjollakin. Ihan järjestelmällisesti. Meilläkin on silleen että on lääkärin vastaanotto ja sitten syöpähoitajan vastaanotto. Ne samat asiat käydään useemmin läpi. Ja sitten mä saatan jopa pyytää, jos se on ihan sekasin se potilas, jos se on tullu niin shokkina tai sen on kieltäny, että se prosessi on ihan alkuvaiheessa. Niin mä saatan pyytää vaikka viikon kuluttua uudestaan käynnille että käydään uudestaan ne jutut läpi. Koska ei niistä jää mieleen kun ehkä viidesosa. Se on osa sitä prosessia. Että siihen tarvii tukea, että tää käynnistyy nyt tää prosessi ja sä voit tehdä niinku sä haluat.

Toiset pyytää unilääkkeitä, mä en usein niitä kirjota. Ja mä perustelen sen sillä että jossain vaiheessa sun täytyy käsitellä tää, jos sä haluat siirtää sitä, niin selvä. Mutta aika monet sitten jättää ne kun sairaslomalla ei oo väliä nukkuuko millon, päivällä vai yöllä. Ja ne asiat täytyy käsitellä. Semmonen, että uskaltaa käydä sen läpi, niin siihen tarvii tukea.

Kun mä oon muotoilija, taideteollisen alan tyyppi, niin mä mietin että mitä mä voisin mun omasta ammattitaidosta tarjota tohon prosessiin. Ehkä jotain esteettisesti miellyttävää. Luuletsä että jollain ulkonäkökeskeisellä, esteettisellä vois olla jonkinlaista vaikutusta?

Ei varmaan alkuvaiheessa. Shokkivaiheessa mun mielestä ei. Mutta esim semmosessa vaiheessa, jos saa syöpähoidot. Kun nehän on kanssa semmoset, mitkä askarruttaa. Et millon lähtee hiukset, millon lähtee ripset, millon lähtee... Mun mielest ne lähtee tokan ja kolmannen hoidon aikana, ekasta harvoin. Ja sitten kun ne lähtee ne hiukset, niin ne lähtee tuppoina. Eli sitten tavallaan siinä vaiheessa, kun nehän saa peruukkitodistuksen. Nykyään ne on ihan huikeita ne peruukit. Jotkuthan ottaa sen näin et jes, käyn hakee jonkun vappuperuukin tai jonkin mielettömän sähäkän. Mä oon miettiny, kun on semmosia tosi makeita yhdistelmiä, että on joku huivi ja hiuk-sii. Ne on tosi makeen näkösi. Et miksei siihen vois jotain korujakin, niinku juhlapaukseen liittää, siihen peruukkiin. Niin siinä kohdassa tietenkin. Ja nyt jos ajattelee semmosta ihmistä, jolle joudutaan tekemään esimerkiksi molempien rintojen poisto, eikä vois tehdä mitään rekonstruktioa heti, ja joutuis menee ton kaiken lääkehoitomyllyn ja sädehoitomyllyn läpi. Että siinä vaiheessa kun on siinä myllyssä. Koruilla vois aika hyvinkin saada jotain aika kivaa. Varsinkin siinä kun se alkaa olla ohi, ja tulee se paranemisvaihe ja alkaa ehkä miettiä että pitäiskö tehdä rekonstruktio ja tarviiko sitä tehdä, niin se vois olla se vaihe. Se alkuvaihe on aika herkkä, voi olla et jotkut hyötyis, mut siinä pitäis olla aika sensitiivinen, mut kaikille ei mahu. Siinä toipumisvaiheessa vois olla aika kiva merkitys.

Kun onhan kaikki roosanauhat ja tämmöset, et halutaan näyttää ja tukee, on siinä jotain sellasta.

Se, et ollaan siellä prosessin paremmalla puolella.

Se on vähän niinkun arvomerkki. Ja tossa on se semmonen raadollisuus mistä mä tykkään, että kohdataan tollaset ei niin kivat asiat, ja sitten niistä löydetään jotain solidaarisuutta ja voimaa.

Niin ja se mikä mua kiehtoo tossa kanssa, on se, ja arvaan että suakin saattaa kiehtoo, että se on niin absoluuttinen tietyllä tavalla. Että sulla ei niinkun oo vaihtoehtoja. Sun on vaan pakko, koska kukaan ei tuu kysyä että haluatko sä kohdata tän. Ei sult kysyt, et se lävästään sulle päin naamaa. Että tavalla tai toisella sun on pakko kahlata tää läpi. Olit sä sitten minkä tyyppinen tahansa, niin sä joudut käsittelee sen asian, joka on älyttömän perustavanlaatunen. Tää on elämän ja kuoleman kysymys, ytimeltään. Vaikka nykyään se ei ihan sitä enää oo, mutta semmosena se näyttäytyy.

On se tavallaan, että se että ollaan olemassa ruumiissa, niin se on ailahtelevaa.

Niin ja nopeella tavalla, että se tieto tulee nyt ja siihen täytyy suhtautua. Ei edes silleen hiipuen.

Sit mul on tää sulle, eli henkilökohtasesti mitä naisellisuus tai naiseus sulle on?

Mulle itelle, se on äitiyttä. Ihan yhellä sanalla. Mä en oo ite enempää sitä ajatellu oikeestaan. Vaikka ainaha mä sitä pohdin, ja käytän myös potilastyössä, että mitä mä tekisin. Että jos mulla ois tämmönen, niin mitä mä itse haluisin. Että haluisinko mä rekonstruktio, ja onks mulle tärkeit rinnat. Niin joo, on ne. Ja haluisin, joo, ja välittömän, joo, ja molemmat pois samantien. Mut se on ehkä tämmönen ammatin tuoma etuoikeus.

Mut mulle naiseutta, naiseus on tietty isompi asia kun äitiys, mut mulle mikä ekana tulee mieleen, mulle tärkeätä on se että mä oon äiti. Se on mun naiseuden yli.

Mut sit on semmosia jotka ei halua äidiks ja ne on ihan yhtä naisellisia. Niille se ei vaan oo tärkeä juttu.

Se on ehkä se, että nyt kun mä mietin sitä, niin siinä tulee kaikki nää mist me ollaan just puhuttu. Tää kropan venyminen ja muuttuminen ja sit se pakko suhtautua siihen tavalla tai toisella. Se pakottaa sut a) hyväksymään sen, kun ei oo vaihtoehtoja, ja b) tekemään sille asialle jotain ehkä. Ja näkemään ittes eri kulmista. Se on niin monisyinen, se ei oo pelkkä se äitiys-äitiys.

Mä en ikinä unohda sitä näkyä, mulla on molemmat pojat siis syntynyt hätäsektiolla, ja sen ekan jälkeen kun mä menin suihkuun naistenklinikalla, siellä on älykkäästi tehty silleen että on suihkut rivissä, että sä et pystynyt välttämään sitä. Kun sä käännyt suihkusta pois ottamaan pyyhettä, niin siinä on semmonen iso kokovartalopeili. Sä et siis pystynyt olee näkemättä sitä koko komeutta. Se rubensin neitsyt joka sielt katto sillee, helvetinmoinen haava tässä, niinku jes. Tää on todella hienoo. Ja se ehdoton kulminaatio oli samana päivänä kun mun käly, joka oli just synnyttänyt, tuli omissa farkuissaan kattoo mua. Mä olin taas sillee et jes tosi hyvä. Tosi cool. Mut se oli siinä kaikessa... se oli jotenkin niin makee juttu. Et joo, täs mä nyt möllötän. Hirmu hienon näkösenä. Mut ei se vähentänyt sitä mikskään, eikä se sitä mun omaa kauneutta musertanu. Se tietyl tavalla, voit tapahtuu aika paljon kaikkee, mutta mun päässä se ei riko mun omaa käsitystä musta. Sen äitiyden sisään kiertyy sitten kaikki nää muutokset ja omituisuudet ja muut

Jos sä oisit kysynyt multa tota kaksikymppisenä, kun mähän olin ihan semmonen... Mä tanssin, ja mä olin semmonen puolikkaan omenan syöjä. Sillon se ois ollu ihan eri. Et tää olis sillon ollu ihan katastrofi. Oikeesti siinä elämänvaiheessa.

Kaikki kokemukset mitkä sulle on kertynyt, ni vaikuttaa, ja niiden pitääki vaikuttaa, se ois kummallista jos ne vaikuttais. Sä kannat niitä mukanas, myös niitä arpia.

Liite 2

Haastattelu 23.1.2016 Asta Salminen, hoitaja, Vantaan vanhus- ja vammaispalvelut, palvelutalotoiminta

Täähän on ihan mun lempiaiheita. Meillähän tuolla ryhmäkodissa on keski-ikä joku 86 tai 87.

Kuinka paljo helpompi olis jos kaikki naiset käyttäis samoja legginsejä ja t-paitaa, niin että ne olis aina semmosessa ”virkapuvussa”. Hameet ja sukkahousut – ne on niin hankalii siellä vessareissuilla ja näin. Että älkää tuoko tänne mitään koruja, ne varastetaan tai häviää, ei voida ottaa mitään vastuuta. Eli sä voit kuvitella miten sitten kaikki häviää. Sen lisäksi et sun muisti on mennyy, kognitiiviset taidot hävinny ni sul ei ole enää mitään. Kun sut pannaan semmoseen tilaan, et sulla ei ole mitään. Sä et voi mistään nauttia enään. Se on ihan – sanonko mistä.

Meillä hoitohenkilökunnalla on tietysti kielletty kynsilakat hygieniasyistä, no, eihän meidän kynsien kautta mitkään tartu siellä, se on ihan varma. Käytetään hanskoja ja käsidesiä. Mut muistan vaan, kun itellä oli jotain oikein kivaa kynsilakkaa niin joku semmonen ihan kujalla oleva rouva istu vieressä ja nypäs niitä mun kynsiä koko ajan. Se tykkäs ihan kauheesti siitä. Ja joku nyt jolla on vielä... Semmonen joka on oman elämänsä aikana arvostanu tai nauttinu kynsilakasta, kauniista vaatteista, koruista, hajuvesistä, kampauksista, ittensä laittamisesta, ni sehän on hirveetä semmoselle ihmiselle. Koska sit se ei pysty enää mitään, kun kaikki otetaan. Tukka on jo harventunu mut voisha siihe laittaa silti ne papiliontit. Mut se riistetään siinä loppuvaiheessa sitten, ulkopuoliset riistää sen vaikka itte haluaisikin. Et kyl mä oon lapsille sanonu et pitäkää huolta sitten että mulla on kynnet lakattuna, mul on hajuveitä ja mul on mekkoja ja kolttuja ja mua ei collage -housuihin pueta. Niin kauan, kun sä pystyt itsenäisesti toimimaan ni voit siihe vaikuttaa, mut sitte ku mukaan tulee joku hoitohenkilökunta ni nehän valikoi sulle vaatteet. Ei sais tehdä niin, mut niin se menee. Ja jokainen hoitaja ei toimikkaan sillä tavalla. Kotikentällä pystyy yksittäinen hoitaja toimimaan omalla tyylillään, mut tollasessa ryhmäkodissa missä mäki oon, ei siel voi kauheesti ruveta sooloilemaan, ku hoitajien kesken tulee sitte semmone ”ai toi on niin olevaan.” Vaikka puhuu iha normaalisti. Vaikka jonain juhlapäivinä et ”haluutsä nää helmet” ni sehän ois kauheen tärkeetä et ei ne samat collage puvut mis on puurot rinnuksella.

Yks semmone 90-vuotias rouva, ilmeisen hienoki ihminen kun hänellä on niin hienoja tavaroita, hänel on koko ajan helmet kaulassa, äärettömän kaunis tukka, ja hän kiinnittä huomiota kun mulla on kesällä varpaankynnet lakattuna sandaaleissa. Hän näkee ne, kaulakorut, korvakorut, hän nauttii siitä et ympärilläki on. Et miks mäkää sit vetäsin iha hirviön näkösenä siellä ku voi ilahduttaa ihan sillä et ite käyttää jotain. Mut se on tabu hoitoalallakin, et sä oot semmonen ”uhrautuva” florence nightingale et tota nii, suomalaisessa kulttuurissa muutenki halveksitaan sellasta ulkonäköö. Rumat ne vaa vaatteilla koreilee, sano meidän äitikin. Kaikki semmone on turhaa! Se on vaa se työ; suo, kuokka, Jussi! Yhä edelleen se on noil vanhemmil ihmisillä. Mitä harmaampi ja tylsempi sä olet, sen parempi sä oot hoitajana. Mut kyllä mäki käytän kesällä man-

sikkakorviksia ja syksyllä lakat roikkuu korvissa. Sellasia lapsellisia tavaroita, ei niin asiallisia. Sellasia jotka vähän naurattaa ja avaa keskustelua. Mut semmonen ajatusmaailma niillä vanhuksilla vielä on, nuorempi väki tietty on jo vähän erilainen. Mut ne ei oikeen kuulu sinne niiden suo kuokka jussi ajatukseen.

Mut toi on semmone asia hoitoalalla joka vaatis hiomista, et joku vanha rouva sais jonkun kivan mekon päälle ja kivan väristä kynsilakkaa niin siitä ois mielihyvää ja iloa pitkäks aikaa. Myöski hoitajille. Mut se vallankäyttö et jos joku haluaa kynsilakkaa ni heti sanotaan että ”joo MEILLÄ ei saa käyttää!” ja noi korut et ei tarvii mitää timantteja olla. Mut eihä kukaa niitä siellä. Hiuspantoja, solkia...

Okei. No millä tavoin naisen sukupuoli -identiteetti muttuu iän myötä?

No ne joilla on aina ollu jonkinäköne kiinnostus omaan ulkonäköön, laittamiseen pukeutumiseen, kampaamiseen, meikkaamiseen, niin nillä varmasti se säilyiski, jos ei nää ulkopuoliset ihmiset latistais sitä. Nimittäin se on iha hirveen kova paikka sellaselle, ku kaiken muun lisäksi joudut luopumaa vielä siitä. Et jos sulla on tullu naama kurttuseks ja tukka harventunu, ni jos sult sit otetaan vielä ne korvakorut ja huulipunat pois, ni jätettäis nyt edes ne!

Niin just että tässä ku mä kysyn et menettääkö ulkoinen olemus merkitystä ikääntyessä niin ei välttämättä niille ihmisille itelleen, mut jos ulkoapäin tulee se ni sit siihen vaan taipuu?

Joo, koska siihen on pakko. Koska sä oot joutunu luopumaan kaikesta. Mä en tiedä miten, jos sä ajattelet jotain keski-eurooppaa, italiaa ja muuta, mis on aina ollu se nainen vähän erilainen niin.... Mut täällähän sitä on sitte vaan se ”vanha ihminen”. Et täällä ei sitä naisellisuutta haluta paljoo korostaa. Monissakaan paikoissa. Just ne collage -housut ni nehän nyt ei varmaan sitte. Mähän ilmotin palaverissa ku puhuttiin niistä et onks kenelläkään toiveita et mä haluan mekon. ”Haha! No onks tääl joku muu joka haluais MEKON?” Ni se Dimitri, ukrainalaissyntyne poika sano et MINÄ. Mut kesällähän mä käytän omaa mekkoo sitte. Ei ne vanhukset nimittäin erota muutenkaa, ku on lyhyt tukka, ja vaikka on meikit ja korvakorut, mut ku kulkee niis verryttely-housuissa ni aina ne sanoo mieheks. Semmonenki vanha mies sano kun kysyttiin, että onko Asta käynny sun luona ni se sano et ”ei tää kukaa asta... Joku mies tossa kävi”. Ku oli verkkarit työasuna. Tai ku 95-vuotias esittelee mut avioimiehenää. Mä oon sillee että aha, oon yli 90-vuotiaan miehen näköne.

Niin kyl sitä ehkä vois korostaa pikkase enemmän sitä naisellisuutta ihan jo itsessään, et jotenki porukassa voitais nauttii siitä naisellisuudesta niiden asukkaiden kanssa. Eikä sillee et joku halveksii ja laittaa papiliontit roskikseen sen takia ku se on iha turhaa; leikataan tukat niin lyhyeks että ei tarvii.

Nii siis täähän tietty riippuu paljon sen vanhuksen omasta identiteetistä, että mitä sitä haluaa tehdä, mutta mikä ois tavallaan tärkein asia, sunkin asiakkaille,

sen oman identiteetin säilyttämiselle?

No kyl se on tavallaan se, et jos on tottunu tämmöseen, ni heillä olis mahdollisuus ja panostettais, koska se ei montaa minuuttia aamusta vie. Kun yhdes valikoidaan et mitä sa haluut laittaa päälle, vaatekaapista. Eikä aina sitte ostettais niitä legginsejä. Mähä sanoin heti niille et meinaatteko et nää naiset rupee kulkee miesten alushousuissa. Ku joku ehdotti et ruvetaan ostaa legginsejä ja isoja t-paitoja. Se on nii helppo, niit voi käyttää yötäpäivää, vaihtaa sitte ku likaantuu. Ensinnäkin, muistisairaalalle on hirveen tärkeetä vaihtaa se yöpaita jotta se erottaa että päivä ja yö on eri asia, se ois iha kamalaja ajatus mulleikki et mä joutuisin kulkemaa yöt ja päivät jossain jätti t-paidassa ja mieti vähä. Niist tehdään semmosia liukuhihna -ihmisiä. Ne ei oo enää yksilöitä. Jos toi tykkää ton tyyppisistä vaatteista ja toi tykkää käyttää pitkiä housuja ni antaa sen käyttää, mut toi on aina halunnu käyttää hametta. Sen takii ois hirveen tärkeä myös kartottaa niiden omaisten kanssa ne mieltymykset sieltä aijemmilta vuosilta, niin niitä vois sitten ilahduttaa kun ne ei pysty ite ilmasemaan. Myt kyllähän sen huomaa että ne tykkää kauniista kun ne kynsilakkoihin tarttuu, puhumatonki, rupee koskemaan sun kynsilakkoja.

Niin et se jotenkin herättää niitä mustoja?

Niin siis kyllä! Ja semmosta jotain esteettistä. Jos on tykänny itekki väreistä ja kynsilakoista ja muuta, ni onha se että se ihminen joka heidän kans on päivät käyttäis jotain kaunista. Koska se on se pieni hetki minkä he muistaa, tässä hetkessä ja nyt. Että hän voi ihailla mun punasta kynsilakkaa. Sen sijaan et kynnet on pureskeltu ja sillee. Tai jotain rintaneulaa tai kaulakoruja, tai korvakoruja. Tai jos laittaa hiukset nätisti, voi käyttää pantoja ja huiveja. Niitä on vaan niin harvassa ketkä tekee sen. "Mä oon vaan töissä täällä." Ja kaikki muu on iha ekstrapaa. Ni ne vanhukset jotka tykkää ni sais edes sillä tavalla sitte nauttia siitä. Jollain pienillä, tälläsillä.

Yks vanhus, se jolla on aina ne helmet, ni sillä on kullan värinen käsilaakku rollaatorissa aina. Kato hän on ollu hieno rouva. Se on hänelle tärkeetä. Se on hirveen tärkeetä et hänel on veska. Ei siel veskas ole mitää, mut hän menee sen kanssa. Ja helmet kaulassa.

No siis just tää, että voivatko vanhukset toteuttaa omaa identiteettiään tarpeeksi hyvin, jos laitoksen mielipide on se että "ei ei ei", mut jos joku sanoo että haluaa, niin tuetaanko sitä?

No tuetaan sitte, jos se on selkeesti semmone voimakkaampi, ja se toimintakyky on semmonen että pystyy itte niinku ottamaan sen laukun kaapista ja huolehtimaa helmet. Mut jos rupee olemaa, ja jos on ollukki semmone et ei uskalla ehkä sanoo, eihä ne tuo kaikki itseensä tykökään, semmoset hissukat. Ni nehän joutuu ihan armoille sitten. Ja omaisista riippuu kanssa paljon, että mitä ne tuo sinne. Mut tietysti herkässä on nää hoitajien lempi-ihmiset jotka on sitte ne poikkeukset. Näinhä se menee.

Hoitoala on iha kieroutunu siinäkin suhteessa. Että tota, on yhteisöjä missä panostetaan tämmöseen.

Klaukkalan hoitokodissa on saunaosasto, ja mun esimies siellä sano että kerätään asukkaista ja henkilökunnasta porukka ja varataan sieltä saunatilat ja uima-altaat. Pidetään saunailta ja pidetään semmonen kauneusilta, voidaan just lakata kynsiä ja muuta. Ni siel oli hoitajat heti että ei kiinnosta. Se on se, joka antaa siihen hoitotyöhön sen oikeen sisällön, että sä teet niiden vanhusten kans jotain tämmösiä juttuja. Jotain kauneuspäiviä tai jotai. Nehän tykkää ihan älyttömästi siitä että niiden kynsiä viilailet ja lakkaillet. Miehillä voi hieroo niskaa ja jalkoja vähäse. Ku se on niin naisille suunaatu kuitenkin, kaikki nää tämmöset, kato miehillähän jää sitten... Ku miehillä jää ne toimintatuokiot. Ku ne on bingo tai jotain askarteluu tai värittelyä. Siis jotain lasten värityskuvia. Joku kissa tässä. Siis ihan ihmisten aliarviointia. Niin miehille ei oo. Ku ne on tavallaan enemmän niitä "akkoje juttuja". Sielt puuttuu ne tavallaan miehekkäämät jutut. Ku miehii on niin paljon vähemmän. Sellasta joka vähän poikkeis, ei semmost akkalaumas istumista ja paperipallon pyörittely. Kun ei ne oo sellasta ennen hoitokotiakaa tehny. Et mielummin sitte et äijäporukassa jutusteltais, pelattais korttii. Eikä sillä et ei naiset pelais korttii, mut et olis jotain toisenlaista. Sainha mäki vitosen jumpasta ku en suostunu kaunoluistelee.

Joo meilläkin oli ylä-asteella se että meil oli steppijumppaa ja pojat pelas säbää seinän toisel puolella.

Nii just, et koskaan ei saanu valita sitä, et joutu aina siihen muottiin. Mut sit vanhukseille on tarjolla tosi rajotetusti sitä valintaa. Sielt puuttuu ne äijämäiset jutut.

Niin ku noita miehiähän on tietysti vähemmän, ja sitte kun naisille on varmasti ulkonäkö ollu tärkeempi aina, mutta onks miehillä joku samanlainen aukko arjessa, vai onks se vaan niin että naiset kaipaa estetiikkaa siks enemmän? Vai onks miehillä ihan sama?

Joo siis kyllä mä luulen että, meilläki semmone ruotsinkieline mies joka puuhastelee itekki, hänellä on tauluja huoneensa seinällä ja hän on semmone hyvin sosiaalinen. Et kyl miehillä on. Sillekki tulee huvustrablådet, televisio ja radio huutaa yhtä aikaa. Hän ei makaa sängyssä. Hän puuhastelee omassa kamarissa. Kyl ne varmaa. Iha noin niinku muutenki on miehiä jotka tykkää et on ympärillä taidetta, jotka tykkää käydä näyttelyissä ja kotona nättejä esineitä, sisustusta ja ollu kiinnostunu. Mut eihä ne miehet oo koskaan saanu olla sillä tavalla kiinnostunu. Et sehä on nainen kertonu et miten huusholli laitetaan. Nykysin kun on kuitenkin omat huushollit ennen sitä yhteistä kotia, jonka sit tietty nainen laitto omaks pesäks. Nykysin ku miehillä on kuitenkin omat kodit ennen avioliittoon tai sen jälkee, ni se eri tavalla sitte siihe kodin laittamiseen, joutunu. Mut siis toisten koditha on semmosia et ei nähä vaivaa. Mut onhan osalla kaikkia nättiä. Mut sen ikäluokan miehet jotka nyt on vanhoja, ni eihän ne oo koskaan siihen omaan ulkonäköönsä. Siihen maailmanaikaan vaan tukka leikattiin, eihän sillo

miehet. Nykysinhä nuoret miehet käyttää omai tuoksua ja kasvohoitoja. Meilläki Miika ja Mikko käy kalliimalla parturilla ku minä.

Nii et se varmaa tulee, ku toi asenne on muuttunu, et vanhustenki elämä muutuu ni miehetki haluu.

Joo se tulee muuttumaan, ja sit heti kun on tyttäriä, niinku sille yhellekin tytär toi partavettä että voi käyttää ja mäki aina et laitetaas Leo vähän sulle töps töps aamusin. Oikee semmone mörökölli jurikka jolla on joskus ollu joku koirakenneli Liperissä. Oikee semmone metsien mies, mut se oli niin, siellä sisällä oli sit kuitenkin jotain muuta. Ni sehä oikeen aina hyrissi ku sille laitto sitä partavettä. Nii, kunnes se meidän hoitaja takavarikoi sen. Ku on allergisia. Ihanku siitä niin paljon mitään tuoksua olis tullu edes.

Toi on tavallaan toikin sitä vanhusten omaa itseilmasua, et kuinka paljon se, että voi ilmasta itseensä vaikuttaa siihen hyvinvointiin?

Kyllä, kyllä, se tota, niin kauan kun se pystyy kertomaan että mitä hän haluu, ni on jonkilaiset mahdollisuudet saada se toteutettua. Mut sitte kun hän ei enää kerro sitä, harva hoitajan roolissa, omaiset erikseen, hoitajat ei paneudu enää siihen et mikä olis sen mielestä kivaa laittaa päälle tai jotain muuta, et ne papillionit menee tosi usein roskiin siinä vaiheessa.

Se katoo siinä sitte?

Joo katoohan se sitte siinä vaiheessa. Ja tuol muistisairaalla mis pitäis jotenki koittaa tukee sitä niiden omaa minäkuvaa, se olis hirveen tärkeetä siinä hoitotyössä. Jos siihen paneuduttais. Ku ei se ajallisesti edes olis, vaikka siihe aina nojataan. Ja sitte se että "VIELÄKÖ meidän pitäis seki hoitaa?"

Niin et itseilmasu on se yks puoli sitä, ja sit estetiikat ja elämyksellisyys, niinku pienet asiat...

No siis just ne pienet asiat. Ku ei ne kahen minuutin päästä muista. Se on tässä ja nyt, nämä hetket. Siis vaikka jotain kukkasia. Omaisethan tuo, mut niit ei voi laittaa huoneisiin ku ne haisee. Hah hah.

Et tavallaan joku hetkellinen estetiikka olis oikeesti tosi hyväks siellä

Se hetkellisyys on tosi tärkeetä, kaikki pienet tavarat, vaatteet, se nätti pieni käsilaukku siinä rollaattorissa, ois hirveen tärkeitä asioita.

Onks niitä tarpeeks?

Ei niitä ole. Omaiset jos hiffaa sen, ja haluaa panostaa tai tuntee vaikka äitinsä vuosien varrelta sillai ni ne tuo ne vaatteet ja kukkasat ja ja tyynynpäälliset ja muuta. Mut sitte on niitä joilla ei oo omaisia ollenkaan, ja hoitajat ei viitti siihen paneutua tietenkään, mitään nättiä niihin huoneisiin tai sillee. Kenellä on jotain, tauluu, valokuvaa, ja ne valokuvathan on hirveen tärkeitä. Niin tota... Sitä voi jäädä aika tyhjän päälle sinne sitten jos ketään ei kiinnosta.

Oisko tohon vastauksena sitte vaikka jos olis joku ulkopuolinen, esimerkiksi vaikka joku taideteollisen alan ihminen, et pystyiskö järjestää jotain tota tarvetta ruokkivaa, ei mitää virikkeellistämistä, mut enemmän jotain tollasta?

Joo siis ku puhutaan että virikkeitä ja virikkeitä... Meilläkin on nyt sillee että palvelutalon puolella on niitä tuokioita, joihin meiltäkin voi viedä, mut sitte nää muistisairaat jotka on neljän seinän sisällä suljetulla osastolla, niin meillä on ihmisiä jotka ihan oikeesti, sitte kun ne osallistuu johonkin joukkojuhlaan että ne käy ihan ylikierroksilla sitten kaks päivää, siinä ei unilääkkeitäkään riitä nukkumiseen. Sitten on ihmisiä jotka ei hyödy niistä viriketuokioistakaan, koska ne ei pysty tekemään ja osallistumaan nihin, ja ne tilanteet aiheuttaa vaan kauhua ku mennään omasta kerroksesta ulos. Tommoses paikassa semmoset, siellä omalla osastolla, et vois olla erityyppisiä alueita, et olis eri lailla laitettuja. Että koko ryhmäkoti ei olis sillä täysin samalla tyyliillä sisustettu. Vaan olis jossain nurkassa jotain aikakautta, väriä, tiettyä, erilaista tavaraa. Sitte pystyis semmosen ihmisen kanssa kulkemaan siinä omassa tilassa hakea erilaisia... Mähän ehdotin aistihuonetta meille tehtäväks, meillä on semmonen huone joka ei oo käytössä tällä hetkellä. Ja sitten oli jotkut toimintaterapeutti -opiskelijat, jostain laureasta, et ne tekis sinne opinnäytetyön justinsa meillä. Mä sanoin kun me oltiin saatu jotain perintörahaa, joku summa, et jos pikkasen ottaa ja antaa näille tehtäväks aistihuoneen, että meidän muistisairaat pystyis käyttämään. Jotain karvapeittoa, värivaloo, musiikkia, semmosta. Mutta eihä sitä kukaan ottanu kuuleviin korviinsaakaan sitä ehdotusta.

Nii ja nythän mä oon nähny sellasia muhveja, en tiä ootko kuullu niistä? Et kudotaan muhvi, jonka sisälle laitetaan jotain nappeja ja pampuloita ja jotain kiliseviä, päälle jotain värikkäitä kukkasia. Kun muistisairaat on tämmösiä että ne kauheesti näpertää. Niin ne hyötyis siitä. Ne vois olla kauniita. Niiden ei tarttis oikeesti olla niist rumimmista langanlopuista. Eri materiaaleja, koska aistithan niillä kuitenkin pelaa, et ne aistii, ne vois olla semmosia jotka tuntuu mukavalta.

Joo meillä yks korumuotoilun opiskelija teki viimevuonna semmosen opinnäytetyön, joka oli suunnattu lapsille joilla on oppimisvaikeuksia, esimerkiksi autistisille lapsille. Ja ne oli just sellasia aistikoruja, ja semmosia painoliivejä jotka oli suunniteltu kauniiks ja sellasiks et lapset haluu käyttää.

Meillä on niitä painopeittoja. Ja monet asiat mitkä tuolta lapsilta tulee, niin niitä voi hyödyntää tuolla muistisairaiden kanssa, mitä lasten kans hyödynnetään. Koska ne

on tavallaan taantunu siihen lapseen, mut ei tietystikkään voi verrata kun heillä on pitkä elämä ja kaikki ne kokemukset ja he on aikuisii, mut he nauttii samanlaisista, vähän yksinkertasisista asioista, niin kun lapsetkin.

Et kaikki tollaset aiheuttaa mielihyvää, valo ja musiikki, kaikki semmonen... Kun he muistelee niitä vuosia taaksepäin, he palaa sinne lapsuuteensa useinmiten. Ne muistaa vaikka kotieläimet mitä heil on sillon ollu. Eläimet on tärkeitä ja ne muistikuvat niistä eläimistä mitä on kuulunu perheeseen. Ei ne muista viimesiä vaiheita kauheesti, ne menee kauemmas. Meillähän ei saa enään edes koiria tuoda. Et saa joskus harvoin käydä. Mut sillon ku Viivin Homer (tyttären koira) oli pieni, mä vein sen villaviltissä sinnä osastolle, ni just se mies jolta se partavesi vietiin, jolla oli kenneli, ni sillä rupes kyyneleet valumaan silmistä ku se katteli Homeria.

Kerran mä vein Veeran ja Olgan (lastenlapset) sinne, kun eihän niillä ihmisillä jotka on 90-vuotiaita, niiden lapset on 70 ja lastenlapset 50, eihän siinä oo lähipiirissä enää pieniä lapsia. Menin käymään aikani kuluks ja menin ryhmäkotiin ja ne pari ihmistä jotka kävelee jotenkuten ni käveli koko ajan perässä ja koitti Veeraa vielä nostaakkin se yks. Mä aattelin että pitää mennä useemmin, koska se tuotti niille niin paljon iloo. Koska eihän niillä kaikilla ees... Siis meillähän on ollu ihmisii joilla ei käy omaisii koskaan. Jos on yksinäinen ihminen, perheetön ni eihä sillä olekkaan sitten. Ni sitte ku tuli noi pienet tytöt ni nehän oli ihan, et kyseli että kuka sä olet ja osaatko sitä tai tätä. Pieni juttu, joka mulle on päivänselvä asia et ne lapset käy tässä, ni tollases paikassa... Ja vaikka vaan kaikki kauniit kuvat, ja värit. Sinistä ja vihreetähän ei kai muistisairaot oikeen erota enää. Et ne ois sellasia joita ne ei hahmottais. Mut meillä on semmosii paljon jotka tykkää punasesta, et se on vieläki semmonen jonka ne hahmottaa selkeesti. Et olis selkeitä kuvioita, ei kauheen monimutkasias, ja yksinkertasia muotoja, kun hahmottamine on vaikeeta. Mut kyllähän ne nauttii, vaikka ne ei näytä sitä, niinku se yks mörököllikin, rauha hänen sielulleen. Ihan selvästi, mä tunsin sen kymmenen vuotta sen miehen, se oli aina semmone jurrikka. Mä olin lomalla neljä viikkoo ja tulin takasi ni se vaan katto että "Kato! Tyttö on tullu takasi." Se oli paras tervetulo ikinä.

Joo. Mä kyllä näen et tos on selkeesti aika iso epäkohta monille vanhuksille, et siin olis töitä niinku iha meille muotoilijoillekin.

Siis on tosiaanki. Siis ihan tavaroissa, ja jos mä ajattelen vaikka noita korujakin, ni semmoset yksinkertaset korut, ei kauheen pieniä, jotai selkeitä...

Jotain semmosia mitä ne vanhukset sitte pystyy ite huolehtimaan päälle mahdollisimman pitkään?

Joo kyllä. Kaikki käsi- rannekoruja mitä pystyy... Ja sitte niitä materiaaleja, ku ne syö ja imeskelee, meil ei voi olla esimerkiks oikeit kukkii pöydässä. Et pitäis olla turvalisia. Niitähän on semmosia helmii pienten lasten äideille joita vauvat voi pureskella. Et se on ihan semmone helminauha jota voi pureskella. Kivan näköne. Tommoset

sopis siis vanhuksellekin, ihan samaiset. Et ei oo sitä haittaa et ne voidaan jättää pois et ne on muka vaarallisia. Kun ne toimii ne samat lapsilla ja vanhuksillakin. Ku meilläkin on niitä sormen imijöitä ja tollasia.

Hei nää on tosi hyviä vastauksia. Sit olis tää mun viimeinen kysymys, et mitä se, vanhustenhoitajan näkökulmasta mut sitte sun omassa elämässä, et mitä se naisellisuus tai naiseus tarkoittaa sulle?

No mähän oon näitä... Kato kun ei muuten oo kauheen naisellinen, luonteeltaan, eikä fyysiseltä olemukseltaan. Ja kun ei saa niitä kenkiäkään, niitä 44, kauniita. Niin kaikki tämmöset laukut ja korut ja kellot ja kynsilakat ja tämmöset on sitte semmosia, joista mä tykkään. Jotain semmosta, jotka on pikkasen spesiaali, et ei ihan tavanomaista. Se on nättiä. Ja mä toivon, niinku mä sanoin tytöillekin, että pitääkö huoli, että mä saan käyttää sitä mekkoo ja kynsilakkaa, hajuveistä, koruja, ja että mun oma hoitaja olis nuorehko mieshoitaja. Koska nuorehkot mieshoitajat lähtee tohon viel mukaan. Mut keski-ikäiset naishoitajat ei enää lähe. Ne jotenkin haluaa tukea sitä mun naisellisuuttani, mut se keski-ikänen elämäänsä kyllästynyt nainen ei sitä tee.

Mistäköhän toi sitte johtuu?

Nuorehkojen miesten ajatusmaailma on vähän toisenlainen. Ne on hirveen kunnioitavia, ne mitä mä tunnen, niil on kunnioitusta niitä vanhuksia kohtaan enemmän kun monella naishoitajalla. Ne kohtelee arvokkaammin, suoraan sanottuna. Siks mä toivon että mulla olis nuorehko mieshoitaja omahoitajana, joka hoitais mun asioita, pitäis mun puoliani näissä asioissa. Sitten kun ei enää ulos pääse. Meilläkin ku on ulkoilutuslista, ni tammikussa katoin et kymmenestä asukkaasta on yks käynny ulkona.

No toi on just tota joka tulee todellisuudeks useemmalle ja useemmalle ihmiselle, et miten siitä sitte tehtäis, niinku arvokas, ja sitä arvoo ja identiteettiä säilyttävä vanhuus.

Ei mitenkään... Kyl vaatis aika paljon töitä. Vaatis liikaa rahaa ja henkilökuntaa. Koska meidän kulttuurissahan ei oo ikinä arvostettu ikäihmisii samalla lailla ku jossain etelä-euroopassa. Se on iha eri asia. Eikä tääl oo myöskään se kauneus, kaikki nätit tavarat ja muut on turhaa. Se on turhaa. Suo, kuokka, Jussi. Mä vaan teen duunii. Ja semmone ihminen joka ostelee niit käsilaukkuja useemman, ni sehä katotaan et se on jotenki huikentelevainen ja katotaan et se vaa tuhlaa rahoja, vaikka kirpparilta hakiskin. Et suhun ei voi suhtautuu vakavasti.

Toihan on tavallaan osa tätä mun oppari, toi kaksinaismoraali, et pitäis olla tietyn näköne ja vaaditan ulkonäkö, mut ei saa olla liikaa ku se on heti...

Se vie uskottavuuden. Se on enemmän pahe kun hyve. Nää, et pistää rahaa

ulkonäköön, vaatteisiin... Sähän kuljet marttyyrinä rikkinäisessä takissa joka on par-
sittu kasaan. Eiks oo?

Suomalainen kulttuuri on perinteisesti tommonen. Mut se pikkuhiljaa muuttuu.

Se muuttuu. Pikkuhiljaa muuttuu. Mut pikkuhiljaa. Se on se asenne. Koska se kaikki
vaan nähään turhana.

Et tavallaan koruissakin... Se olis tosi kiva jos ne vois liittyä jotenkin, vanhuksilla, sen
ihmisen omaan elämään, sen omiin muistoihin, semmosiin joilla olis merkitys. Oli ne
sitte mistä tahansa materiaalista, ei tarvii olla kultaa ja timantteja ja brilliantteja. Mut
sellasta jolla on ollu merkitys elämän aikana, sitten se ois kiva et vanhuudessa näkis
niitä vielä, koska sitten niistä voi tulla vielä jotain miellelyhtymiä. Ja korut on kivoja,
niitä on kivoja antaa tapahtumiin elämässä.

Kun muistaa sinne taaksepäin niitä nuoruusvuosiaan. Ne on.

Liite 3

Haastattelu 3.3.2016 Taina Kinnunen, kulttuuriantropologi, Filosofian Tohtori, Itä-Suomen Yliopisto

Mä korumuotoilijana ajattelen, että korut on identiteetin ilmasua samalla tavalla kun mikä tahansa muu. Mutta ehkä naisilla ulkonäkö on yleisestikin isompi osa henkilökohtasta identiteettiä, kaikki siihen ulkonäköön liittyvä. Kuinka suuri osa naiseudesta on sitä, ulkonäkökeskeistä?

No kyllähän me eletään sellasessa kulttuurissa, jossa itseasiassa opetetaan koko ajan että se on, se on se sama, kuin naisen identiteetti. Että tietysti antropologina mä ajattelen näin, että sellasta kulttuuria ei ole olemassakaan, jossa ei jotenkin säädeltäs kulttuurillisesti sitä miltä ihminen saa näyttää ulospäin. Nyt puhutaan, ja mun antropologinen lähtökohta on se että kulttuuri säätelee, siis aina, näin se on tehnyt aina. Sellasta kulttuurin vapaata ruumiillisuutta ei oo olemassakaan. Meidän kulttuurissa ajatellaan näin että me yksilöinä ikään kuin ollaan valmiita tekemään valintoja jotka sitten kuvaa sitä meidän omaa sisäistä identiteettiä. Monissa muissa kulttuureisahan se menee näin että esimerkiksi kun saavutetaan joku tietty ikä, niin silloin esimerkiksi puetaan jotkut tietyt vaatteet ja se on eräänlainen siirtymä, ja pidetään hyvin tärkeenä sitä että ulospäin symboloidaan jotain tiettyä identiteettiä ja asemaa, naise-na tai miehenä. Ja tottakai, otetaan esimerkiksi sitten, vertailukohdaksi muslimitautainen kulttuuri, näitä Lähi-Idän kulttuureja, mikä on tällä hetkellä ajankohtainen aihe, kun sitä täälläkin aina kauhistellaan. Että niille jotenkin väkisin puetaan päälle huivit. Ja osalle varmaan tehdäänkin näin, mutta osalle taas ei ja sitten että se on aina, tai että se ei ole koskaan joko-tai -tilanne, antropologina mä katson että se on sekä-että -tilanne. Mä nyt tässä heti aloin puhua tästä kulttuurisesta pakosta ja semmosesta henkilökohtaisen suhteesta koska nyt puhutaan siitä mikä paikka ulkonäöllä on identiteetin symbolina. Sehän se oli se sun kysymys? Niin silloin meidän täytyy väkisellä pohtia sitä, mistä se tulee se identiteetti ja mitä sillä ymmärretään. Onko se sisäinen kokemus, niinkun me ajatellaan meidän kulttuurissa, eli tällainen sisäinen, yksilöllinen kokemus. Mut sitten kun puhutaan ulkonäöstä identiteetin symbolina niin silloin on pakko katsoa sitä, mikä on se ulkoapäin asetettu määre sille identiteetille. No, me eletään siis tällaisessa kulttuurissa, jossa meille opetetaan sellasta asennetta että, jokaisella on semmonen oma, oma joku yksilöllinen näkemys siitä omasta identiteetistä, mutta mä kattoisin sen näin että on aina jostain ulkoapäin tarjottu. Ja näitä ei voi kovin hyvin erottaa toisistaan.

Jos nyt mietitään näitä musliminaisia, joilla on erityyppisiä huiveja, niin ihan samalla tavalla se on heille tärkeä identiteetin symboli. Niinku meille on jotkut tietyt asiat. Mutta ehkä se niinkun on meidän kulttuurissa silmiin pistävää on se että... Että se kulttuurinen pakko toimii sillä tavalla, että... Ja tää ehkä kuulostaa sun mielestä jotenkin oudolta tää mun lähestymistapa, mutta kun mä katon sitä nimenomaan antropologina, se menee sillä tavalla että meille hirveesti kaupataan näitä identiteetin rakentamisen välineitä. Täähän on valtava teollisuus tää elämänätapa ja tyyli -idea. Ja meille an-

netaan semmonen sanoma, että meidän pitää ite poimia ne välineet joita me koetaan tarvitsevamme. Mutta loppujenlopuksi me ei ehkä nähdä niitä säätöjä, että me aika samalla tavalla toteutetaan sitä 'identiteettiä'.

Mä huomaan sen sillon, kun mä oon ite käynny tuolla Lähi-Idässä, missä periaatteessa alkuun näyttää, että 'aa, kaikki näyttää ihan samalta.' Kun miehillä on vaikka kaikilla pitkät valkoset mekot, naisilla on kaikilla pitkät mustat mekot. Mutta sitten alkaa nähdä niitä eroja kankaissa ja huivien asetelutavoissa sun muuta. Ja sitten ku tulee tänne, niin kaikki näyttää ihan samalta. Se jotenkin haihtuu ihan. Kaikilla on samantyyppiset tummat farkut ja se joku pomppa päällä. Ja ihmiset on aivan jotenkin klooneja. Ja sitten kun tässä kuitenkin on, niin huomaa että meillä on aika paljon tätä yksilöllisyyttä. Tässä pitää miettiä niitä erilaisia näkökulmia, että mistä sitä katotaan ja mikä on se sisäinen identiteetti ja mikä on ulkoa tuotu.

Joo, näin mä ajattelen, se on aika monimutkan palapeli.

Se on. Ja ihan vaikka kun mäkin ajattelen, vaikka koruja, niin se niiden maailma on niin pieni. Mutta ihmiset kuitenkin sitoo niihin jotain elämäänsä, Ne tulee tavallaan osaksi sitä niiden identiteettiä.

Kun puhuu tosta, että mikä se on se 'yleinen' kauneusihanne tai yleinen ulkonäköihanne, niin se on kapee. Mikä sulle on tän hetken määrittelevin tekijä tai piirre siinä, meidän omassa kulttuurissa?

Kyllä se on varmaan tää, tällainen mitä kaupataan, ja mitä mä itekki oon tutkinut. Tää tällainen fitness -meininki, että se on koko ajan vahvistunut. Eli tää tällainen, hyväkuntoisuus, energisyys. Miesten ja naisten pitää olla lihaksikkaita, siis tää tällainen pullistelu, pumpppauskulttuuri. Sehän se on, tänä päivänä. Ja kyllä mä näkisin, että kyllä me sillä tavalla yksilöä korostavassa kulttuurissa eletään että jotenkin siitä ulkonäöstä pitää säteillä semmonen tietynlainen riippumattomuus ja vähän semmonen 'voittamisen mieninki'. Se on erilainen sitten kun miettii, ja mä antropologina sitten mietin taas että miten jossain muussa kulttuurissa. Me pidetään siitä jotenkin itsestäänselvänä että näyttää sellaselta riippumattomalta. Tietkö "mä teen ne mun omat jutut ja keskityn mun omiin unelmiin" ja sen kaiken pitää säteillä siitä ulkoisesta olemuksesta. Ja sitten se treenattu keho viestii myös just tätä että minä teen omat juttuni. Mulla tuli mielen Susanne Dahlgrenin kuvaus jemeniläisistä hyveistä, kun sen ruumiillisuuden ja ulkonäön ja käyttäytymisen pitää puolestaan viestiä, siihen on semmonen tietty termi siinä kulttuurissa, joka tarkoittaa, ja enemmän viittaa siihen, että se kauneus on yhtä kuin hyvyys muita ihmisiä kohtaan. Pitää olla hyvä maine, hyvänä ihmisenä. Miellä täällä, tää ei hirveesti kuulu meidän kulttuuriin tällä hetkellä. Meillä se on enemmän sellasta voittajuusmeininkiä. Jokainen on uljas ja yksilöllinen itsensä.

Eli se on semmonen itsenäisyyden korostaminen?

Niin onkin joo, itsenäisyyden ja autonomian, riippumattomuuden korostus. Ja voima,

suorituskyky.

Kun mä oon lukenut noita Kaari Utrion kirjoja, missä se kuvaa historiallista naisihannetta, joka on joskus ollut semmonen heikko ja pyöryilevä, liikkumaton nainen, nukke. Niinkun ihan vastakohta sen tähhetken sporttiseen ja vahvaan naiseen. Se on aika jännä.

Joo, kyllä. Ihan pelkästään meidän kulttuurissa, ja mitä se on ollu muualla. Toi on tietysti semmonen, se pyöryilevä kaunotar on ollut tämmönen hyvin kaupunkilainen, keskiluokkainen, jopa yläluokkainen ihanne. Eihän se maaseudulla oo ollu koskaan.

Joo ei, ja se mikä tossa korostuukin on se, että se ultimaattinen naisen kauneuden ihanne on ollu jotenkin tosi saavuttamaton, että se on ollu ihan eri asia kun se todellisuus. Ja sitten tavallaan demokratia on tuonu senkin paremmin kaikkien tavoiteltavaks. Mutta niissä kuitenkin näkyy, että miesten ulkonäköihanne on aina ollut naisia jotenkin realistisempi. Ja että naiset tiedostaa sen epärealistisuuden, mutta se ei vaikuta siihen, että kuinka paljon sitä kuitenkin tavoitellaan.

Joo eipä, ja sehän on ihan tieteellisesti todistettukin, että meidän, ja tätä mä usein muistutan, ihan yksinkertaisesti, vaikka ite en kulttuurin tutkijana oo ensimmäsenä vetoamassa johonkin aivotutkimukseen, mutta se toisaalta on todennut, kuinka voimakkaasti kulttuurit muokkaa meitä myös ihan tällasella lihallisella, ruumiillisella tasolla. Meidän aivot yksinkertaisesti toimii niin, että ne näkee, eli ne saa tämmösen ärsykkeen, visuaalisen ärsykkeen tarpeeks usein. Niinkun me saadaan niitä ärsykejä visuaalisesti todella paljon, ja tämmösiä ihmisen kuvia varastoituu jonkin tonne meidän muistiin. Koska muisti ei pysty yksinkertaisesti rekisteröimään jokasta ärsykettä erikseen sinne meidän muistiin, se alkaa säilömään stereotyyppiä. Muodostuu siis todella, ihan konkreettisesti semmonen oletusasetus siitä, mikä se on se semmonen, tavallaan ihailtu. Ja vaikka se tosiaan näin ihan sanotaan että, me tiedetään se ja kovasti korostetaan sitä, että opetetaan medianlukutaitoo sun muuta, mutta se on siinä mielessä ihan hyödytöntä koska se ei todella välttämättä vaikuta lainkaan.

Eli se ei vaikuta siihen tiedostamiseen, eli sä teet sen halusit tai et.

Joo nimenomaan. Vaikka kuinka sanotaan, nuorille naisille, missä tää koko ajan tää keskustelu käy, että nää kuvat on käsiteltyjä. Ja nehan on ihan semmosia muovisia kun kattoo jotain naistenlehtiä, niinkun mä joskus katon sillä silmällä että 'mitä täällä nyt kaupataan meille.' Kyllähän niissä on kivojakin juttuja, mutta kyllä mua ainakin suoraansanotuuna ärsyttää ihan hirveesti se valtava, mieletön, kun avaa jonkun näistä tavallisimmista naistenlehdissä se voiteiden ja meikkien mainosten määrä, mikä sieltä tulee, ja sitten kun ne kaikki on semmosia, joissa on se tietty naisfiguuri. Se on

nimenomaan hyvin semmosta muovista, robottimaista figuuria. Ja kaikkihan me tiedetään että ne on rakennettu. Mut sitten kun kattoo sitä omaa peilikuvaa, niin kuitenkin se jää asetukseksi se mitä on syötetty sieltä.

Just toi, et ollaan jotenkin tietosia, ja verrataan itseensä siihen, halus tai ei. Onks se naisille kuinka suuri ongelma?

Niin kyl se näkyy aika monille ihmisille suuri ongelma. Kyllähän mä oon itekki haastatellu näitä aikamoisen kasan. Monenikäisiä naisia ja miehiä, joille se on todella iso ongelma. Ja siihen ei oikeen pysty keksimään mitään semmosta yleispätevää syytä, miks näin on. On psykologisia teorioita miks joillekin ihmisillä on jollain tavalla häiriintynyt ruumiinkuva, ja neuroottinen persoona ja psyyke. Ja puhutaan median vaikutuksesta ja kaikesta.

Ja onhan se tietysti niin, että kun me eletään tällaisessa rikkaassa kulttuurissa kuitenkin, niin jos ei muita ongelmia oo, niin ainakin tästä voidaan kehittää ongelma. Ja se, että vaikka itekkin on tietonen tästä, ja on feministi ja tutkija ja kaikkee niin en mäkään oo vapaa, ollenkaan, noista. Mun mielestä se kuvaa sitä, mitä aikasemmin puhuttiin että vaikka me tiedostetaan ja ollaan feministejä esimerkiksi, niin sekään ei suojele välttämättä.

Kyllähän paljon keskustellaan asioista, mutta se ei välttämättä siirry siihen oikeeseen elämään.

Onhan siinä sekin puoli, että mun mielestä kaikkeen kaunistautumiseen ja itsensä laittamiseen, ja tällaseen arkipäivän tyyliin liittyä paljon mukavia asioita. Musta se on tärkeitä ja hauskaa ja jokainen, sen niinku haluais uskoa, kun ite ajattelen että tehköön joku niistä omia juttujaan. Musta on ainakin aivan mahtavaa nähdä ihmisiä, niinku vaikka gootit, yhdeksi esimerkiksi, jotka jaksaa aina panostaa. Miten sitä aina pysähtyy ihailemaan. Miten ne jaksaa nähdä vaivaa ja olla niin ihania ilmestyksiä. Mut sitten, en tiedä missä se on se raja, kun on itekkin tavannu nuoria naisia, jotka on virheettömiä meikäläisen silmissä, ja niillä on koko ajan paha olo ja ahdistus, mistä se kiikastaa.

Toi on se ero ehkä, mitä mä haen, kun itekkin on esteetikko ja meittii elämyksellisyyttä korujen ja muotoilun kautta, se on ihmisille tärkeitä ja perushalu kaikilla ihmisillä. Mulla jotenkin kauneudenhoito on erkaantunu siitä esteettisyyden ja elämyksellisyyden maailmasta. Se on ennemminki itensä räakkäämistä.

Nii ja kotrolloimista ja tämmöstä. Joo toi on hyvä, siinä on jotain tommosta. Sä tietysti muotoilijana näät sen... Tätähän mäkin aina haluan muistuttaa, että lähtökohtaisesti kauneuden ja esteettisyyden tavoittelu on hyvä asia. Se että missä se menee se, että siitä katoaa tämmönen ilo. Jotenkin se ilo ja mielihyvä katoaa, että se kääntyy itseään vastaan jollain tavalla.

Mä mietin tota paljon, koska se on tosi häilyvä se raja.

Sitähän voi laajentaa kaikkeen muuhunkin, niinkun... pihanhoitoon ja kotiin, sitten kun alkaa miettiä, että miltä se näyttää jonkun toisen silmissä, että on joku semmonen standardi, jonka mukaan meidän pitää mennä. Niin sillanhan ollaan jo hukkateillä. Siitä katoaa henkilökohtaisen mielihyvän alue. Jos esimerkiksi miettii, että mun pitää nyt vaan ostaa ne tietyn väriset ja tietynlaiset sohva, että kehtaa ketään päästää kotinsa. Niin onko sillä enää mitään tekemistä oman maun tai oman mielihyvän kanssa. Samahan se on ulkonäössä.

Täähän onkin hyvä, mulle tulee heti mieleen... Sä kun tietysti ton alan ihmisenä näät sen tollasena isompana ilmiönä. Mulle tulee mieleen semmone ihminen jolla on hirveen tarkka maku johonkin, vaikka sisustuksen suhteen, tai ylipäättään tavaroiden suhteen. Mä joskus mietin että mistä se tulee, että onko se joku semmonen keskilukokainen standari, vai onko se niin, että jonkun silmissä joku tällainen hyvin minimalistinen design näyttää hyvältä. Ja että vaikka punanen on ihan kauhee. Mutta joissain muissa maissa, joissa värejä käytetään paljon enemmän niin... Esimerkiks tää meidän talo, täällä on niin kauheen epämuodikkaat värit seinissä, nää oli tämmöset kun me tultiin tähän, eikä me oikeen tiedetä mitä me tehtäis.

Sit semmonen, kun puhutaan rumuudesta. Mä luulen, että oikeesti rumuus on tabu. Onko se sun mielestä tabu?

Joo, on se joo. Kyl se on että... Vaikka nyt kun mä aloin miettimään, niin onko se sitten kuitenkaan. Koko ajanhan sitä yritetään kitkeä, kaikin tavoin, rumuutta pois. Mutta onhan se myös niin, että ei meistä kaikista voi tehdä ideaalia vaikka kuinka yritettäis. Oisko se sitten tabu, että kaikki ei oo ihan itsestä kiinni, en mä oikeen tiedä. Mutta sitten se kaikki mikä liittyy vanhenemiseen ja vanhuksiin, ja ehkä myös vammaisiin, onhan tässä yhteiskunnassa hirveen paljon semmosia ruumiillisuuksia jotka ei näy tuolla. Esimerkiksi semmoset hyvin huonokuntoiset vanhukset, ei niitä näy missään. Se tosiaan pitää paikkansa, että ne piilotetaan.

Se on just se 90-vuotiaan ihmisen elämä... Jos puhutaan vaikka naistenlehtien vanhuskuvasta, joka on semmonen aktiivinen, myöhäis-keski-ikäinen. Ja puhutaan hyvästä vanhuudesta ja huonosta vanhuudesta, niin siitä huonosta ei puhuta paljon mitään.

Niin, ei ollenkaan. Se on se tarvitseva. Mä oon ihan samaa mieltä.

Ulkonäön kanssa on ehkä se semmonen samanlainen, että on olemassa "rumuutta" ja sitten sellasta normi ihmisen mielestä groteskia, että on helpompi vaan kattoo muualle.

Eikä oikeen kato ollenkaan.

Tasapainottelu positiivisen kauneudenhoidon ja estetiikan, ja semmosen ulkonäkökeskeisyys joka jollain tavalla hallitsee ihmisiä, niin onko sulla jotain konkreettisia asoita miten omaa näkemystänsä ulkonäöstä voi siirtää siihen terveenpään käsitykseen?

Meidän kulttuurissahan on periaatteessa tilaa semmoselle, ja me voitais illoita siitä vapaasti, mutta se on käänneetty tälläseks ahdistavaksi pakoksi, mikä ei varmaan ollut alunperin. Tälläsen individualistisen, modernin projektin pämmää, vaan se että olis enemmän yksilönvapautta ja jokainen voisi luoda niitä omia ihanteita. Mulla ei kyllä oo siihen, vaikka tätä on aika monesti tullu mietittyä. Toimittajtkin aina kysyy sitä. Ensinnäkin varmaan se, että jos identiteetin nainen rakentaa pelkästään sen ulkonäön varaan niin se on kyllä erittäin vaarallinen tie. Et varmaan se on ainakin yks juttu. Jos mulla olis tyttölapsia ja ne päivät pitkät vaan meikkais, niin mä ottasin peilit pois yksinkertaisesti. Mä tarkotan sitä, että kyllä tälläsessä kulttuurissa, jossa ajatellaan että kaikesta pitää päästä helpolla, tällanen nopea mielihyvän tuottaminen, se on ainakin yks tie siihen. Kaikkihan lähtee kasvatuksesta, tietysti. Mutta sekin on vaikea, kyllä mä oon tavannut sellasia vanhempia, joiden lapset on anorektikkoja, ja se on hirveää nähdä niiden vanhempien hätä. Tyttö, tai poika, on mitä fiksuin, se sairas henkilö, periaatteessa. Vanhemmat on hyviä ja rakastavia vanhempia, mutta sitten ollaan siinä tilanteessa. Sekin mitä vanhemmat opettaa lapsilleen voi valua hukkaan, jos muualta tulee jotain ihan muuta syötettä. Ja nythän mä oon kuullu, että kuinka nuorempana ja nuorempana koulussa kiusataan ulkonäön ja pukeutumisen perusteella. Sä oot tietysti niin nuori että sulla ei oo pientä lasta?

Mä tajuun sen eron, koska jos nyt kattoo ala-asteikästen pukeutumista siihen verrattuna, mitä se oli kun mä olin koulussa, mistä ei oo älyttömän pitkä aika. Meillä oli ne vaatteet päällä mitkä oli, ja ketään ei kiinnostanu mitä pitkät kalsarit sul oli päällä. Mutta esim. pikkupojilla on nyt tosi selkee, semmosen nuoren kundin tyyli.

Niin, ja eikö ookkin myös niin, että se on koko ajan puristumassa se malli. Sitten vaikka on tietysti eri tyyliisuuntia, mäki aina sukulaisten lasten kautta voin havainnoida näitä juttuja, jos vaikka harrastaa kaikkai japanilaisia juttuja niin semmonen erilainen tyyli sallitaan. Vaikka siinäkin on se tietty oma muotti.

Alakulttuurit kiinnostaa muakin, kun itellä on kanssa jonkun verran näit punk -vaikutteita, mut se jengi ehkä näkee sen ulkonäkönsä jotenkin vahvemmin sidottuna siihen sisäseen identiteettiin. Ja sun pitää voida perustella se sun eriävä tyyli just jollain kulttuurilla tai musiikkityylillä.

Mut se on hauska. Mä sanon, että jos mulla ois lapsi, jos siitä tulis semmone pikku punkkari jossain vaiheessa, niin mä aattelin että vielä on toivoo. Se jotenkin näyttää, että on jollain tavalla aivot päässä ja vähän kyseenalaistaa sitä mitä täällä on.

Mutta se valtavirran kauneusihanne nähdään jotenkin suuremmin hyvänä. Sitä harvemmin ruvetaan kyseenalaistamaan kun näitä erikoisempaa ulkonkää. Onko sun mielestä kaikilla noilla yks isompi suunta? Me puhuttiin jo siitä bo-dauskulttuurista.

Joo, ja sitten semmone yksilöllisyyden, kun meidän kulttuurissa korostuu semmonen yksilöllisyyden presentoiminen, että minä kuljen omaa tietä. Se on mun mielestä semmonen yhdistävä. Sitä eri tavoin demonstroidaan, kun sitten taas ajattelee aasialaisia kulttuureita, lähi-idän kulttuureita, niissähan enemmän on se, että yksilöä häivytetään. Se koetaan jotenkin uhkaavana, rumana, jos liikaa tuo yksilöllisyyttä. Sillä tavalla mä aina mietin, että tää ei oo itsestäänselvyys, miten me täällä lähestytään asioita, vaan niitä voi lähestyä niin monesta eri näkökulmasta. Mut meillähan ei esimerkiksi, jos ajatellaan tämmönen perus asennoituminen, niin ihminen joka ei pyri kauheesti erottumaan toisaalta, siinäkin on tämä, että eihän me erotutakkaan jos me mennään siihen tiettyyn muottiin, mutta siinä on se, että vähän enemmän... Että just kun puhuttiin ala-asteellakin näillä pikkupojilla pitää olla tietyn merkkisiä vaatteita, esimerkiksi ja tietty tyyli, niin aina voi pistää vähän paremmaksi kun kaverilla, että mulla onkin tää ihan viimesin malli jostain. Tota, jos liikaa niinku pyrkii sulautumaan ja liikaa ajattelee muita... Miten mä nyt sanoisin, tää kuulostaa varmaan niin sekopäiseltä tää antropologin horinat, mut siis tää. Otetaan esimerkiksi japani, jossa on edelleen se kulttuuri, että jos liikaa erottuu massasta, niin se on jotenkin huono asia. Se pitää aina olla jotenkin hyvin perusteltu. Yleensä se koetaan että jotain on vialla, ja että osote-taan vihamielisyyttä muita kohtaan. Tulkinta on täysin erilainen.

Meilläkin varmaan jos selkeesti ja tietosesti erottuu niin kyllähän ihmiset tääläkin miettii että mikähän ongelma tollakin on.

Niin, mut meidän kulttuurissa katsotaan että on hyvä, että on yksilöllinen ja erottuun ja tuo omaa projektia esille. Se on meille lähtökotasesti positiivista, se on voittajan tyyli. Oli se sitten minkälaista tahansa. Se nähdään hyvänä. Mut sitten kaikkialla ei tosi-aankaan näin ole. Se on semmosta vuoropuhelua, jännää. Pitää sulautua massa- an, mutta kuitenkin pitäis erottua. Eiks se vähän näin oo?

Joo kyllähän sen huomaa, että kaikki pyrkii olemaan erilaisia. Mutta sitten sitä kautta muistutetaan kuitenkin tosi paljon toisii. Et sä haluut olla erilainen, mut et liian erilainen.

Kyllä se on niin, että me ihmisinä ollaan laumaolijoita, ja meillä pitää olla ymmärret-tävät, meidän pitää osata lukea toinen toistemme symboliikkaa, että... eihän se oo sen monimutkasempi juttu. Ihmisenhan on hyvin liikuttavasti aina toisia kohti menevä ja kiinnittyvä. Täytyy olla yhteinen kieli, jota luetaan, ja sitten niitä poikkeamia luetaan ja samankaltaisuuksia sitä kautta. Ja siinä on tämäkin, niinkun Pierre Bourdieu, en tiedä onko sulle tuttu, ranskalainen sosiologi 80 -luvulla kehittäi tälläsen "habituksen"

siis ulkonäkö, puhetapa, sisustustavat, koko kuluttava elämäntyyli, ulkonäkömiel- tymykset... Siihen kuulu kaikki siihen habitus -termin alle. Sitä pyritään yhteiskunnan ylemmillä tasoilla rakentamaan niin, että se erottuu 'rahvaasta' - alemmista luokista. No, pikkuhiljaa siinä käy aina niin, että sitten nämä niinsanotut alemmat luokat alkaa omaksua ylä- ja keskiluokan tapoja, niinkun golf ja tennis, tiettyntyyppinen sisustus. Kun se on taas tarpeeks valtavirtaa ja ei erotuta tarpeeksi, pitää keksiä uusia keinoja jolla erottautua. Bourdieu huomasi, että ranskassa itseasiassa tämä pieni yläluokka on vapain näistä normeista, ja jopa saman tyyliä kun ihan nämä köyhimmät tai työläisimmät, koska niitä ei tarvitse tavotella. Sitä hyvin tiukkaa ideaalia. Status tuo vapauden kuitenkin, että kyllä se on enemmän se keskiluokka, jotka pelaa tätä merkien ja erottautumisen peliä. Must tää on aika mielenkiintosta.

Ja sitten se, että ulkonäkö, ja varsinkin naisen ulkonäkö on jotenkin sidottuna statukseen?

Joo kyllä kyllä, ilman muuta. Ja vois ajatella näin, en tiedä onko minkään luokan naiset vapaita siitä ruumiillisen pääoman tärkeydestä mutta snaotaanko näin, että kyllä se on keskiluokalle kaikista raskain. Mitä parempi yhteiskunnallinen asema kuitenkin, siis nyt puhutaan kuitenkin perinteisessä mielessä omistavasta luokasta, eihän sellasen tarvii välttämättä välittää siitä. Se kuitenkin on olemassa se tietyn- lainen valta. Mutta sitten taas kun on joku palkkajohtaja, niin sehän on hyvin tarkka koodi että miltä naisen on näytettävä, miltä miehen on näytettävä. Tästähan on luku- sia tutkimuksia. Me ollaan itse toimittamassa kollegoiden kanssa, tulin just palaverista tässä, missä me keskusteltiin siitä. Me kirjetetaan tällästä 'työruumis taloudessa' - kirjaa, tai toimitetaan ja osittain kirjetetaan. Siinä pohditaan tätä, että miltä uuden työruumiin pitää näyttää. Siinä on korkeasti koulutettuja ihmisiä, esimerkiks tutkittu. Ja niiden muottia. Ja taas toisaalta että miten jossain siivousalalla, hoitajat ja tämmöset, matalan palkan naisalat. Niissä on ne omat paineet ja muotit.

Eli siis työruumis niin sä tarkotat että miltä näyttää työelämässä vai?

Joo ja miltä näyttää, ja miten esiintyy. Se on se toinen, ja oikeestaan vielä oleellisempi nykyään, työmarkkinoilla korostetaan vuorovaikutustaitoja kovasti. Ja puhutaan siitä mystisestä 'oikeasta persoonasta', ei oo enään tää CV:n valta, vaan se on enemmän se persoonan valta. Mä ite oon esimerkiksi haastatellu nyt hiljattain rekrytointikonsult- teja, työmarkkinoiden portinvartijoita, ne haastattelut kerto hyvin sen, että tästä tem- atiikasta kun puhutaan, minkälainen tyyppi pääsee jatkoon työhaastatteluissa ja näin. Se on se persoona, jota ruumiillisesti joudutaan esittää. Ja tähän liittyy oleellisesti tähän meidän keskustelun aiheeseen, mikä on kaunista ja mikä on kelpoista ja noin. Kun siellähan just tulee, työhaastatteluissa eteen se tosiasia, tavallaan ihmisen pitää erottua muista, tottakai, pitää olla jollain tavalla persoonallinen että yleensä sut bon- gataan. Mutta sitten, kun ei saa erottua liikaa, vaan just sopivasti. Mikä se on se raja? Ja nää rekrytointikonsultit jotka tapaa kymmeniä ihmisiä päivittäin, niillä on oma silmä

siihen. Se on tosi mielenkiintoista kuulla. Heidän ei tarvitse välttämättä edes haastatella ihmistä, kun ne näkee kulemma heti, kuka se on se oikee persoona. Tätä me yritettiin niissä haastatteluissa jäljittää. Että miten sä näet sen, miten sä arvioit sen ja mihin kiinnität huomiota. Että miten sitä ihanteellista työruumista esitetään. Ja niiten oli vaikea kertoa sitä, mutta sitä alkoi tulla pikkuhiljaa.

Jos on semmonen, että on vaikka vähän erikoinen asu, vaatetus, erikoinen puhetapa, ehkä jotain lävistyksiä. Sullakin kun on tommonen kiva rengas tossa nenässä. Niin tämmöset on heti semmosia jotka kiinnittää rekrytointikonsultin huomion. Mutta ne ei oo este, ne hänen silmissä tuo kysymysmerkin. Miten se istuu siihen kokonaispersoonaan. Se oli toisaalta aika karmivaa puhetta, että se meidän artikkeli mikä tulee sitten on aika... provokatiivinen. Tässä tulee se että arjen tasolla ja tänä päivänä, kun on paljon työttömyyttä ja kaikkee. Kysymys kulminoittuu hyvin raa'alla tavalla arkielämässä. Ja ulkonäön perusteella, sen ruumiillisuuden perusteella tehdään tämmösiä aika perustavia valintoja, koka pääsee esimerkiksi töihin ja kuka ei.

Kyllähän siinä on juuri se, että tää kulttuuri ajaa semmoseen ajattelutapaan, että se ulkonäkö, on se sun look -identiteetti ja se on myös sun sisin. Olet sitä miltä näytät.

Ja sitten kun sä sanoit että ruumiillinen pääoma, niin mitä se käsittää?

No se tarkoittaa sitä, siinä on se ulkonäkö, terveys, esiintymistaidot, kaikki se mikä me ruumiillisesti tehdään, koska sitä persoonaahan esitetään. Sitähän ei pysty esittämään millään muilla kun niillä ruumiillisilla teoilla. Miten me niinkun kohdataan ihminen, ihmisenä. Siihen kuuluu puhetapa, tapa katsoa toista, kaikki kehon kieli, se on sitä ruumiillista pääomaa. Puhutaan vuorovaikutustaideoista, ne on kaikki ruumiillisesti esitettyjä taitoja. Se, miten reagoi toisen puheeseen, miten kuuntelee toista. Kaikki tää. Ja sitten siihen liittyy semmonen, yrittäjämäisen minän, yrittäjämäisen itsen ajatus. Niinkun me siinä kirjassa esitetään, meidän kulttuurissa ajatellaan näin, että jokainen on vastuussa siitä oman ruumiillisen pääoman kasvusta. Se on tavallaan yks talouden tuotantotekijä. Ja sen pääoman pitää koko ajan lisääntyä. Sen takia meidän pitäis kuntoilla ja kehittää kaikenlaisia vuorovaikutustaitoja, että se meidän ruumiillinen pääoma esimerkiksi työmarkkinoilla kasvais. Me tehdään siihen investointeja ja se tuottaa jotain. Usein taloudellista hyvää. Näin me ajatellaan. Tästähän jo Marx puhui aikoinaan, että ihmisillä on, työntekijöillä, semmonen henkilökohtainen, fyysinen pääoma. Mutta me, tämmösessä talousjärjestelmässä missä me nyt eletään, puhutaan jälki-kapitalistisesta taloudesta. Kun ei ole tämä teollisuustuotanto enää, vaan me tuotetaan yhä enemmän palveluita muodossa tai toisessa. Sä tuotan ehkä tulevaisuudessa design -palveluita, mä tuotan opetuspalveluja... Me ajatellaan kaikki palveluina. Asiakasta pitää miellyttää. Tavalla tai toisella. Asiakalle ei myydä pelkästään tavaraa, vaan miellyttävää asiakaskokemusta. Ja sen asiakaskokemuksen taustalla on tämä ruumiillinen pääoma ja sen taidot. Jos vaikka sun pakeille tulee joku, sä tuskin saat kovin hyvää asiakasta sillä pelkästään, että sä lyöt hänen eteensä ylivertaisen design -konseptin, vaan sun pitää palvella sitä asiakasta myös jollain tavalla.

Se on tosi iso ja kasvava meilläkin, tosin meidän ala on ehkä vähän spesifimpi kuin muiden muotoilijoiden, mut meilläkin on, ja puhutaan palvelumuotoiluista. Että suunnitellaan palvelupolkuja ja asiakkaan kohtaamista. Se on jo ihan oma muotoilualansa jo. Ja jatkossa enemmän.

Lisäarvoahan juuri tavaroille tuodaan tarinallisuudella ja tolla palvelukokemuksella, johon kuuluu tää ruumiillinen pääoma ja ulkonäöllinen pääoma.

Työympäristössä ton voi ehkä käsittää vähän selkeämmin, mutta yleisesti onko yleisesti muuttunut, ruumiillisuuden korostuminen tai se pääoman hankinta?

On se siinä mielessä korostunut, että siinä vaiheessa kun siirryttiin perinteisestä teollisesta yhteiskunnasta jälkieteolliseen yhteiskuntaan, missä tuotetaan asiakaskokemuksia, niin sillon se korostuu. Ainakin, jos puhutaan työmarkkinasta ja miten siitä on tullut tosi tärkeä elannon hankkimisen yksi väline. Se että hakkas puita... Kun ennen tehtiin ruumiillista työtä eri tavalla kuin nyt. Siis se ruumiillisen työn sisältö on muuttunut. Nyt sitä tehdään elämysten tuottamiseksi ja asiakaspalvelu, vuorovaikutustaidot, kaikki tää on koroostunut voimakkaasti. Ja sitten se, että esimerkiksi nykyään jos mietitään, mikä on semmonen hyvin vähän laitettu, tai tuunattu ruumis, niin... Sehän on jo itseasiassa, se perus ajatus sisältää sen, että sille on tehty aika paljon jo itse asiassa. Että se edes näyttää 'normaalilta' millään lailla, se keho. Tavallaan, jos vaikka sinua ja minua kattoo, meidät molemmat luokitellaan varmaan aika vähän tuunatuiksi, vaikka todellisuus voi olla toinen. Me ei oikeestaan nähä enää sellasia, tuunamattomia. Mä luulen niin.

Joo mä luulen kanssa, että ihmiset pyrkii näyttämään vaivattomasti kauniilta, mutta ihmiset käyttää kuitenkin kauheesti aikaa ja tavaraa siihen. Me puhuttiin noissa mun aikasemmissa haastatteluissa tästä sukupolvierosta, että jos raa'asti sanoo että on sodan kokeneet ihmiset, ja heidän lapset, niin siinä on se isoin ero. Että kaikki mikä on ulkonäköön liittyvää on 'turhaa' niille, jotka on nähny niitä vaikeita aikoja. Ja niiden jälkeen tulleet näkee sen eri tavalla.

Kyllähän se joo näkyy, ja on hyvä että ollaan vapauduttu siitä. Semmosesta ihan, ettei elämässä sallita mitään lisäarvoa.

Se on se työnteon korostumine kanssa, että mitä sä saat aikaseks oli tärkeempää, kun mitä sä olet.

Siinä on se oma. Mikä se on se tämä... 'rumat ne vaan vaatteilla koreilee'.

Ja kun miettii modernin naisen elämässä totoa, kun se on nykyään vaan fakta että ulkonäkö en tärkeätä. Niin kuinka pitkälle tää voi vielä mennä, millon se tulee se katto, tästä paremman ulkonäön tavoittelusta ennen kun se taas kaatuu?

Se on hyvä kysymys, että miten tää vielä tästä kehittyy. Mun veikkaus on se, että plastiikkakirurgia ja kauneusleikkaukset tulee yleistymään. Koska ne tekniikat kehitty huimaa vauhtia ja niitä kehitetään aktiivisesti. Ja niitä kehitetään juuri sitä silmällä pitäin, että miten voidaan mahdollisimman edullisesti ja laajoille joukoille tuottaa näitä palveluita. Kyllä se tulee kehittymään. Samoin kun kaikki muut kauneusteollisuuden tekniikat, kun ajattelee vaikka irtoripsiä ja hiustenpidennyksiä. Sellaset asiat mitä me nyt katotaan aika mauttomina. Ja tässähän on kanssa se, niinkun toi bodaus, se kiero menee myös toisinpäin. Ne rahvaan tavat voi siirtyä myös sinne ylöspäin. Niinkun kävi kehonrakennukselle, bodaamiselle. Se oli aluksi työväenluokasta. Sitä katottiin tosi nenänvartta pitkin. Mut nyt kaikki käy kuntosalilla.

Voihan se olla että tässäkin käy näin. Plastiikkakirurgia on niin kallista että siihen on paremmin toimeentulevilla varaa. Se on kyllä koko ajan halventunu, nyt kun se alkaa olemaan muidenkin saatavilla niin se rupee näyttämään mauttomalta. Kyllä mä sen nään silleen.

Mitä sulle henkilökohtaisesti naiseus, tai naisellisuus, tairkottaa?

Kyllä mä ajatten niin päin että se tarkoittaa mulle suurempaa kulttuurista liikkumatilaa kuin mieheys. Tottakai on joutunu kokemaan monella tavalla ne tietynlaiset naisia sortavat rakenteet, en mitenkään rankassa mielessä, mutta kyllä jokainen nainen törmää niihin lasikattoihin. Ja ennakko-oletuksiin. Mitä mulle vaikka sanotaan oman ammatin edustajana, niitä ei koskaan sanota mieskolleegalle, ja kulttuuriset ennakko-odotukset tulee vastaan, että työelämässä ei pysty vaikka etenemään ihan samalla tavalla. En mä haluakkaan kyllä edetä yhtään mihinkään. En mä halua enempää valtaa tai semmosta. Silti meidän kulttuurissa heteromiehillä on eniten valtaa, mutta myös kaikista surkein liikkumatiila. kyllä mulle naiseus on semmonen vapauden saareke. Sitten toisaalta mä ajattelen että meissä jokaisessa on sekä miehisiä ja naisellisia piirteitä. Kyllä mä ne itsessänikin tunnistan, mutta en mä aktiivisesti mieti identiteissäni niitä.

Liite 4

Kirjallisen kyselyn vastaukset omaa lähipiiriä hyödyntäen.

Kysymykset:

Kerro omin sanoin, miten kehonkuvasi tai ruumiilliset kokemuksesi ovat vaikuttaneet identiteettiisi naisena.

Kerro omin sanoin, miten koet oman naiseutesi muuttuneen ajan ja iän myötä.

Kerro omin sanoin oman sukupuoli-identiteettiisi löytämisestä ja kuinka henkilökohtaisesti ilmaiset tätä puolta itsestäsi.

Kerro omin sanoin suhteestasi ulkonäköösi ja tunnetko ulkoista painetta sen muokkaamiseen.

Vastaaja 1

”Naisia arvotetaan ja arvostellaan edelleen usein ruumiin koon ja muodon perusteelle. Erityinen pituus tai paino katsotaan asioiksi, joista voi huomauttaa. Oma juttuni perustuu juuri tähän. Kerron vähän taustaa, toivottavasti tämä on asia mitä haet.

Olen koko aikuisikäni ollut ylipainoinen enemmän ja vähemmän. Koko identiteettini on perustunut painooni/ ulkonäkööni johon perustui jopa osa käytöksestäni sekä sosiaalinen identiteettini. Lihavuus ja iso koko ovat naisilla usein arvioinnin armoilla, siihen voi liittyä jopa häpeää. Onneksi minun kohdalla se ei ollut kovin paha-asia. Hyväksyin itseni aika hyvin toimin jopa xl-mallina muutemissa tilaisuuksissa. Kuitenkin lihavuus liitetään myös laiskuuteen, sairauksiin. Painoindeksi erotetaan erilliseksi asiaksi muista vartalon muodoista. Naiseus ja keho jää kokonaan tämän asian varjoon. Joutuu hakemaan hyväksyntää ja uskottavuutta jopa aika raadollisin keinoin.

Olen nyt 50-vuotias, kaksi vuotta sitten minulle tehtiin operaatio joka mahdollisti kovan laihutumisen.

Niinkuin myös tapahtui, otin ”härkää sarvista” ja lähes puolitin itseni. Olen kokenut olevani ihan kivan näköinen aina, suhteellisen hyvä itse tunto mutta nyt tietysti asiat parantuivat. Tein asian enemmänkin terveydillisistä syistä mutta toki ”uusi-ulkomuoto” oli outo ja ”kutkuttava” asia. Jälleen kerran huomio kiinniittyi painooni. Identiteettini perustui jälleenkerran painooni ellen sitten tavannut ”uusi ihmisiä”. Pää ei pysynyt mukana kehon muutoksessa. Siinä sitten voi myös kehonkuva vääristyä. Alan nähdä itseni esim.edelleen liian lihavana, väärän näköisenä ja mallisena. Kehonkuva on kaukana todellisuudesta, eikä itseään pysty näkemään itseään riittävänä vaikka on jo normaalipainoinen. Enkä enään voinnut myöskään ”suojautua” läskien taakse ja heittäytyä pöhköksi ym. Olin ollut kauan lihava ja identiteettini sekä persoonallisuuteni perustui täysin siihen, jopa ammattini sekä itsetuntoni.

Nyt jouduinkin hyväksymään muuttuneen kehon, huomion saannin joka ei perustunut enään lihavuuteeni vaan vartaloon josta olin aina haaveillut ja siihen päälle vielä iän tuomat muutokset ulkonäössä. Plastiikkakirurgi korjasi muutemaa asiaa terveydellisistä syistä.

Identiteetin peilaaminen omaan seksuaalisuuteen joka toki muuttuu iän myötä ja kun tapahtuu isoja ulkoisia muutoksia. Pohtiminen jatkuu varmaan koko loppuelämäni. Joskus on vaikeaa antaa keholleen tehdä matkaansa ja muutosta joka on vääjäämätöntä. Onneksi omaan jokseenkin hyvän itsetunnon, uskon, että pääsen eroon kahdesta eri identiteetistä. Lihava minä ja normaalipainoinen minä. Vaan identiteettini perustuu vain minuun itseeni ilman ulkonäköä. On kumminkin ihana olla terve keski-ikäinen nainen omine vikoineni. Omasta kehosta huolehtiminen on tärkeää ja vaikuttaa myönteisesti henkiseen- sekä fyysiseen hyvinvointiin, auttaa kehittämään ”vahvempaa” identiteettiä, toki positiivisella palautteellakin on siihen iso merkitys. Nämä ovat minun ajatuksia ja kokemuksia asiasta. Toivottavasti oli jotain iloa ja asiaa eikä asian vierestä. “

Vastaaja 2

”Kehonkuvani on aina ollut huono. Olen kärsinyt huonosta itsetunnosta niin kauan kuin muistan. Laihdutin hurjasti ollessani teini-ikäinen, ja tämä on näkynyt mm. rintojeni kehityksessä. Ne eivät tänä päivänäkään täytä yhteiskunnan naisten rinnoille määrittelemiä normeja. Tämä ja

ei-niin-litteä mahani ovat vaikuttaneet kovasti siihen, millaisen identiteetin olen itseleni naisena muokannut. En koe olevani tarpeeksi naisellinen. En edes tiedä, kenen mittapuulla mitattuna en ole tarpeeksi naisellinen.

Olen oppinut, että naiseus ei ole muiden sinulle asettamia rooleja tai odotuksia. Naiseus on sitä, miten itse ilmaiset, tai olet ilmaisematta, naiseuttasi. Olen oppinut että, saan olla juuri sellainen nainen joka haluan olla. Saan olla iso tai pieni, lyhyt tai pitkä, isorintainen tai pienirintainen. Sillä ei ole väliä. Kenenkään muun ei tarvitse hyväksyä minua, kuin vain minun itseni.

Sukupuoli-identiteettini löytäminen on ollut pitkä tie. Olen aina kokenut olevani nainen, vaikka olenkin lapsesta saakka taistellut naisille asetettuja rooleja ja paineita vastaan. Teini-iässä olin vahvasti kaikkea kliseisesti naiselliseksi ajateltua (mm. mekkoja, meikkiä ja vaaleanpunaista väriä) vastaan. Sittenmin olen huomannut, että vaaleanpunainen hame ei tee minusta yhtään enemmän tai vähemmän naisellista, kuin vaikkapa mustat housut.

Tällä hetkellä suhteeni ulkonäköön on vaikea. Olen sairauteni takia lihonnut useamman kymmenen kiloa, ja saanut kuulla tästä jatkuvasti. Kehonkuvani ei ole pysynyt muutoksen perässä. Tunnen vahvaa ulkoista painetta laihduttaa, mutta toisaalta voimia tähän ei juurikaan ole.“

Vastaaja 3

“Suhteeni omaan ulkonäkööni on varsin huono. En pidä itseäni kauniina enkä naisellisenä edes silloin kun saan kehuja. Olen aina ollut ylipainoinen (paitsi lapsena 0-11v) ja se on vaikuttanut minäkuvaani todella paljon. Ylipainoisena saa kuulla paljon kommentteja siitä miltä näyttää, kaikilla tuntuu olevan oikeus arvostella minua. Pahimmin satuttavat rumat kommentit läheisiltä ihmisiltä. Varsinkin teini-iässä koin olevani vähempiarvoinen koska en ollut laiha ja kaunis, monet hetket on vietetty omassa sängyssä itkien. Itseviha on ajoittain kulminoitunut itseni vahingoittamiseen ja syömishäiriömäiseen käytökseen. Masennuskausi painoa kertyy joskus lisää, sen jälkeen iskee itseviha ja sen jälkeen ollaankin vesipaastolla. Välillä oma ulkomuoto hävettää niin paljon että perun menoja ettei tarvitse näyttäytyä kenellekään.

Muoti ja kauneus kiinnostavat aiheina minua jonkin verran, mutta minusta tuntuu että kyseiset ilmiöt sulkevat minut ulkopuolelle. Esimerkiksi vaatteiden sovittaminen ja ostaminen ovat ahdistavia tilanteita. Tuntuu että kaikki vaatteet on suunniteltu niin että ne istuvat patongin muotoisen ihmisen päälle hyvin, 'isoille tytöille' tarkoitetut vaatteet taas ovat usein kovin tanttamaisia, eivätkä nekään istu mistään (teltassa on hyvä elää). On jotenkin ihmeellistä miten huonosti minun kokoiselleni istuvia vaatteita saa, kun ottaa huomioon kuinka ison osan kuluttajakuntaa ylipainoiset ihmiset muodostavat. Tästä tulee se tunne, että muotimaailman silmissä en ole tavoiteltava asiakas.

Paine oman ulkonäön muokkaamiseen on jatkuvaa. Minusta tuntuu etten ole arvokas omana itsenäni, vaan että tullakseni hyväksytyksi minun täytyy sopia tiettyyn muottiin. Muottiin sopimisella en tarkoita pelkästään sitä että tulisi näyttää barbielta, vaan myös sitä että esimerkiksi tietyissä kaveriporukoissa arvostetaan tiettyjä ulkoisia ominaisuuksia muun muassa vartalotyyppin, pukeutumisen, meikkaamisen ja hiustyylin osilta. Samoin oma perhe ja sukulaiset arvostavat tietynlaista ulkonäköä. Olen monta kertaa saanut tädiltäni kuulla kuinka upean kauniit vinot mantelisilmät kahdella tytöserkullani on ja kuinka on harmi että minä en ole vastaavia saanut. Mummoni sanoi minulle että jos olen aina näin lihava, en löydä koskaan hyvää aviomiestä (olin 13-vuotias). Ehkä kamalinta on se, kun huomaa miten itsestä tehdään olettamuksia ulkonäön perusteella. Koen ahdistusta ulkonäöstäni lähes päivittäin, ja edelleen saat-
taa tulla itku kun tuntuu että olen maailman rumin ihminen, en tiedä tulenko koskaan olemaan sinut oman ulkonäköni kanssa.”

Vastaaja 4

“Koen edustavani itseäni ja pukeudun ja näytän minulta. Pidän huolta hyvinvoinnista ja tykkään treenaamisesta ja että näytän hyvälle. Kaiken treenaamisen ja itsestäni huolehtimisen teen itselleni, en kenenkään muun takia ja se on minusta tärkeintä eikä siitä muuten mitään tulisikaan. Olen muokannut tyyliäni tietenkin vuosien varrella itseä etsiessäni ja uskon että tulevaisuudessakin esim. otan tatuointeja lisää. Tatuointeja aloin ottaa kun ikä siihen riitti ja löysin hyvän tatuojan. Heti ensimmäisen jälkeen tuli melkein toinen, niihin jää koukkuun jos niistä pitää. Joskus olen miettinyt että "mitäköhän joku näistäkin miettii", mutta miksi en ottaisi tatuointia tai tekisi jotain muuta itselleni vaikka joku niistä ei pitäisi? Kenenkään ei pitäisi miettiä silloin että mitä mieltä muut ovat jos itse jostain pitää. Itse ainakin näytän ja pukeudun niinkuin itse haluan ja mikä minusta tuntuu hyvälle.”

Vastaaja 5

“Mielestäni ulkonäköpaineet ovat korkeammalla kuin koskaan aikasemmin, itseensä ei olla tyytyväisiä. Itsestä tullaan kriittisemmäksi jo todella nuorina, ja omaa minää sekä peilikuvaa verrataan median asettamiin epätodellisiin kauneusihanteisiin, jotka joissain tapauksissa saattavat olla erittäin harmillisia nuoren ihmisen mielelle sekä kehitykselle. Itselleni kauneus merkkää enemmän sisäistä hyvää oloa. Voit käydä kauneushoidoissa ja leikkauksissa ulkonäkösi kohentamiseksi, saada hyviä tuloksia mutta jos edelleen mielessäsi peilikuvaa katsoessa mietityttää jo uutta korjausta tarvitsevat asiat, ei kierteellä ole loppua.

Koen että itseäni eivät enää muiden luomat kauneusihanteet vaikuta, mutta muistelen että varsinkin teini-iässä paineet miellyttää muita omalla ulkonäöllä olivat valitettavasti erittäin kovat. Olin pitkään ylä-aste ikäiseen asti isokokoinen, joka oli tietenkin mielessäni negatiivisena asiana kokoajan, ja se aiheutti minulle pahaa mieltä hyvin usein. En kuitenkaan tehnyt asialle mitään, olin kai jossain mielessä hyväksynyt että minä nyt vain olen muita isokokoisempi ja se siitä. Myöhemmin pääsin koululiikuntatuntien haamuista eroon, ja aloin nauttimaan liikunnasta. Ajan myötä sainkin pudotettua kilot ja iän myötä pääsin sinuiksi myös itseni kanssa.

Kauneusihanteet ovat vain hetkellinen juttu, samoin kuin muoti vaihtuu tämän tästä. Moni nuori kamppailee sen kanssa hyväksytäänkö hänet jos valtavirtaan jos ei halukaan sukeltaa mukaan, ja tuntee itsensä hyljeksityksi ja erilaiseksi. Itse nostan peukkuja jokaiselle jotka valitsevat oman tiensä ja pysyvät sillä kovista houkutuksista huolimatta.”

Vastaja 6

“Naiseuteen aikoinaan vaikuttivat varmaan lapsena kokema hyväksikäyttö sekä murrosiässä tapahtuneet seksuaaliset joukko pahoinpidellyt. Joten noin 30 vuotiaana kun aloin olemaan nainen niin tyylini oli enemmänkin pornahtava ja hutsumainen. Halusin olla seksikkään rivo. Pukeutua todella näyttävästi . Korostaen seksikästä vartaloani Koska olin hyvin hoikka silloin, joka kerta kun menin eri baareihin niin aina täytyi olla eri lookki. Valikoimista löytyi paljon laukkuja . Korkkareista. koruja ja erilaisia pe-ruukkeja . Sekä tein Dominan hommia pukeutuen tiukkaan Mittatilaustyönä tehtyyn Nahkakorsettiin , minihameeseen. Korkosaappaisiin, vahva meikki. Minkä maskeer- aaja ammattitaidollani sen upeasti toteutin.esiinnyin paljon Sexhibition messuilla mo- nena vuonna Helsingin jäähallissa. Sekä Turun ja Oulun messuilla. Suunnittelin puvut , meikit ja koreografiat omiin Esiintymisiin, ja aina oli ryhmissäni muitakin esiintyjä sekä Orjia ja Orjattareita. Olin Showgirl, ja paljon lehdistä ja telkkariss esillä. Olin ensimmäinen TransTytö joka oli ns, aikuisviihdealalla. Miehet halusivat että alistan heitä . Tuntuu hassulta että olin alistaja vaikka minua oli seksuaalisuuden takia laps- esta asti alistettu ja yritetty laittaa lokeroon ja luokitella.ja siihen en suostunut enää 30 vuotiaana. Nykyään kun olen melkein 50vuotias niin naisellisuuteni on hillitympää ja ns, tyylikkäämpää. Rakastan kalliita merkkejä ja näyttäviä timanttikoruja. Hiusten pi- dennykset ja rakennekynnet sekä ripsipidennykset täytyy olla. Ilman meikkiä en mielellään ulos mene. Olen myös yrittänyt lopettaa pelkäämisen. Sen mitä ihmiset ajattelevat kun tuijottavat ratikassa. Se sattuu mutta yritän olla ajattelematta. Saan paljon kehuja että olen hyvin naisellinen vaikkakin en halua ylirittää olla liian naiselli- nen, ääneni on matala ja se saa ihmisten kummeksuntaa. Sanon että tupakka on vaikuttanut ääneeni, en ole koskaan halunnut hormooneita ottaa . Rinnat laitettiin aikoinaan Brasiliassa. Olen tyytyväinen elämääni ja opettelen kunnioittamaan itseäni. Ainoastaan koen painetta kun on tullut ylipainoa mutta olen ihanasti pyöreän naiselli- nen, painetta luo myös hiljattain löytyneet silmärypyt, Voit kysyä minulta lisää jos on jotakin, en tiedä osasinko nyt vasta ollenkaan , mutt i Hope so.”

Lisäkysymykset vastaajalle 6:

Minkälaisena koet nykysuomessa vallitsevat sukupuolinnormit?

Kuinka tärkeää oman sukupuoli-identiteetin löytäminen ja ilmaiseminen on?

Kuinka rohkaisisit ihmistä, joka arkailee oman sisäisen identiteettinsä ilmaisemista ulospäin?

Luuletko, että sukupuolienemmistöön kuuluvat ihmiset ymmärtävät käsitteen sukupuolen moninaisuudesta?

Millä tavoin kaikkien sukupuolten välistä tasa-arvoa voisi edistää?

Mitä naisellisuus tai naiseus tarkoittaa sinulle?

Vastaja 6

Nyky-suomessa on liian lokerointia mies/poika ja nainen/tyttö lokeroihin, vanhat rooli- mallit sanelevat liikaa. Ja ne on syvälle juurtuneet. Ei haluta nähdä muutakuin hetero- geenisenä.

Oma identiteetti on tietty tärkeä joka ihmiselle. Itse koen että olen iloinen jos minuun ei liikaa kiinnitetä huomiota normaalisti jos kuljen julkisesti. Ja tietty ei kukaan halua negatiivista huutoja perään, mutta niihin ei onneksi nykyvuosina kovinkaan usein enää törmää. Tietty joku humalainen saattaa tulla avautumaan kuinka hänen hoksot- timet ovat hyvät ja hän on huomioinut oikean syntyperäisen sukupuoleni.

Tietty sitten jos menen vaikka yökerhoon niin nautin että saan ihailevia katseita ja positiivista kommentteja

En voi muuten rohkaista muita kuin sanomalla että on tärkeää olla oma itsensä. Ei kukaan tieteen tahtoon valitse tällaista erilaista polkua kuljettavakseen, sen verran se on rankkaa mutta toivon että sen arvoista. Ja juuri se pelko omasta olomuodostaan pitäisi saada kitkettyä pois ja oppia arvostamaa itseään.

En usko että Ennemistö hirveän hyvin ymmärtää koska näistä asioista ei paljon julkisesti keskustella.tasa-Arvoisuutta saada tietoa lisäämällä että maailma ei ole niin heterogeeninen.

Koen itseni erilaiseksi naiseksi ja tykkään kauneudesta. Kunnioitan itseäni pukeutu- malla kauniisti ja tuoden itselleni mieli hyvää kun voin katsoa peilistä tyyliä ulkonäköäni.

Toivottavasti jotain sain kerrottua sinulle .